HE 275/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle osakesäästötilin tuloverotusta ja eräiden vakuutustuotteiden tuloverotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuloverolakia, verotusmenettelystä annettua lakia, rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annettua lakia, korkotulon lähdeverosta annettua lakia ja elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia.

Tuloverolakia muutettaisiin siten, että säästöhenkivakuutusten ja muiden kuin verotuettujen vakuutetun ottamien vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotusta koskevat säännökset uudistettaisiin ja lakiin otettaisiin säännökset kapitalisaatiosopimusten ja uuden sijoitusvälineen, osakesäästötilin, tuloverotuksesta. Kertamaksullisia eläkkeitä koskeva säännös kumottaisiin.

Säästöhenkivakuutusten tuoton verotusta koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että vakuutussuorituksesta katsottaisiin sen maksuvuoden veronalaiseksi pääomatuloksi se suhteellinen osa, joka maksuhetkellä vastaa tuoton osuutta säästömäärästä. Edellytyksenä sille, että veronalaista olisi vain tuoton osuus, olisi se, että maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Jos sopimuksen perusteella sopimusaikana maksettujen suoritusten määrä vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä alittaa maksujen määrän, näin muodostunut tappio olisi vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista sopimuksen päättymisvuonna ja otettaisiin huomioon pääomatulolajin tappiota vahvistettaessa. Kapitalisaatiosopimuksen ja vakuutetun ottaman määräaikaisen eläkevakuutuksen tuottoa ja tappiota kohdeltaisiin vastaavasti. Lisäksi lakiin lisättäisiin kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saadun voiton verotusta koskevat säännökset.

Osakesäästötilin tuoton ja tappion tuloverotuksessa noudatettaisiin vastaavia periaatteita. Osakesäästötilillä tapahtuvista arvopapereiden luovutuksista ei katsottaisi syntyvän veronalaista luovutusvoittoa tai vähennyskelpoista luovutustappiota. Osakesäästötilin tuottoa verotettaisiin, kun säästövaroja nostettaisiin tililtä. Nostettavista varoista katsottaisiin tuotoksi sama suhteellinen osuus, kuin mikä on tilillä olevan tuoton suhde tilillä olevien säästövarojen käypään arvoon nostohetkellä. Osakesäästötililtä nostettu tuotto luettaisiin nostovuoden veronalaiseksi pääomatuloksi. Verovelvollisen kuollessa tilin arvonnousu otettaisiin huomioon ainoastaan perintöverotuksessa.

Elinikäisen eläkevakuutuksen perusteella verovuonna maksetusta eläkkeestä katsottaisiin veronalaiseksi pääomatuloksi se osa, joka ylittää maksettujen vakuutusmaksujen määrän jaettuna vakuutetun ikäisen henkilön elinajanodotteella sinä vuonna, jona eläkkeen maksaminen alkaa.

Eräisiin keinotekoisluonteisiin vakuutussopimuksin toteutettuihin järjestelyihin sovellettaisiin erityistä verotusmenettelyä, jos verovelvollisella on oikeus käyttää tai tämä on tosiasiallisesti käyttänyt sopimuksen kohde-etuuteen liittyviä määriteltyjä omistajalle kuuluvia oikeuksia. Sijoituskohteille kertyneet tuotot verotettaisiin verovelvollisen sen verovuoden tulona, jona tuotot ovat kertyneet vakuutusyhtiölle ja jona ne ovat olleet verovelvollisen nostettavissa.

Verotusmenettelystä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden nojalla osakesäästötiliä tarjoavan palveluntarjoajan ja vakuutuslaitoksen on toimitettava Verohallinnolle vuosittain tarpeelliset osakesäästötiliä koskevat tiedot sekä tiedot säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutussopimuksen tappiosta verotuksen toimittamista varten. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä muun lainsäädännön muuttumisesta johtuvia teknisluonteisia tarkistuksia.

Rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joilla nojalla rajoitetusti verovelvolliset vapautetaan suorittamasta lähdeveroa osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saaduista osingoista.

Korkotulon lähdeverosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että osakesäästötiliin liitetyn talletustilin varojen perusteella saadusta korosta ei ole suoritettava korkotulon lähdeveroa.

Elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset kapitalisaatiosopimuksen ja säästöhenkivakuutuksen verotusta koskevien tuloverolain säännösten soveltamisesta elinkeinotoiminnan tulosta laskettaessa.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2019. Muutoksia sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

———

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
SISÄLLYS....3
YLEISPERUSTELUT....5
1 NYKYTILA....5
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö....5
1.1.1 Suoraan omistettujen sijoituskohteiden tuoton tuloverotus....5
1.1.2 Sijoitusrahastosäästäminen....5
1.1.3 Säästöhenkivakuutukset....6
1.1.4 Kapitalisaatiosopimukset....8
1.1.5 Kertamaksulliset eläkevakuutukset....11
1.2 Tilastotietoja....12
1.2.1 Yleistä....12
2 KANSAINVÄLINEN VERTAILU....14
2.1 Vakuutussäästäminen ja kapitalisaatiosopimukset....14
2.2 Sijoitustilirakenteet....15
2.2.1 Yleistä....15
2.2.2 Ruotsin investeringssparkonto....16
2.2.3 Norjan aksjesparkonto....17
2.2.4 Tanskan aktiesparekonto....17
2.2.5 Yhdistyneen kuningaskunnan Individual Savings Account....17
2.2.6 Kehitys muissa EU:n jäsenvaltioissa....18
3 NYKYTILAN ARVIOINTI....18
3.1 Eri sijoitusmuotojen verokohtelua arvioineen työryhmän arviot....18
3.1.1 Työryhmän arvioiden lähtökohtia....18
3.1.2 Sijoitusrahastot....20
3.1.3 Säästöhenkivakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset....21
3.1.4 Kertamaksulliset eläkkeet....23
3.1.5 Sijoitussäästötili....24
3.2 Hallituksen arvio nykytilasta....24
4 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET....25
4.1 Esityksen tavoitteet....25
4.2 Keskeiset ehdotukset....26
4.2.1 Yleistä....26
4.2.2 Säästöhenkivakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset....27
4.2.3 Eläkevakuutukset....30
4.2.4 Eräiden vakuutussopimusten erityinen verotusmenettely....34
4.2.5 Kapitalisaatiosopimukset ja säästöhenkivakuutukset elinkeinotoiminnan tulolähteessä....35
4.2.6 Osakesäästötili....35
5 ESITYKSEN VAIKUTUKSET....38
5.1 Vaikutukset säästäjille ja sijoittajille....38
5.1.1 Säästöhenkivakuutukset, kapitalisaatiosopimukset ja eläkevakuutukset....38
5.1.2 Osakesäästötili....39
5.2 Vaikutukset verotuloihin....39

5.2.1 Säästöhenkivakuutukset, kapitalisaatiosopimukset ja eläkevakuutukset 39
5.2.2 Osakesäästötili 40
5.3 Vaikutukset palveluntarjoajille 42
5.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan 43
5.5 Vaikutukset kansantalouteen 43
6 ASIAN VALMISTELU 43
7 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ 45
7.1 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakesäästötilistä ja laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n muuttamisesta 45
7.2 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain, perintö- ja lahjaverolain 28 a §:n sekä tuloverolain 112 a §:n muuttamisesta 46
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 47
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT 47
1.1 Tuloverolaki 47
1.2 Laki verotusmenettelystä 55
1.3 Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 56
1.4 Laki korkotulon lähdeverosta 56
1.5 Laki elinkeinotulon verottamisesta 56
2 VOIMAANTULO 57
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS 57
LAKIEHDOTUKSET 60
1. Laki tuloverolain muuttamisesta 60
2- Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 66
3- Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 68
4 Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 69
5. Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta 70
LIITE 72
RINNAKKAISTEKSTIT 72
1. Laki tuloverolain muuttamisesta 72
2. Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta 82
4 Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta 85
5. Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta 86

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

1.1.1 Suoraan omistettujen sijoituskohteiden tuoton tuloverotus

Tuloverolain (1535/1992) 45 §:n mukaan omaisuuden luovutuksesta saatu voitto on veronalaista pääomatuloa. Tuloverolain 46 §:n mukaan omaisuuden luovutuksesta saadun voiton määrä lasketaan siten, että luovutushinnasta vähennetään omaisuuden hankintamenon poistamatta olevan osan ja voiton hankkimisesta olleiden menojen yhteismäärä. Muun verovelvollisen kuin yhteisön tai avoimen yhtiön taikka kommandiittiyhtiön saamasta luovutushinnasta vähennettävä määrä on kuitenkin aina vähintään 20 prosenttia ja, jos luovutettu omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan, vähintään 40 prosenttia luovutushinnasta.

Vastaavasti tuloverolain 50 §:n mukaan omaisuuden luovutuksesta syntynyt tappio vähennetään omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna ja viitenä sitä seuraavana vuotena sitä mukaa kuin voittoa kertyy. Luonnollisen henkilön ja kotimaisen kuolinpesän verotuksessa vähennyskelpoinen luovutustappio, joka jää vähentämättä omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta, vähennetään puhtaasta pääomatulosta ennen muita pääomatuloista tehtäviä vähennyksiä. Omaisuuden luovutuksesta syntynyttä tappiota ei oteta huomioon pääomatulojen alijäämää vahvistettaessa.

Tuloverolain 33 a §:n mukaan julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 85 prosenttia on pääomatuloa ja 15 prosenttia verovapaata tuloa. Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadulla osingolla tarkoitetaan sellaisesta yhtiöstä saatua osinkoa, jonka osakkeet ovat osingonjaosta päätettäessä kaupankäynnin kohteena:

1) kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa (748/2012) tarkoitetulla säännellyllä markkinalla;

2) muulla säännellyllä ja viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla Euroopan talousalueen ulkopuolella; tai

3) kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitetussa monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä edellyttäen, että osake on otettu kaupankäynnin kohteeksi yhtiön hakemuksesta tai sen suostumuksella.

1.1.2 Sijoitusrahastosäästäminen

Sijoitusrahaston käsitettä ei ole määritelty verolainsäädännössä. Sijoitusrahasto on määritelty sijoitusrahastolain (48/1999) 2 §:ssä, mutta tuloverolaissa ei ole viittausta sijoitusrahastolakiin. Sijoitusrahasto on verotuksessa yhteisö, joka on erityissäännöksellä vapautettu tuloverosta. Rahastosijoittamisessa tuloverotus ei siten kohdistu rahastoon, vaan sen osuudenomistajaan. Sijoitusrahaston jakamat voitto-osuudet ovat osuudenomistajalle pääomatulona verotettavaa tuloa. Rahasto-osuuksien lunastuksissa sovelletaan luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä.

Sijoitusrahaston sijoituskohteistaan saama tulo, kuten korko, osinko tai luovutusvoitto, on sijoitusrahastolle verovapaata ja muuntuu rahaston läpi kulkiessaan osuudenomistajan tulona verotettavaksi voitto-osuudeksi (tuotto-osuus) tai luovutusvoitoksi (kasvuosuus). Näin ollen

eri tulotyyppien verotukseen liittyvät erityiset piirteet eivät välity lopulliselle tulonsaajalle eli sijoitusrahaston osuudenomistajalle.

1.1.3 Säästöhenkivakuutukset

Henkivakuutuksen perusteella saatu vakuutussuoritus on tuloverolain 34 §:n nojalla veronalaista pääomatuloa. Henkivakuutuksena pidetään lainkohdan mukaan vain sellaista vakuutussopimusta, jossa on sovittu vakuutetusta ja edunsaajasta ja joka kuuluu vakuutusluokista annetussa laissa (526/2008) tarkoitettuihin henkivakuutusluokkiin 1—3. Henkivakuutuksena ei kuitenkaan pidetä eläkevakuutusta.

Pykälän 3 momentin mukaan henkivakuutukseen perustuvasta vakuutussuorituksesta on veronalaista vain vakuutuksen tuotto, jos

1) vakuutussuoritus vakuutussopimuksen mukaan maksetaan säästösummana eli kertasuorituksena tai useampana eränä lyhyempänä kuin kahden vuoden aikana vakuutetun saavutettua määräiän; ja

2) vakuutussuoritus tulee vakuutussopimuksen mukaan vakuutuksenottajalle itselleen tämän ollessa vakuutettuna tai vakuutuksenottajan puolisolle, vakuutuksenottajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevalle perilliselle, ottolapselle tai tämän rintaperilliselle, kasvattilapselle taikka puolison lapselle.

Tuloverolain 35 §:n mukaan henkivakuutuksen tuotto lasketaan siten, että vakuutussuorituksesta vähennetään maksettujen vakuutusmaksujen yhteismäärä. Vakuutuksen tuottoa laskettaessa tähän määrään luetaan vain samaan vakuutussopimukseen sisältyvästä säästöhenkivakuutuksesta ja siihen liittyvästä kuolemanvaravakuutuksesta maksetut maksut.

Termiä säästöhenkivakuutus, jota käytetään tuloverolain 35 §:n lisäksi lain 68 §:n 1 momentissa, jossa säädetään työnantajan maksamien työntekijän säästöhenkivakuutuksen ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksujen lukemisesta vakuutetun veronalaiseksi tuloksi, ei ole tuloverolaissa tai muuallakaan lainsäädännössä tai esitöissä määritelty. Vakuutussopimuslakiin (543/1994) termi otettiin vuonna 2005, kun lakiin lisättiin eläkevakuutuksia ja säästöhenkivakuutuksia koskeva peruuttamissäännös, joka perustuu henkivakuutusdirektiiviin[1] ja rahoituspalvelujen etämyyntidirektiiviin[2]. Termiä ei määritelty laissa tai sen perusteluissa.

Lakiin vakuutusten tarjoamisesta (234/2018) sisältyvä sijoitusvakuutuksen määritelmä on huomattavan laaja ja kattaa säästöhenkivakuutusten lisäksi kaikki vakuutusluokista annetussa laissa tarkoitetut henkivakuutukset riskihenkivakuutuksia ja ryhmäeläkevakuutuksia lukuun ottamatta. Sääntelyn tavoitteena on kuluttajansuojan parantaminen, mistä näkökulmasta sijoitusvakuutuksen laaja määritelmä siihen liittyvine vakuutuksen tarjoajan velvoitteineen on paikallaan.

Asiallisesti säästöhenkivakuutuksessa on kyse sellaisesta 34 §:n 2 momentissa mainittuihin henkivakuutusluokkiin kuuluvasta muusta kuin eläkevakuutuksesta, johon on kertynyt säästöä vakuutuksenottajan suorittamista vauutusmaksuista vakuutussopimuslain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Viimeksi mainitun lainkohdan mukaan vakuutuksenottajalla on oikeus keskeyttää

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/83/EY henkivakuutuksesta.
[2] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/65/EY kuluttajille tarkoitettujen rahoituspalvelujen etämyynnistä ja neuvoston direktiivin 90/619/ETY sekä direktiivien 97/7/EY ja 98/27/EY muuttamisesta.

maksujen suoritus ja saada säästöosuutta vastaava vakuutus eli vapaakirja tai vakuutuksen säästöosuus eli takaisinostoarvo. Saman lainkohdan nojalla on mahdollista tehdä myös osittaisia takaisinostoja.

Säästöhenkivakuutukseen, joka siis on elämän varalta otettu vakuutus, liitetään säännönmukaisesti kuolemanvaraturva samaan vakuutussopimukseen sisältyvällä riskihenkivakuutuksella, jonka perusteella voidaan kuolemantapauksessa maksaa säästöjä vastaava korvaus vakuutetun omaisille tai muulle edunsaajalle. Tuloverolain 36 §:ssä säädetään kuolemanvaravakuutuksen perusteella lainkohdassa mainituille lähiomaisille maksetun vakuutuskorvauksen verovapaudesta.

Tuloverolain 35 § lähtee siitä, että veronalaista on vain tuotto, jos vakuutussuoritus maksetaan kahden vuoden aikana. Laissa ei ole säännöksiä menettelystä silloin, kun vakuutetulle maksetaan ennen määräiän saavuttamista suorituksia vakuutussopimuslain 13 §:ssä tarkoitettuna takaisinostona, kun se tapahtuu osittaisena.

Verohallinto on tulkintakannanotoissaan pitänyt mahdollisena kahta vaihtoehtoista menettelytapaa takaisinostojen verokohtelussa. Verohallinnon 1 päivänä helmikuuta 2000 antamassa ohjeessa 3124/31/99 on todettu, että vakuutusalalla on sovellettu säästövakuutuksen osittaiseen takaisinostoon kahta käytäntöä:

1) Vakuutussuoritus katsotaan kokonaan verovapaaksi, jos takaisinosto ei ylitä maksettujen vakuutusmaksujen määrää. Tuotto verotetaan vasta, kun säästösumma vakuutusehtojen mukaan maksetaan.

2) Jokaisessa takaisinostossa suhteellinen osuus katsotaan tuotoksi ja verotetaan takaisinostovuonna.

Ohjeessa todetaan, että tuloverolain 35 § ei määrittele yksiselitteisesti, mikä on oikea menettely eikä kumpikaan tapa ole säännöksen vastainen.

Määräikää koskevan säännöksen merkitys on saatettu kokonaan poistaa asettamalla määräikä epärealistisen korkeaksi. Markkinoilla on ollut tuotteita, joissa määräikä on ollut jopa lähes 120 vuotta[3].

Perinteisesti säästöhenkivakuutukset olivat aiemmin laskuperustekoroisia, jolloin tuotto määräytyi vakuutusyhtiön lupaaman tuottoprosentin ja mahdollisesti vakuutusyhtiön toiminnan menestyksellisyyden perusteella maksettavien asiakashyvitysten perusteella.

Nykyisin säästöhenkivakuutukset ovat kuitenkin lähes yksinomaan sijoitussidonnaisia. Vakuutussäästön määrä on tällöin sidottu tiettyjen sijoituskohteiden, kuten sijoitusrahastojen tai erilaisten sijoituskorien, arvon kehitykseen. Sijoituskohteita ei ole rajattu tai erikseen määritelty vakuutus- tai verolainsäädännössä.

Sijoitussidonnaisessa vakuutuksessa vakuutuksenottaja itse ei tule sijoituskohteiden omistajaksi, vaan vakuutusyhtiö hankkii omistukseensa ne sijoituskohteet, joihin vakuutuksenottajan vakuutus on laskennallisesti sidottu. Sopimusehdoissa voidaan sopia, että vakuutuksenottajalla on oikeus päättää sijoituskohteista ja niiden vaihtamisesta sopimuksen voimassaoloaikana.

[3] Ks. esim. Kuluttajien vakuutustoimiston (1 päivästä tammikuuta 2009 alkaen Vakuutus- ja rahoitusneuvonta) julkaisussa Säästö- ja sijoitusvakuutusten valintaopas 1.7.2008, s 11 kuvatut tuotteet, joiden mukaan vakuutettu ei saa olla 120-vuotias vakuutuksen erääntyessä.

Vakuutuksenottaja kantaa riskin sijoituskohteiden tuotosta ja arvon kehityksestä. Sijoituskohteiden vaihtaminen ei realisoi vakuutuksenottajalle veronalaista tuloa, koska sijoituskohteet eivät ole vakuutuksenottajan omistuksessa (KVL 2011/34).

Sijoitussidonnaisia henkivakuutuksia tarjoavat myös monet ulkomaiset henkivakuutusyhtiöt. Verotuksen toimittamisen ja verovalvonnan yhteydessä Verohallinnon saamien tietojen mukaan ulkomaisten vakuutustuotteiden ehdot vaihtelevat maittain ja osin tuotteesta ja vakuutusyhtiöstä riippuen. Osin vakuutukset ovat ehdoiltaan vastaavia kuin suomalaiset säästöhenkivakuutukset ja kuukausittainen sijoitusmäärä saattaa olla varsin pieni. Toisaalta eräiden ulkomaisten vakuutustuotteiden ehdot ja ominaisuudet eroavat suomalaisten vakuutusyhtiöiden tarjoamista säästöhenkivakuutuksista osin olennaisesti. Säästöjen määrät saattavat olla erittäin merkittäviä. Markkinoilla esiintyy myös voimakkaasti räätälöityjä tuotteita, joiden kehittelyssä verosuunnittelulla on suuri merkitys. Lisäksi on tuotteita, joita voidaan käyttää muihinkin tarkoituksiin kuin perinteiseen sijoittamiseen tai säästämiseen. Tällaisiin järjestelyihin voi liittyä keinotekois-luonteisia piirteitä, kuten tilanteessa, jossa osakeomistuksia siirretään vakuutuksen maksuksi ja vakuutuksen ottaja samalla säilyttää itsellään esimerkiksi osakeomistukseen liittyviä hallinnoimisoikeuksia.

1.1.4 Kapitalisaatiosopimukset

Vakuutusluokista annetun lain 18 §:ssä kapitalisaatiosopimukset luetaan henkivakuutuksiin henkivakuutusluokassa 6.[4] Lainkohdan mukaan kapitalisaatiosopimustoiminta käsittää vakuutusteknisiin laskelmiin perustuvat kertyneen pääoman takaisinmaksua tarkoittavat sopimukset, joilla vakuutusyhtiö ottaa vastuulleen tietyn ajan kestäviä ja tietyn määräisiä sitoumuksia sovittua kertamaksua tai etukäteen sovittuja jatkuvia maksuja vastaan. Vakuutussopimuslain 4 a §:ssä kapitalisaatiosopimus määritellään sijoitusvakuutukseksi, jossa ei ole vakuutettua.

Kapitalisaatiosopimus poikkeaa siten muista henkivakuutusyhtiön tarjoamista tuotteista siinä, että kapitalisaatiosopimuksen perusteella ei vakuuteta ketään. Kapitalisaatiosopimuksessa ei myöskään ole edunsaajaa, jolla olisi vakuutetun henkilön sijaan oikeus korvaukseen.

Kapitalisaatiosopimusten tuloverotuksesta ei ole säädetty tuloverolaissa, ja niiden tuoton verotus pohjautuu säästöhenkivakuutuksiin sovelletun verotustavan analogiseen soveltamiseen.

Kapitalisaatiosopimusten tarjoaminen tuli suomalaisille henkivakuutusyhtiöille mahdolliseksi vuodesta 1995 lähtien EU-jäsenyyden seurauksena. Aiemmin niitä markkinoitiin lähinnä yrityksille ja yhteisöille, mutta viime vuosina kasvavasti myös yksityishenkilöille. Vuonna 2016 uusista kapitalisaatiosopimuksista 85 prosenttia oli yksityishenkilöiden tekemiä.

Kapitalisaatiosopimus on aina määräaikainen, koska siinä ei ole vakuutustapahtumaa, joka muutoin päättäisi sopimuksen. Tyypillisesti kapitalisaatiosopimus tehdään vähintään viideksi vuodeksi. Sopimus voidaan kuitenkin tehdä myös huomattavan pitkäksi ajaksi, esimerkiksi 30 tai 50 vuodeksi.

Yleensä säästö maksetaan kertasuorituksena sopimuksen eräännyttyä. On myös mahdollista, että säästö sovitaan maksettavaksi sijoittajalle osasuorituksina määrättyinä ajankohtina.

[4] Henkivakuutusdirektiivissä kapitalisaatiosopimukset sen sijaan luokitellaan vakuutusluokkaan VI ja henkivakuutus vakuutusluokkaan I. Vakuutusluokista annetun lain kapitalisaatiosopimustoiminnan määritelmä vastaa asiasisällöltään direktiivin 2 artiklan 2 kohdan b) alakohdan määritelmää, jonka englanninkielisessä kieliversiossa vastaava ilmaus on ”capital redemption operations”.

Kapitalisaatiosopimus voi säästöhenkivakuutusten tapaan olla laskuperustekorkoinen, sijoitussidonnainen tai näiden yhdistelmä. Yleistä on, että kapitalisaatiosopimukseen on tarjolla laaja joukko sijoitusvaihtoehtoja. Tyypillisesti sijoituskohteina tarjotaan erilaisia sijoitusrahastoja ja sijoituskoreja. Asiakkaalla voi olla oikeus päättää sijoituskohteista ja niiden vaihtamisesta sopimuksen voimassaoloaikana.

Kapitalisaatiosopimusten tarjoaminen yksityishenkilöille on eurooppalaisittain harvinaista. Ulkomaisten henkivakuutusyhtiöiden suomalaisille sijoittajille tarjoamat tuotteet ovat esitettyjen arvioiden mukaan pääasiassa edellä käsiteltyjä sijoitussidonnaisia henkivakuutustuotteita.

Kapitalisaatiosopimuksen luovutuksen verotus ja perintönä saadun kapitalisaatiosopimuksen tuotto

Kapitalisaatiosopimus on mahdollista luovuttaa vastiketta vastaan. Kapitalisaatiosopimuksen tuoton verotuksen tapaan myöskään kapitalisaatiosopimuksen luovutuksen tuloverotuksesta ei ole erikseen säädetty. Verohallinnon ohjeen Kapitalisaatiosopimuksen verotus (A2/200/2018) mukaan kyse on saamisoikeuden luovutuksesta, johon ei sovelleta luovutusvoittoverotusta koskevaa sääntelyä. Luovutukseen ei myöskään sovelleta perintö- ja lahjaverolain (378/1940) niin sanottuja lahjanluonteisia kauppoja koskevaa 18 §:n 3 momenttia, jonka mukaan, jos vastike on enintään kolme neljännestä käyvästä hinnasta, katsotaan käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero lahjaksi. Jos maksettu vastike on suurempi kuin sijoittajan kapitalisaatiosopimukseen sijoittamat määrät, sijoittajalle syntyy luovutuksesta veronalaista pääomatuloa. Luonnollisen henkilön saaman tulon määrä lasketaan tällöin vähentämällä luovutushinnasta luovuttajan kapitalisaatiosopimukseen sijoittamat määrät (maksetut maksut vähennettynä mahdollisella aikaisemmin palautetulla pääomalla). Jos luovutus on tappiollinen, aiheutuva tappio on luonteeltaan saamisen menetys, jollainen ei ole verotuksessa vähennyskelpoinen.

Kapitalisaatiosopimus kuuluu sen tehneen vainajan jäämistöön. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO 2017:195 mukaan kapitalisaatiosopimuksen käypänä arvona on perintöverotuksessa pidettävä sopimuksen takaisinostoarvoa perinnönjättäjän kuolinhetkellä. Sopimuksen mukaisille sijoituksille laskettavissa olevan tuoton perusteella määriteltävissä olevaa tuloverovelkaa ei vähennetty sopimuksen takaisinostoarvosta. Perinnönsaajan tai kuolinpesän kapitalisaatiosopimuksesta saamaa veronalaista tuottoa laskettaessa verovelvollisen sijoittamana pääomana pidetään perintöverotuksessa vahvistettua sijoitussidonnaisen kapitalisaatiosopimuksen käypää arvoa, jos kuolinpesä tai perillinen ostaa kapitalisaatiosopimuksen takaisin. Veronalaisena pääomatulona on pidettävä tämän arvon ylittävää osaa sopimuksen perusteella hänelle maksettavasta määrästä.

Kapitalisaatiosopimusten ja säästöhenkivakuutusten verotus elinkeinotoiminnan tulolähteessä

Elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa (360/1968), jäljempänä *elinkeinoverolaki,* ei ole erityisiä säännöksiä kapitalisaatiosopimuksista, joten tulolähde ja omaisuuslaji ratkaistaan yleisten säännösten nojalla. Luonnollisten henkilöiden lisäksi myös yhteisöillä voi olla kapitalisaatiosopimuksia, jotka voivat olla laskuperusteisia tai sijoitussidonnaisia tai niiden yhdistelmiä. Yhteisöillä kapitalisaatiosopimuksen tuloverokohtelun kannalta keskeinen kysymys on, mihin tulolähteeseen ja omaisuuslajiin kapitalisaatiosopimus kuuluu. Seuraavassa on kuvattu yhteisöjen omistamien kapitalisaatiosopimusten verotusta, kun sopimus kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen. Samoja periaatteita sovelletaan myös muiden kuin yhteisöjen kapitalisaatiosopimuksiin, jos sopimus kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen.

Elinkeinoverolain 53 §:n mukaan omaisuuserä kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, jos sitä käytetään yksinomaan tai pääasiallisesti elinkeinotoimintaa välittömästi tai välillisesti

edistäviin tarkoituksiin. Yhteisö voi tehdä kapitalisaatiosopimuksen yksinomaan tai pääasiallisesti varojen sijoittamistarkoituksessa. Tulolähde ratkaistaan tapauskohtaisesti. Jos kapitalisaatiosopimuksen katsotaan kuuluvan elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, sitä pidetään tyypillisesti yhteisön rahoitusomaisuutena.

Kapitalisaatiosopimuksen maksut ovat yhteisöjen tuloverotuksessa lähtökohtaisesti vähennyskelvottomia. Jos kapitalisaatiosopimusta käytetään kannustin- tai sitouttamisjärjestelynä, josta syntyy palkkamenoja, näitä menoja voidaan pitää vähennyskelpoisina elinkeinoverolain 8 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla. Elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluvan kapitalisaatiosopimuksen tuottoa pidetään veronalaisena elinkeinotuloa. Myös muun toiminnan tulolähteeseen kuuluvat kapitalisaatiosopimuksen tuotot ovat veronalaista tuloa yhteisölle.

Tuloverolain 116 §:n 1 momentin mukaan tulo, joka on saatu toiminnasta, josta verovelvollinen on kirjanpitovelvollinen, jaksotetaan elinkeinoverolain mukaan. Näin ollen osakeyhtiön ja muun kirjanpitovelvollisen kapitalisaatiosopimuksesta saadun tuoton jaksotukseen sovelletaan elinkeinoverolain säännöksiä.

Elinkeinoverolaissa ei ole erityissäännöksiä kapitalisaatiosopimukseen perustuvan tulon jaksottamisesta, joten tulo jaksotetaan elinkeinoverolain 19 §:n yleissäännöksen mukaisesti suoriteperusteisesti.

Laskuperustekorkoiselle kapitalisaatiosopimukselle maksetaan vuosittain ennalta sovittu tuotto, joka muodostuu laskuperustekorosta ja mahdollisesta asiakashyvityksestä. Vuotuinen tuotto pääomitetaan tyypillisesti osaksi kapitalisaatiosopimuksen varoja. Verotuskäytännössä on katsottu, että laskuperustekorkoisen kapitalisaatiosopimuksen laskuperustekorko ja mahdollinen asiakashyvitys ovat elinkeinoverolain 19 §:ssä tarkoitetulla tavalla suoriteperusteisesti sen vuoden tuloa, jolta ne kertyvät.

Sijoitussidonnaisen kapitalisaatiosopimuksen tulon on verotuskäytännössä katsottu realisoituvan siinä vaiheessa, kun vakuutusyhtiö maksaa sijoittajalle kapitalisaatiosopimukseen perustuvan suorituksen tai sijoittajalle syntyy sitova saamisoikeus vakuutusyhtiötä kohtaan. Tyypillisesti tämä tapahtuu sopimuksen erääntyessä tai takaisinoston yhteydessä. Esimerkiksi keskusverolautakunnan ratkaisussa 27/2006 (julkaisematon) oli kyse sijoitussidonnaisesta kapitalisaatiosopimuksesta, jonka katsottiin kuuluvan yhtiön rahoitusomaisuuteen. Kapitalisaatiosopimuksen tuotto eli säästösumman ja tehdyn sijoituksen välinen erotus oli veronalaista vasta sinä verovuonna, jolloin säästösumma nostetaan. Sijoitetun pääoman nostaminen ei ennakkoratkaisun mukaan johtanut veroseuraamuksiin alkuperäiseen sijoitussummaan asti.

Sijoitussidonnaisen kapitalisaatiosopimuksen osittaisen takaisinoston yhteydessä osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen verotuksessa on sovellettu vastaavaa tulkintaa kuin luonnollisten henkilöiden tuloverotuksessa. Vakuutusyhtiön sijoittajalle maksama suoritus on siten voitu katsoa sijoitetun pääoman takaisinmaksuksi vakuutusmaksujen yhteenlaskettuun määrään saakka ja tuotoksi siltä osin kuin maksettu määrä ylittää maksujen määrän.

Yhteisön kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saaman tulon määrä lasketaan lähtökohtaisesti vähentämällä luovutushinnasta luovuttajan kapitalisaatiosopimukseen sijoittama määrä. Jos yhteisön tulona on kuitenkin aiemmin verotettu laskuperusteisen kapitalisaatiosopimuksen tuottoja edellä kuvatulla tavalla, nämä tuotot tulee kapitalisaatiosopimusta luovutettaessa vähentää luovutushinnasta.

Kapitalisaatiosopimukseen perustuvaa menetystä on pidetty elinkeinoverolain 17 §:ssä tarkoitettuna muun rahoitusomaisuuden lopulliseksi todettuna arvonalentumisena. Arvonalentumi-

nen on lopullinen siinä vaiheessa, kun sopimus erääntyy tai takaisinostetaan kokonaisuudessaan. Verotuksessa vähennyskelpoinen menetys syntyy siten joko sopimuksen erääntyessä tai tätä ennen tapahtuvassa koko sopimuksen takaisinostossa.

Kapitalisaatiosopimusta voidaan hyödyntää myös palkansaajan kannustin- tai sitouttamisjärjestelyn taikka eläkejärjestelyn toteuttamisessa. Järjestelyn verokohteluun vaikuttaa se, onko kapitalisaatiosopimuksen omistusoikeus työnantajalla vai palkansaajalla. Työnantajana olevalle yhteisölle kannustin- tai sitouttamisjärjestelystä syntyneet palkkamenot ovat vähennyskelpoisia.

Säästöhenkivakuutuksen edunsaajana voi olla myös yhteisö, vaikka vakuutetun on aina oltava luonnollinen henkilö, kuten palkansaaja. Edunsaajana olevalle yhteisölle maksettavan säästösumman verotukseen sovelletaan samoja periaatteita kuin kapitalisaatiosopimuksesta saatavien suoritusten verotukseen.

Vuoden 2016 lopussa suomalaisten henkivakuutusyhtiöiden yritysten sijoitussidonnaisten säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten säästömäärä oli Finanssiala ry:n tilastojen mukaan noin 3,1 miljardia euroa. Laskuperustekorkoisten tuotteiden säästömäärä oli noin 117 miljoonaa euroa.

1.1.5 Kertamaksulliset eläkevakuutukset

Tuloverolain 81 §:ssä kertamaksullisella eläkkeellä tarkoitetaan eläkettä, joka perustuu verovelvollisen kerralla maksamaan vakuutukseen taikka jonka hän on muutoin saanut ostamalla, vaihtamalla tai muuta vastiketta kuin kiinteistöä vastaan tai muulla näihin verrattavalla vastikkeellisella saannolla.

Kertamaksullisen eläkevakuutuksen perusteella maksetusta eläkkeestä on ansiotuloa säännökseen sisältyvän taulukon mukainen, iän kasvaessa aleneva osuus. Veronalaisen ansiotulon osuus on enimmillään 60 prosenttia, jos eläkkeensaajan ikä on vähemmän kuin 44 vuotta, ja vähimmillään, jos ikä on 92 vuotta tai enemmän, 10 prosenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan verovelvollisen itsensä ottaman kertamaksullisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksujen palautuksesta, takaisinostoarvosta tai muutosarvosta on veronalaista tuloa vakuutuksen tuotto.

Tuloverolain 54 d §:n 3 momentin mukaan kertamaksullisen eläkevakuutuksen maksut eivät ole vähennyskelpoisia. Säännöksiä sovelletaan sekä määräaikaisiin että elinikäisiin eläkevakuutuksiin.

Kertamaksullisen eläkkeen verotusta koskevat säännökset ovat peräisin vuodelta 1958. Alkuperäisten säännösten mukaan eläke oli veronalaista tuloa erillisen taulukon perusteella. Eläkevakuutusmaksut olivat periaatteessa kokonaisuudessaan vähennyskelpoisia, mutta vähennysoikeus oli rajoitettu enintään 12 prosenttiin ansiotulosta. Samoja säännöksiä sovellettiin alun perin useammanlaisiin eläkkeisiin.

Vuoden 1975 alusta kertamaksullisen eläkevakuutuksen maksun vähennyskelpoisuus poistui, kun taas muiden eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuutta nostettiin 15 prosenttiin ansiotuloista. Muutosta perusteltiin sillä, että kertamaksujen vähennysoikeus saattaisi johtaa liian suuriin vähennyksiin. Vähennyskelpoisuuden poistamisen vuoksi eläke säädettiin osittain verovapaaksi. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että teoreettisesti ajatellen eläkesuoritus on ve-

rovapaa pääomapalautuksen sisältävältä osaltaan mutta veronalainen sikäli kuin se sisältää vakuutusyhtiön kertamaksulle tuottamaa korkoa.[5]

1.2 Tilastotietoja

1.2.1 Yleistä

Kotitalouksien rahoitusvarallisuus on pitkään kasvanut melko tasaisesti, lukuun ottamatta muutamaa vuonna 2007 alkaneen kansainvälisen finanssikriisin jälkeistä vuotta. Kattavaa tilastotietoa sijoituksista ulkomaille ei ole saatavilla. Finanssiala ry:n tilastojen mukaan kotitalouksien rahoitusvarat olivat vuoden 2017 kolmannen neljänneksen lopulla vajaat 190 miljardia euroa. Alhaisesta korkotasosta huolimatta talletukset ovat edelleen selkeästi suurin säästämiskohde. Kotitalouksien rahoitusvarojen määrä vuodesta 2001 on kehittynyt alla olevan kuvion mukaisesti.

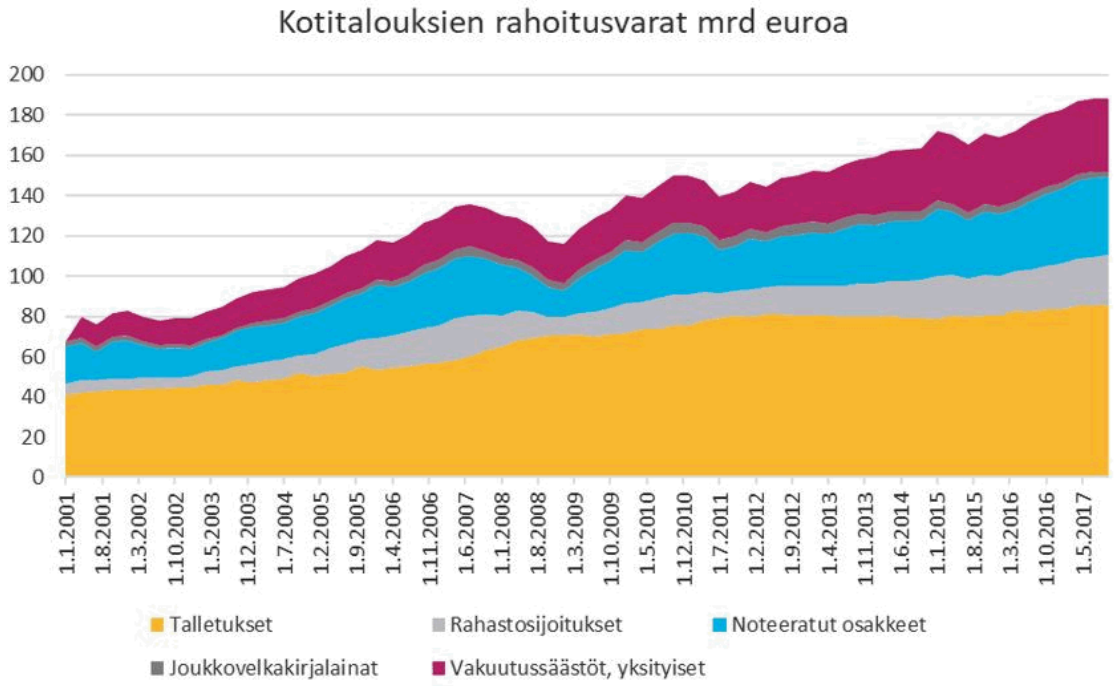

[5] Andersson Edward, Tuloverotus ja varallisuusverotus, 1995, s. 290.

Kotitalouksien vakuutusmuotoinen säästäminen on puolestaan kehittynyt alla olevan kuvion mukaisesti:

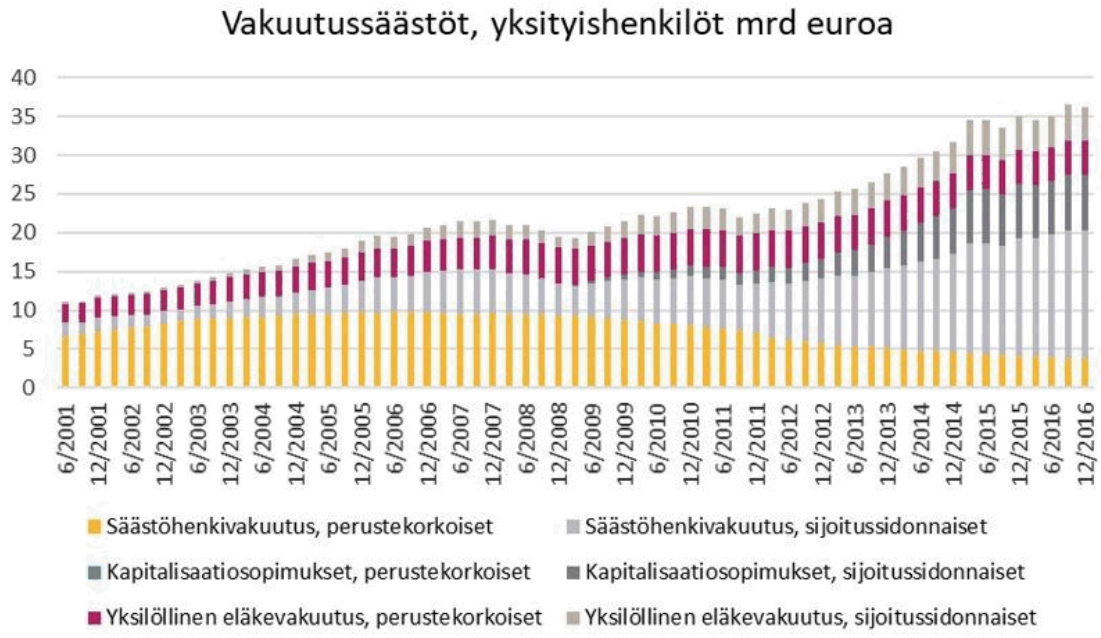

Vuoden 2017 lopussa suomalaisten henkivakuutusyhtiöiden yksityishenkilöiden sijoitussidonnaisten säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten säästömääräksi voidaan Finanssiala ry:n ja Finanssivalvonnan tietojen perusteella arvioida[6] noin 29,5 miljardia euroa.

Sijoitussidonnaisten säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten säästö on vuodesta 2009 vuoden 2017 loppuun noussut noin 5 miljardista eurosta kuusinkertaiseksi. Samana ajanjaksona suorien osakesijoitusten ja joukkovelkakirjalainojen osuus on kasvanut runsaat kaksinkertaisesti. Uutta arvopaperisäästämistä on siten enenevästi tapahtunut suorien sijoitusten sijasta sijoitussidonnaisen vakuutusmuotoisen säästämisen muodossa.

[6] Finanssiala ei ole julkaisut vuotta 2016 tuoreempia tietoja ja Finanssivalvonnan tilastot perustuvat vakuutusmaksuvastuuseen, eikä tilastossa ole eritelty yksityishenkilöiden ja yritysten ottamia vakuutuksia.

Luonnollisten henkilöiden pääomatulojen ja luovutustappioiden määrä vuonna 2016 ilmenee taulukosta alla:

	Milj. euroa	Saajien lukumäärä
Pääomatulot yhteensä	11 213	2 7 16 210
Veronalaiset pääomatulot (TVL 32 §)	9 204	2 655 099
Luovutusvoitot, brutto (TVL 45 §)	3 635	352 040
Luovutusvoitoista vähennetyt luovutustappiot	736	223 292
Pääomatulona verotetut osingot TV: 33 §, listatut yhtiöt	1 017	583 638
Pääomatulona verotetut osingot TVL 34 §, ei-listatut yhtiöt	833	332 801
Henkilövakuutuksen pääomatulo (TVL 34 §)	571	108 030

Verohallinnon tietokannasta ei ole nykyisin ole saatavissa tietoja säästöhenkivakuutusten verotettavasta tuotosta. Vuonna 2016 henkivakuutuksen pääomatuloa maksettiin vajaat 110 000 suoritusta, yhteismäärältään runsaat 570 miljoonaa euroa. Säästöhenkivakuutuksen tuotot sisältyvät erään, johon liittyviä suorituksia oli runsaat 55 000, yhteismäärältään vajaat 400 miljoonaa euroa. Kapitalisaatiosopimuksen voitto –suorituslajia oli vajaat 4 000 kappaletta, yhteismäärältään noin 27 miljoona euroa.

Jos oletetaan, että säästöhenkivakuutusten tuottoa on suhteessa niiden säästömäärään sama osuus kuin kapitalisaatiosopimuksissa, säästöhenkivakuutusten vuotuisen tuoton määrä vuonna 2016 olisi ollut 87 miljoonaa euroa. Kummistakaan sopimuksista ei ole käytettävissä tietoja niiden maturiteeteista tai takaisinostojen ajoittumisesta. Lisäksi, koska takana on kansainvälistä finanssikriisiä seuranneen finanssivarallisuuden arvonalenemisen jälkeen tapahtunut historiallisen voimakas kurssinousujen aika, mainituista määristä ei voida tehdä pitkälle menevää johtopäätöstä vuotuisista verotuloista pidemmällä aikavälillä.

Kertamaksullisia eläkevakuutuksia koskevia sopimuksia on käytettävissä olevien arvioiden mukaan viimeisen runsaan 50 vuoden aikana tehty ilmeisesti vain noin sata.

2 Kansainvälinen vertailu

Vertailu alla perustuu eri sijoitusmuotojen verotusta arvoineen työryhmän raporttiin.

2.1 Vakuutussäästäminen ja kapitalisaatiosopimukset

Vakuutustuotteiden verotus eri maissa ja saman maan sisälläkin on hyvin kirjavaa, minkä vuoksi kansainvälistä vertailua ei ole tarkasteltu kuin muutamien yksityiskohtien kannalta.

Useissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on verotuksen lykkääntyminen poistettu tai sitä on rajoitettu kohdistamalla eri menetelmin verotusta säästämisaikaan.[7]

Ruotsissa henkivakuutusten tuottoa verotetaan laskennallisen tuoton perusteella ja nostot ovat verovapaita. Ruotsissa myös esimerkiksi sijoitusrahastojen osuudenomistajiin kohdistuu samantyyppinen kaavamainen laskennallisen tuoton verotus.

[7] Ks. yleiskatsauksena esimerkiksi PwC: International comparison of insurance taxation, 2011.

Eräissä maissa on erityissääntelyä, joka kohdistuu tuotteisiin, joissa säästäjä voi antaa vakuutuskuoren (insurance wrapper) sisällä olevia sijoituskohteita koskevia osto- ja myyntimääräyksiä, tai muutoin käyttää merkittävää määräysvaltaa suhteessa sijoituskohteisiin.

Esimerkiksi Isossa-Britanniassa on voimassa erityinen anti avoidance -tyyppinen sääntely, jonka mukaisesti vakuutussijoituksen laskennallista tuottoa verotetaan 15 prosentin tuottooletuksen pohjalta, ja lisäksi nostoja verotetaan osittain, aiemmin verotetut määrät huomioon ottaen. Sääntely johtanee tyypillisesti kaksinkertaiseen verotukseen.

Yhdysvalloissa on ollut pitkään voimassa oikeuskäytäntöön perustuva ja nähtävästi 1920-luvun pörssiromahduksen jälkimaininkeina syntynyt investor control doctrine, jonka nojalla vakuutuskuori voidaan sivuuttaa ja tuotteen omistaja katsoa todelliseksi omistajaksi, jos tällä on merkittävä määräysvalta (significant control) sijoituskohteisiin.[8]

Myös Saksassa on verosääntelyä, jonka nojalla vakuutustuote voidaan sivuuttaa.[9]

2.2 Sijoitustilirakenteet

2.2.1 Yleistä

Eräissä maissa on käytössä erityisiin tilirakenteisiin perustuvia järjestelmiä, joissa yhdistyy suoran sijoittamisen ja välillisen sijoittamisen piirteitä. Näille on yhteistä, että sijoittaja – tilinhaltija tai tilin omistaja - omistaa sijoituskohteet itse, mutta niiden tuottoja ei, edellä käsiteltyjen välillisten sijoitustoiminnan tuottojen tapaan, veroteta normaaliin tapaan kertymisvuonna, jos sijoituskohteet ovat palveluntarjoajan, kuten liikepankin, ylläpitämän tilijärjestelmän sisällä.

Tilijärjestelmät ja niiden verokohtelut eroavat maittain. Sekä säästämisaikaiset tuotot että nostetut määrät saattavat olla kokonaan verovapaita, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan ISA-järjestelmässä, joka on varsinainen verotuetun säästämisen muoto. Säästämisaikaiset tuotot ovat kokonaan verovapaita Ruotsissa, mutta tilillä olevien varojen arvon perusteella määrätään vuosittain kaavamainen vero. Varojen nostamisesta ei aiheudu veroseuraamuksia. Norjassa luovutusvoittoja ei veroteta tilin sisällä, ja varoja nostettaessa katsotaan ensiksi nostetuksi tilille sijoitettu pääoma, ja vasta tämän jälkeen nostetut määrät ovat veronalaisia. Vuoden 2019 alussa käyttöön otettavaksi suunnitellulla tilillä Tanskassa sekä realisoituneita että realisoitumattomia tuottoja verotetaan vuosittain erityisellä verokannalla.

Tilillä sallittuja sijoituskohteita on Pohjoismaista eniten Ruotsissa, jossa sallittuja ovat listatut osakkeet, rahasto-osuudet ja muut arvopaperit. Norjassa ja Tanskassa sallittuja ovat listatut

[8] Ks. esim. Internal Revenue Bulletin: 2003-33, jossa kuvataan, millä edellytyksillä sijoittajalla ei katsota olevan riittävää määräysvaltaa, jotta hänet voitaisiin katsoa omistajaksi. Investor control doctrine -sääntelyyn liittyen, ks. Cook (2015), jossa todetaan oikeuskäytännöstä mm. seuraavasti: “an individual, rather than the insurance company, was determined for tax purposes to be the owner of assets in segregated asset accounts that were held for the benefit of private placement variable life insurance policies. As a result, the individual was liable for tax on the income earned by those assets.”

[9] Ks. esim. PwC:n verkkojulkaisu (2009) (s. 10), jossa on todettu seuraavasti: “Moreover, with effect from 01.01.2009, so-called investment management insurance contracts (life insurance wrappers) are now explicitly excluded from qualification as life insurance for German income tax purposes and will be treated as transparent investments. All profits from the wrapper contract will be taxable when they arise, rather than when the policy proceeds are paid out.”

osakkeet ja osakkeisiin sijoittavat sijoitusrahastot. Osingot otetaan verotuksessa huomioon osana tilin tuottoa Ruotsissa ja Tanskassa, mutta Norjassa tilillä olevien osakkeiden perusteella saadut osingot verotetaan kuten muutkin osingot.

2.2.2 Ruotsin investeringssparkonto

Ruotsissa on ollut vuodesta 2012 alkaen käytössä yhtenä sijoitus- tai säästämismuotona investeringssparkonto-tili, jäljempänä ISK-tili. ISK-tilin haltijana voi olla ainoastaan luonnollinen henkilö tai kuolinpesä.

ISK-tilillä voidaan säilyttää käteistä, osakkeita, rahasto-osuuksia ja muita arvopapereita. Säilytettävien varojen on täytettävä tietyt tarkemmin säädetyt edellytykset ja esimerkiksi osakkeiden on oltava kaupankäynnin kohteina arvopaperipörssissä tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä. Sijoittaja voi periaatteessa tehdä sijoituspäätökset vapaasti. Laki sallii sijoitusinstrumenttien käyttämisen laajasti. Palveluntarjoaja voi kuitenkin rajata instrumentteja eli sen ei ole pakko tarjota kaikkia sallittuja vaihtoehtoja, esimerkiksi kaikki palveluntarjoajat eivät tarjoa kaikkia johdannaisia.

Arvopaperien siirtäminen ISK-tilille katsotaan verotuksessa luovutukseksi, jolloin tilinhaltijalle voi syntyä veronalaista luovutusvoittoa.

Muutoin tilinhaltijaan kohdistuu vuotuinen kaavamainen verotus. ISK-tilin verotus seuraa ennalta määrättyä kaavaa (schablonbeskattning) eikä perustu todellisiin luovutustapahtumiin. Tilinhaltijaa ei näin ollen veroteta esimerkiksi tilillä säilytettyjen arvopaperien luovutuksesta tai osakkeiden perusteella saaduista osingoista. Sen sijaan tilinhaltijaa verotetaan vuosittain perustuen laskennalliseen tuottoon. Laskennallinen tuotto luetaan henkilön veronalaisiin pääomatuloihin ja verotetaan 30 prosentin verokannalla.

Laskennallisen tuoton määrittäminen perustuu tarkemmin säänneltyyn kaavamaiseen laskelmaan, jossa otetaan käytännössä huomioon säilytettyjen varojen arvo kunkin vuosineljänneksen alussa, tilille vuoden aikana maksetut summat ja siirretyt sijoitukset. Yksi neljäsosa näiden yhteenlasketusta määrästä muodostaa laskennallisen tuoton veropohjan (kapitalunderlag), joka kerrotaan erikseen vahvistettavalla valtionlainan korolla, johon on lisätty yksi prosenttiyksikkö. Korkokannan on kuitenkin aina oltava vähintään 1,25 prosenttia. Vuoden 2018 alusta korkokanta on ollut 1,49 prosenttia, jolloin 30 prosentin pääomatuloverokannalla veron määrä on 0,447 prosenttia veropohjasta.

ISK-tilillä säilytettäviä omaisuuseriä, kuten osakkeita, ei voida siirtää takaisin tilinhaltijalle, vaan ne täytyy realisoida ISK-tilin sisällä, minkä jälkeen tilinhaltija voi nostaa saadut varat itselleen.

Siltä osin kuin ISK-tilillä säilytetään ulkomaisia arvopapereita, sijoittaja voi omassa verotuksessaan saada hyvityksen ulkomaille maksetuista lähdeveroista. Hyvitys myönnetään ISK-tilin perusteella maksettavasta vuotuisesta verosta joko samana tai myöhempänä vuonna. Käytännössä ulkomailla peritty lähdevero on usein korkeampi kuin ISK-tilin perusteella maksettava vero, jolloin osa ulkomaisesta verosta jää usein hyvittämättä, vaikka se voidaankin siirtää hyvitettäväksi seuraaville verovuosille.

Mikäli ISK-tilin haltija on Ruotsissa rajoitetusti verovelvollinen, tilinhaltijaan ei kohdisteta Ruotsissa edellä kuvattua kaavamaista verotusta. ISK-tilillä säilytettävistä ruotsalaisten yhtiöiden osingoista peritään tällöin lähdevero yleisten säännösten mukaan. Muutosta koskevissa esitöissä on todettu, että ISK-tilillä ei ole vaikutusta esimerkiksi verosopimusten tulkintaan.

Nostettaessa varoja ISK-tililtä tai lopetettaessa tili ei tapahdu erillistä verotusta.

2.2.3 Norjan aksjesparkonto

Norjassa on syyskuusta 2017 alkaen ollut mahdollista tehdä sijoitus aksjesparekonto-tilin, jäljempänä ASK-tili, kautta.

ASK-tilillä voidaan säilyttää osakkeita ja osakerahastojen osuuksia ja niiden luovutuksista syntyvät voitot ovat tilin sisällä verovapaita. Tilillä säilytettävien osakkeiden on oltava pörssinoteerattuja. Vastaavasti luovutustappiot ovat vähennyskelpoisia ainoastaan tilin sisällä tapahtuneista luovutusvoitoista. Norjassa on myös erityinen siirtymäsäännös, jonka nojalla tilille voi tietyn määräajan myös siirtää jo omistamiaan osakkeita ja rahasto-osuuksia ilman, että siirrosta verotetaan luovutusvoittona.

Sijoittajaa verotetaan, kun hän nostaa tililtä varoja ja nostetut varat ylittävät tilille sijoitetut varat. Mikäli sijoittaja on esimerkiksi sijoittanut tilille 1 000 kruunua, ensimmäiset 1 000 kruunua, jotka sijoittaja nostaa, ovat verovapaita.

ASK-tilillä olevien osakkeiden perusteella saadusta osingosta tai rahaston tuotosta verotetaan kuitenkin edelleen normaalien osinkoverotusta koskevien sääntöjen mukaan.

2.2.4 Tanskan aktiesparekonto

Tanskassa osakesäästötili (aktiesparekonto) on suunniteltu otettavaksi käyttöön vuoden 2019 alussa. Osakesäästötilin kautta voitaisiin sijoittaa noteerattuihin osakkeisiin ja osakeperusteisiin sijoitusrahastoihin. Osakesäästötilin tarkoituksena on kannustaa osakesijoittamiseen.

Sijoittaja maksaisi veroa 17 prosentin verokannan mukaan osakesäästötilin tuotosta. Tuottoon laskettaisiin sekä realisoidut että realisoimattomat tuotot. Osakesäästötilillä olevien varojen arvonnousu olisi näin ollen veronalaista, kun taas arvon lasku (tappio) vähennettäisiin tulevista tuotoista. Tilillä voisi käydä kauppaa niin usein kuin haluaa.

Yhtä henkilöä kohden voitaisiin perustaa yksi osakesäästötili. Tilille sijoitettava enimmäismäärä voisi vuonna 2019 olla enintään 50 000 DKK. Enimmäismäärän on kaavailtu nousevan vuosittain siten, että vuonna 2022 se olisi 200 000 DKK.

Tanskassa alkuperäisen ehdotuksen mukaan katto tilille olisi ollut 500 000 DKK. Summaa pidettiin suurena, joten se alennettiin kymmenesosaan. Maksimiverohyöty kymmenen prosentin tuotolla on tanskalaisten laskelmien mukaan 68 euroa vuodessa.

2.2.5 Yhdistyneen kuningaskunnan Individual Savings Account

Yhdistyneessä kuningaskunnassa on useita erityyppisiä sijoitussäästötilejä (Individual Savings Account, ISA-tili):

- Cash ISAs

- Stock and shares ISAs

- Innovative finance ISAs

- Lifetime ISAs

Erityyppisiin tileihin voi liittyä tiettyjä rajoituksia tai lisäehtoja (esimerkiksi Lifetime ISA).

ISA-tilien sisällä käteiselle maksetut korkotulot sekä sijoituksille maksetut tuotot (osingot) tai luovutuksista syntyneet voitot ovat verovapaita. Yhdistyneessä kuningaskunnassa tietyt osinkotulot voivat olla luonnolliselle henkilölle verovapaita myös ISA-tilin ulkopuolella. Verovelvollisen verovuosikohtainen enimmäissijoitus on 20 000 GBP (sijoitukset erityyppisille ISA-tileille otetaan huomioon yhteenlaskettuna, esimerkiksi käteistilille 5 000 GBP ja osaketilille 15 000 GBP). Olemassa olevia sijoituksia ei periaatteessa voi siirtää ISA-tilille. ISA-tililtä tehtävät nostot ovat myös verovapaita.

2.2.6 Kehitys muissa EU:n jäsenvaltioissa

Euroopan komissio on osana pääomamarkkinaunionia koskevaa hankettaan selvittänyt sijoitussäästötilien kansallista sääntelyä EU:n jäsenvaltioissa. Kyseisistä tileistä on edellä mainittujen valtioiden lisäksi säädetty kahdeksassa jäsenvaltiossa eli Irlannissa, Italiassa, Maltalla, Puolassa, Ranskassa, Slovakiassa, Unkarissa ja Virossa. Suomi on siten 12. jäsenvaltio, jossa säädettäisiin kyseisestä tilistä. Yhdistyneessä Kuningaskunnassa tilistä on säädetty jo vuonna 1991, mutta kaikissa muissa jäsenvaltioissa vasta 2010-luvulla. Sääntely eri jäsenvaltioissa on sangen epäyhtenäistä. Komissio on tunnistanut yhdeksän piirrettä, joiden perusteella se on tehnyt vertailua: tilin tarkoitus, oikeudellinen perusta ja viranomaisvalvonta, sallitut sijoituskohteet, sallitut tilinhaltijat, palveluntarjoajat, verokannusteet, nostorajoitukset, tilien sallittu lukumäärä, tilin minimi- ja maksimikoko sekä oikeus vaihtaa palveluntarjoajaa. Vertailutiedot eivät ole täydellisiä, vaan komission selvitystyö on edelleen kesken. Tämän vuoksi ei ole mahdollista täsmällisesti sanoa, minkä jäsenvaltion tilisääntely muistuttaa eniten Suomeen ehdotettavaa osakesäästötiliä. Esimerkiksi verokannuste voi olla poikkeus, huojennus, vähennys tai valtion myöntämä palkkio. Toisaalta Suomen osakesäästötili sisältäisi useita ominaisuuksia, jotka esiintyvät myös muissa jäsenvaltioissa.

3 Nykytilan arviointi

3.1 Eri sijoitusmuotojen verokohtelua arvioineen työryhmän arviot

3.1.1 Työryhmän arvioiden lähtökohtia

Valtiovarainministeriö asetti 2 päivänä kesäkuuta 2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida eri sijoitusmuotojen verokohtelua Suomessa. Taustalla oli pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman kirjaus, jonka mukaan eri sijoitusmuotojen verokohtelusta tehdään selvitys vaalikauden aikana. Lisäksi hallitusohjelman mukaan kertamaksullisen lisäeläkkeen verokohtelu selvitetään.

Työryhmän tehtävänä oli selvittää eri sijoitusmuotojen sekä kertamaksullisen eläkkeen verokohtelua. Selvityksen kohteena ovat erityisesti sijoitusrahastot ja niihin tehdyt sijoitukset, säästö- ja sijoitusvakuutukset sekä kapitalisaatiosopimukset. Toimeksiantoon kuului myös kommandiittiyhtiömuotoisten pääomarahastorakenteiden verokohtelun arviointi. Hankkeen tuloksena olisivat suositukset eri sijoitusmuotojen verokohtelun lähentämiseksi ja ajantasaistamiseksi.

Työryhmän 4 päivänä toukokuuta julkaistun raportin ”Eri sijoitusmuotojen verotus” (Valtiovarainministeriön julkaisu 14/2018) keskeinen tarkastelunäkökulma välillisen sijoittamisen muotojen verotuksessa oli verotuksen neutraalisuus eri sijoitusmuotojen välillä, missä olennaisinta on verotuksen lykkääntymisvaikutus. Työryhmä tarkasteli laaja-alaisesti myös sijoitusmarkkinoiden ja sijoitustoimintaa koskevan kansallisen ja EU-lainsäädännön kehitystä sekä

rajat ylittävään sijoitustoimintaan liittyviä moninaisia kansainvälis-vero-oikeudellisia seikkoja.

Neutraalisuusarvioinnissa lähtökohtiin kuuluu se, mitä sijoitusmuotoja pidetään keskenään vertailukelpoisina ja miten eri sijoitusmuotoihin liittyvät erot tulee ottaa neutraalisuusvertailussa huomioon.

Työryhmä katsoi toimeksiantonsa kannalta olevan merkittävää, että kaikissa työryhmän tarkastelemissa sijoitustuotteissa verotus kohdistuu pääomatuloverotuksen periaatteiden mukaisesti vain pääoman tuottoon. Keskeisimpiä kysymyksiä ovat näin ollen, milloin verotuksen tulisi toteutua, ja onko verotuksen lykkääntymisellä, joka nykyisin vaihtelee sijoituskohteesta riippuen, sellaista merkitystä verotuksen neutraalisuuden ja sijoituskohteiden valinnan kannalta, että se antaa aihetta uudistaa verotusta.

Työryhmä totesi tuloverotuksen rakentuvan realisointiperiaatteelle, jota lain tasolla kuvastaa tuloverolain 110 §:n jaksottamista koskeva yleissäännös. Sen mukaan tulo katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin saatu vallintaan. Luovutusvoitto katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona kauppa tai vaihto on tehty tai muu luovutus on tapahtunut. Realisointiperiaatetta on perusteltu muun muassa sillä, että realisoimattomien arvonmuutosten mittaaminen on käytännössä arvostusvaikeuksien vuoksi hankalaa. Lisäksi realisointiperiaatetta saatetaan perustella myös veropohjan likvidisyyteen ja veronmaksukykyperiaatteeseen liittyvillä näkökohdilla.

Realisointiperiaatteen mukaisessa verojärjestelmässä varallisuuden pitäminen myymisen sijaan suojaa arvonnousuun liittyvältä verolta, jos varallisuuden arvo on noussut. Esimerkiksi arvopaperin omistaja voi tällöin kuitenkin luopua myynnistä, jolloin pääoman liikkuvuus vähenee. Työryhmä totesi, että tätä verotuksen lukkiutumisvaikutusta on tarkasteltu paljon pääomatuloverotukseen liittyvässä kirjallisuudessa, jossa on todettu, että osakemarkkinoilla luovutusvoittoverotus voi estää ihmisiä vaihtamasta sijoituskohteita. Kotimaisessa oikeuskirjallisuudessa on myös todettu, että lukkiutumisvaikutus selittyy sillä korottomalla verolainalla, joka arvonnousukohteeseen sijoitetulle pääomalle realisointiperiaatteen mukaan implisiittisesti myönnetään. Myös tuoreemmat tutkimustulokset osoittavat, että tietynsuuruinen myyntivoittoveron lisäys vähentää myyntivoittorealisointien lukumäärää. Lisäksi uudemmassa tutkimuksessa on todettu, että varakkaat reagoivat myyntivoittoveron muutoksiin vähävaraisempia enemmän.

Suorassa sijoittamisessa sijoittajaa verotetaan realisoitumisperiaatteen mukaisesti juoksevasta tuotosta vuosittain ja arvonnoususta kohteen luovutuksen yhteydessä. Välillinen sijoittaminen merkitsee sekä juoksevien tulojen että sijoituskohteen arvonnousun verottamisen lykkääntymistä, realisointiperiaatteen mukaisesti. Välillisen sijoittamisen tulos realisoituu voitoksi tai tappioksi vasta sijoituksen päättyessä. Työryhmän tarkastelemista sijoitusmuodoista kasvurahastoissa, sijoitussidonnaisissa säästöhenkivakuutuksissa ja kapitalisaatiosopimuksissa lykkääntymisetu koskee sekä sijoituskohteen arvonnousua että sijoituskohteen kerryttämää juoksevaa tuottoa. Tuottorahastossa lykkääntymisetu koskee sijoituskohteen arvonnousua ja sijoituskohteen juoksevaa tuottoa siihen saakka, kunnes rahasto jakaa voittoa. Sijoitussidonnaisia vakuutuksia ja kapitalisaatiosopimuksia koskee myös mahdollisuus nostaa ensin sijoituksen pääoma ja vasta sitten tuotto. Tätä mahdollisuutta ei ole sijoitusrahastoissa. Sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa ja kapitalisaatiosopimuksissa sijoittaja voi myös vaihtaa sijoituskohteita ilman veroseuraamuksia.

Verotuksen lykkääntyminen synnyttää sijoittajalle rahanarvoisen edun, joka keventää sijoituksen tosiasiallista verorasitusta. Lykkääntymisestä saatavaan etuun vaikuttavat sijoitetun pää-

oman määrä, arvonnousu, säästämisaikana tapahtuvat allokaatiomuutokset sekä säästämisaika. Etua pienentävät perityt palkkiot.

Työryhmä totesi vertailun suoran osakesijoittamisen ja säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten välillä osoittavan, että säästöhenkivakuutuksiin ja kapitalisaatiosopimuksiin liittyvä etu siitä, että sijoittaja voi vaihtaa sijoituskohteita verovapaasti, voi olla merkittävä erityisesti silloin, kun salkun kiertonopeus on suuri. Ilman juoksevan tulon vuotuista verotusta sekä kasvurahastosijoituksissa että säästöhenkivakuutuksissa ja kapitalisaatiosopimuksissa sijoittaja hyötyy korkoa korolle -periaatteesta. Jos tuotto verotettaisiin heti kertymisvuonna, sijoittajan veron jälkeinen tuotto jäisi pienemmäksi kuin edellä mainituissa sijoitusmuodoissa, vaikka niissä veron absoluuttinen määrä niin ikään on suurempi. Edullisuusvertailuun vaikuttaa, säästämisajasta riippuen, myös hankintameno-olettaman soveltaminen suorissa osakesijoituksissa ja sijoitusrahastosäästämisessä.

Yksittäisellä sijoittajalla valinta sijoitusrahastosijoituksen tai säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen välillä ei välttämättä perustu niiden verokohtelun eroavaisuuksiin etenkään silloin, kun sijoitetun pääoman määrä on pieni. Eri sijoitusmuotojen verokohtelun neutraalisuutta arvioitaessa eroavaisuudet on kuitenkin syytä ottaa huomioon.

Lisäksi vaikka yksittäisen sijoittajan näkökulmasta lykkääntymisedun euromääräinen vaikutus ei olisikaan suuri, sillä on kuitenkin vaikutusta valtion verotulojen kertymän kannalta. Siinä missä sijoittaja saa tällöin taloudellista hyötyä veronmaksun lykkääntymisestä, veronsaajan näkökulmasta kyse on korkotappiosta. Lisäksi tilanteessa, jossa sijoituskohdetta tai sen tuottoa ei realisoida säästäjän elinaikana, tuoton tuloverotus jää kokonaan toteutumatta ja tuotto tulee verotetuksi pääomaverokantaa olennaisesti alemmalla perintöverokannalla.

Seuraavassa selostetaan ensin työryhmän sijoitusrahastojen verotusta koskevaa arviota, joka tasoitti samalla tietä työryhmän muita välillisen sijoittamisen muotoja koskeville ehdotuksille.

3.1.2 Sijoitusrahastot

Työryhmä totesi sijoitusrahastojen vuodelta 1987 olevan verosääntelyn alkuperäisenä tavoitteena olleen, että sijoitusrahastojen kautta tapahtuvaa sijoitustoimintaa kohdeltaisiin verotuksellisesti mahdollisimman samalla tavalla kuin suoraa sijoittamista. Sijoitusrahastot olivat verovapaita ja niihin silloin kohdistuneen voitonjakovelvoitteen johdosta vuosittain jaettu voittoosuus oli veronalaista tuloa. Sijoitusrahastojen kasvuosuuksien, joille ei jaeta voittoa, tultua sijoitusrahastolain myötä mahdolliseksi ilman valtiovarainministeriön myöntämää poikkeuslupaa sijoitusrahastolain yksityisoikeudellisen sääntelyn muututtua 1994, on kehitys kulkenut siihen, että nykyisin rahasto-osuuksista 94 prosenttia on kasvuosuuksia. Niiden osalta rahastoon kertynyt tuotto tulee verotetuksi vasta osuuksien luovutuksen yhteydessä luovutusvoittona.

Työryhmä katsoi, että vaikka sijoitusrahastojen kasvuosuuksiin liittyvän lykkääntymisedun katsotaan olevan merkittävä, on nykyiselle verotusmallille olemassa perusteita. Verotustapaa pidettiin yksinkertaisena ja selkeänä ja se on mahdollistanut elinvoimaisen sijoitusrahastomarkkinan kehittymisen. Verosääntelyn pysyvyydestä on myös ilmeisiä hyötyjä sijoitus- ja rahastomarkkinoiden kannalta. Työryhmä toisaalta katsoi, että sijoitusrahastojen asema verovapaana yhteisönä on jatkossakin sidottava siihen, että kyse on aidosta yleisöltä kerättyjen varojen yhteissijoittamisesta. Työryhmä piti riittävänä, että samaan aikaan toimineen sijoitusrahastolain uudistamistyöryhmän ehdotusten mukaisesti osuudenomistajien vähimmäislukumäärä olisi nykyisen 50:n sijasta 30.

Vaikka sijoitusrahastojen ja erikoissijoitusrahastojen verotusta ei sisällöltään ehdotettu muutettavaksi, työryhmä katsoi, että valtiovarainministeriön 21 päivänä joulukuuta 2016 sijoitusrahastolain uudistamista arvioimaan asettaman työryhmän (VM 111:00/2016) ehdotukset ja kansainvälisiin tilanteisiin liittyvät kysymykset puoltavat sijoitusrahaston ja erikoissijoitusrahaston verosääntelyn täsmentämistä verolainsäädännössä.

3.1.3 Säästöhenkivakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset

Työryhmä katsoi säästöhenkivakuutusten nykyisen verosääntelyn, joka on peräisin ajalta ennen vakuutustuotteiden voimakasta kehitystä, jääneen monelta osin ajastaan jälkeen. Säästöhenkivakuutusten suosion kasvuun on vaikuttanut säästöhenkivakuutusten tuotekehittely ja myös oikeuskäytännön myötä syntynyt suotuisa verotusympäristö.

Työryhmä totesi, että nykyinen sääntely ei kuvaa sitä verokohtelun olennaista sisältöä, että varoja voidaan nostaa vakuutuksesta tuloverolain 34 §:n 3 momentin 1 kohdassa säädettyjen määräaikojen sitä rajoittamatta osittaisina takaisinostoina, jotka myös katsotaan ensisijaisesti pääoman palautukseksi ja vasta viimesijaisesti verotettavaksi tuotoksi. Näin voidaan tehdä siinäkin tapauksessa, että huomattava osa vakuutussäästöstä muodostuu tuotosta.

Valtaosa tuotteista on nykyisin sijoitussidonnaisia, ja vakuutetulla voi olla mahdollisuus valita vakuutuksen piiriin kuuluvat sijoituskohteet ja vaihtaa niitä veroseuraamuksitta.

Nykyinen verotustapa, jonka mukaan nostetut määrät katsotaan ensisijaisesti pääoman palautukseksi ja vasta viimesijaisesti verotettavaksi tuotoksi, on kehittynyt verotuskäytännössä eikä perustu lain nimenomaiseen säännökseen. Verotustapa merkitsee epäneutraalisuutta verrattuna esimerkiksi suoriin sijoituksiin, joissa verotus toteutuu, kun myyntivoitto tai juokseva tulo saadaan. Verotustapa on myös sijoitusrahastosijoitusten verokohtelua edullisempi. Lisäksi sijoituskohteiden verovapaa vaihtaminen on työryhmän mielestä neutraalisuustarkastelussa merkille pantava etu.

Kääntöpuolena lykkääntymisedun syntymiselle on se, että jos säästöhenkivakuutuksesta syntyy tappiota, se ei ole vähennyskelpoinen menetys.

Työryhmä katsoi, että säästöhenkivakuutusten verotusta tulisi muuttaa siten, että nostetuista varoista tulisi aina katsoa veronalaiseksi tuloksi se osa, joka vastaa vakuutukseen maksetuille määrille kertyneen tuoton suhteellista osuutta vakuutussäästöstä. Näin säästöhenkivakuutusten verokohtelu vastaisi olennaisesti sijoitusrahaston verokohtelua.

Esimerkki

> Säästöhenkivakuutukseen tai kapitalisaatiosopimukseen sijoitettu pääoma on 10 000 euroa, säästön arvo nostohetkellä 15 000 euroa ja sopimuksen tuotto siten 5 000 euroa. Säästäjä nostaa 1 000 euroa, josta tuotoksi katsotaan 5 000 / 15 000 x 1 000 euroa = 333 euroa.
>
> Sijoitusrahastosäästämisessä vastaavasti rahastoyhtiö lunastaisi rahastoosuuksia 1 000 euron arvosta eli 6,67 prosenttia 15 000 eurosta. Hankintamenona vähennettäisiin vastaava 6,67 prosenttia 10 000 euron hankintamenosta eli 667 euroa, jolloin verotettava luovutusvoitto on 333 euroa.

Eroja sijoitusrahastosäästämiseen verrattuna aiheutuu siitä, että luovutusvoittoverotuksessa voi, omistusajasta ja arvonnoususta riippuen, tulla alkuperäisen hankintamenon sijasta sovel-

lettavaksi hankintameno-olettama, mikä vaikuttaa edullisuusvertailuun sijoitusrahastosäästämisen eduksi.

Työryhmä katsoi, että säästöhenkivakuutuksista aiheutuvien tappioiden tulisi olla vähennyskelpoisia sopimuksen päättyessä, jolloin tappio on käynyt lopulliseksi.

Työryhmän käsittelemän sijoitussäästötilin yhteydessä työryhmä suhtautui torjuvasti sopimuksen tuoton ja tappion symmetriseen käsittelyyn siten, että varoja nostettaessa myös tappio aina realisoituisi, jos tili on nostohetkellä tappiollinen. Verotuksessa vähennettävän tappion realisoituminen tarjoaisi mahdollisuuden täysin keinotekoisiin järjestelyihin. Tekemällä lisäsijoitus ja nostamalla sama määrä tililtä ulos vaikkapa samana päivänä, generoituisi vähennyskelpoista tappiota, vaikka asiallisesti tiliasema ei ole muuttunut millään tavoin. Työryhmä katsoi, että tällaisten sarjatointen veronkiertoluonne vaikuttaisi ilmeiseltä. Työryhmä totesi myös tutkimuksissa havaitun, että käytännössä tappioita pyrkivät hyödyntämään ainakin sofistikoidummat sijoittajat.

Työryhmä totesi markkinoilla olevan myös sellaisia lähinnä ulkomaisten vakuutusyhtiöiden tarjoamia tuotteita, joita voidaan käyttää muihinkin tarkoituksiin kuin perinteiseen sijoittamiseen tai säästämiseen. Tällaisiin järjestelyihin voi liittyä keinotekoisia piirteitä, kuten tilanteessa, jossa osakeomistuksia siirretään vakuutuksen maksuksi ja vakuutuksen ottaja samalla säilyttää itsellään osakeomistukseen liittyviä oikeuksia. Työryhmä katsoi, että tällaisiin keinotekoisiin järjestelyihin olisi perusteltua puuttua erityissäänteleyllä.

Lähinnä viimeksi mainittuja tilanteita silmällä pitäen työryhmä tarkasteli ehdottamalleen verotustavalle vaihtoehtoisia verotustapoja. Näitä olivat nostettujen varojen katsominen ensisijaisesti tuotoksi, joka ei olisi merkinnyt poikkeamaa realisointiperiaatteesta, ja vaihtoehto, jossa sijoituskohteita vaihdettaessa syntyvä laskennallisen luovutusvoiton ja sijoituskohteille kertyneen juoksevan tuoton yhteismäärä luettaisiin verovuoden tuloksi riippumatta siitä, onko varoja nostettu vai ei. Työryhmä luonnehti jälkimmäistä vaihtoehtoa eräänlaiseksi läpivirtausmalliksi.

Kapitalisaatiosopimukset

Työryhmä totesi kapitalisaatiosopimuksiin liittyvien verokysymysten olevan pitkälti samanlaisia kuin säästöhenkivakuutuksissa. Erityisenä ongelmana kapitalisaatiosopimuksissa on se, että niiden verokohtelusta ei ole lainkaan erikseen säädetty. Niiden verotus perustuu oikeuskäytäntöön ja Verohallinnon ohjeistukseen. Vastaavasti kuin säästöhenkivakuutuksissa, kapitalisaatiosopimuksissa nostetut varat katsotaan nykykäytännön mukaisesti ensisijaisesti pääoman palautukseksi ja vasta viimesijaisesti verotettavaksi tuotoksi. Myöskään tappio ei ole vähennyskelpoinen sijoittajan verotuksessa.

Työryhmä ehdotti kapitalisaatiosopimuksiin samaa verotustapaa kuin säästöhenkivakuutuksiin. Nostetuista varoista tulisi aina katsoa veronalaiseksi tuloksi se osa, joka vastaa vakuutukseen maksetuille määrille kertyneen tuoton suhteellista osuutta vakuutussäästöstä. Kapitalisaatiosopimuksista aiheutuvien tappioiden tulisi samoin olla vähennyskelpoisia sopimuksen päättyessä.

Työryhmä ei nimenomaisesti ottanut kantaa kapitalisaatiosopimuksen luovutuksen tuloveroverotukseen tai sen perintöverotukseen tai lahjaverotukseen. Työryhmä kuitenkin katsoi, että jatkovalmistelussa myös kapitalisaatiosopimuksiin liittyvät perintö- ja lahjaverotukseen liittyvät sääntelytarpeet olisi arvioitava asianmukaisesti ja että kapitalisaatiosopimusten luovutustilanteisiin liittyy tulkintakysymyksiä, jotka olisi otettava huomioon jatkovalmistelussa.

3.1.4 Kertamaksulliset eläkkeet

Työryhmä teki tarkastelussaan eron määräaikaisten ja elinikäisten kertamaksullisten eläkevakuutusten kanssa. Elinikäiset eläkkeet ovat luonteeltaan aidosti riskivakuutuksia, joiden perusteella eläkettä maksetaan eläkeiän saavuttamisen jälkeen vakuutetun koko eliniän. Tällöin pitkään eläneen eläkettä ei rahoiteta pelkästään hänen varoistaan, vaan osaksi vähemmän aikaa eläneiltä jääneistä varoista, eikä vakuutusriskiä ole poistettu eläkevakuutukseen liittyvällä kuolemanvaraturvalla. Kertamaksulliset määräaikaiset eläkevakuutukset taas ovat työryhmän arvion mukaan muihin säästämistuotteisiin rinnastettavia sijoitusvälineitä.

Työryhmä totesi, että nykyinen verosääntely johtaa nykyisillä elinajanodotteilla ja sijoituskohteiden tuottotasoilla osin kaksinkertaiseen verotukseen ja katsoi, että verotustapa käytännössä estää kertamaksullisten eläkkeiden markkinoiden muodostumisen. Sääntely ei myöskään ole pääomatuloverotuksen perusperiaatteiden mukaista, missä lähtökohtana on, että pääoman tuotto ja vain tuotto verotetaan.

Työryhmä katsoi, että nykyiseen verosääntelyyn liittyvä verosanktio tulisi poistaa ja että neutraalisuusnäkökulmasta on perusteltua soveltaa kertamaksullisiin eläkevakuutuksiin samaa verotustapaa kuin säästöhenkivakuutuksiin ja kapitalisaatiosopimuksiin.

Vaikka työryhmä piti hyvin merkityksellisenä sitä, onko vakuutus määräaikainen säästötuotteen luonteinen vaiko elinikäinen puhdas riskihenkivakuutus, työryhmä ehdotti samaa verotustapaa sovellettavaksi sekä määräaikaisiin että elinikäisiin kertamaksullisiin eläkevakuutuksiin.

Työryhmä arvioi myös sitä, onko elinikäisten kertamaksullisten eläkkeiden markkinoiden kehittymisen kannalta riittävää, jos vain verosanktio poistetaan. Työryhmä keskusteli laajasti myös tarpeista ja perusteista luoda verotuettuun vaihtoehtoon perustuva verosääntely elinikäisille kertamaksullisille eläkevakuutuksille. Työryhmä ei tältä osin kuitenkaan tehnyt ehdotusta. Työryhmä katsoi, että tällaisessa verotuetussa mallissa olisi otettava huomioon muun muassa se, millä tavoin verotuki kohdennetaan tarkoituksenmukaisella tavalla. Huomioon olisi myös otettava kertamaksun enimmäismäärään, riskinjakoon, eläkkeennostoikään ja muuhun eläkejärjestelmään yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä.

Työryhmä rajoitti ehdotuksensa toimeksiantonsa mukaisesti koskemaan vain kertamaksullisia eläkevakuutuksia. Työryhmä katsoi, että ilman kertamaksullisuutta koskevaa vaatimusta ehdotettu verotustapa tulisi käytännössä sovellettavaksi kattavasti muun muassa ulkomailta Suomeen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksettuihin eläkkeisiin, jotka nykyisin ovat tuloverolain 34 §:n 1 momentin mukaan kokonaan veronalaista ansiotuloa tai, jos vakuutus on rinnastettava 34 a §:n mukaiseen vakuutukseen, kokonaan veronalaista pääomatuloa. Se lähtökohta, että vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella maksettavat eläkkeet ovat koko määrältään ansiotuloa, on perusteltua siihen nähden, että työryhmän arvion mukaan valtaosaan myös ulkomaisista vapaaehtoisista eläkevakuutuksista on liittynyt verotukea maksujen vähennysoikeuden muodossa tai muutoin. Kansainvälisistä vertailuista puolestaan tiedetään, että Suomessa vapaaehtoisiin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin sovellettava EET-periaate (exemption-exemption-taxation), jonka mukaisesti maksut ovat vähennyskelpoisia, säästämisaikainen tuotto verovapaata ja maksetut eläkkeet veronalaista tuloa, on valtavirtamallina myös muualla verotuetuissa eläkevakuutuksissa. Vapaaehtoisen eläkkeen verottaminen koko määrältään ansiotulona johtanee siten valtaosassa rajat ylittävistä tilanteista oikeaan lopputulokseen. Suomen verotusoikeuteen vaikuttavat myös mahdollisesti sovellettavaksi tulevan verosopimuksen määräykset.

3.1.5 Sijoitussäästötili

Työryhmän toimikauden kuluessa ajankohtaiseksi nousseen kansainvälisen kehityksen ja julkisen keskustelun perusteella työryhmä katsoi aiheelliseksi arvioida myös sijoitussäästötilin käyttöönottamiseen liittyviä näkökohtia. Vertailukohtana työryhmä piti erityisesti muissa Pohjoismaissa käyttöön otettuja tai suunnitteilla olevia sijoitus- tai osakesäästötilimalleja. Työryhmä arvioi erikseen kolme mallia, joista yksi oli laskennallisen tuoton verottamiseen perustuva malli, kuten Ruotsissa. Kaksi muuta mallia perustui suhteellisen tuoton verottamiseen varoja nostettaessa, ja mallit erosivat lähinnä vain siltä osin, luettiinko osingot osaksi tilin tuottoa vai ei.

Laskennallisen tuoton verotukseen perustuvaa mallia työryhmä ei pitänyt soveltuvana Suomeen, muun muassa siitä syystä, että linjakas verosääntely edellyttäisi, että laskennallisen tuoton verottamista sovellettaisiin kaikkiin keskenään kilpaileviin sijoitusmuotoihin. Lisäksi malli poikkeaisi verojärjestelmässämme laajasti noudatetuista maksukykyisyys- ja realisointiperiaatteista.

Ensimmäisessä arvioidussa suhteellisen tuoton verottamiseen perustuvassa mallissa osingot olisivat saantihetkellä verovapaita ja ne verotettaisiin osana tilin tuottoa varoja nostettaessa. Nostetuista varoista luettaisiin veronalaiseksi pääomatuloksi se suhteellinen osa, joka vastaa tilille maksetuille määrille kertyneen (jäljellä olevan) tuoton suhteellista osuutta (jäljellä olevasta) sijoituspääomasta. Verotustapa edellyttäisi, että tilin varat arvostetaan päivän arvoon, kun tililtä nostetaan varoja. Verotustapa vastaisi tältä osin myös työryhmän ehdotusta säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten verotuksen uudistamiseksi. Ongelmaksi tässä mallissa työryhmä katsoi osinkoverotuksen yhteensopimattomuuden Suomen solmimien kansainvälisten verosopimusten ja EU-oikeuden kanssa.

Näistä osinkoihin liittyvistä ongelmista johtuen työryhmä päätyi ehdottamaan sellaista suhteellisen tuoton verottamiseen perustuvaa mallia, jossa osingot eivät olisi mukana tilillä, vaan ne verotettaisiin kuten nykyisinkin. Työryhmän ehdotuksen mukaan tilillä syntyvät tappiot olisivat vähennyskelpoisia vasta tilin lopettamisen yhteydessä, jotta tappioiden realisoiminen nostamalla varoja tililtä ei muodostuisi uudeksi verosuunnittelutyökaluksi. Tappioiden vähentäminen tilin lopettamisen yhteydessä olisi myös yhdenmukainen työryhmän säästöhenkivakuutuksia ja kapitalisaatiosopimuksia koskevien ehdotusten suhteen. Sallittujen sijoituskohteiden osalta työryhmän ehdotus vastaa voimassa olevaa sidotusta pitkäaikaissäästämisestä annettua lakia (1183/2009), ja tilin varoja voisi näin ollen sijoittaa muun muassa pörssilistattuihin osakkeisiin, sijoitusrahastoihin ja joukkovelkakirjalainoihin. Työryhmä ei ehdottanut säädettäväksi mitään ylärajoja tilille tehtäville sijoituksille, vaikka tunnistikin sen yhtenä keinona pienentää valtion verotulomenetyksiä.

3.2 Hallituksen arvio nykytilasta

Hallitus pitää eri sijoitusmuotojen verotusta arvioineen työryhmän arvioita välillisen sijoittamisen muotojen verotuksen nykytilasta ja kehittämistarpeista pitkälti perusteltuina, samoin kuin työryhmän toimenpide-ehdotuksia, joiden myötä eri sijoitusmuodot voitaisiin saattaa keskenään verotuksellisesti neutraaliin asemaan. Sijoitusrahastojen verokohtelun säilyessä ennallaan eri välillisten sijoitusmuotojen verotus yhtenäistyisi merkittävästi.

Säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten nykyinen verosääntely on toimiva asetelmassa, jossa vakuutussuoritukset maksetaan kerralla tai suhteellisen lyhyenä tuloverolain 34 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaisena kahden vuoden aikana vakuutetun täytettyä määräiän. Vallitseva verotuskäytäntö kuitenkin sallii sen, että varoja voidaan veroseuraamuksitta nostaa

myös vakuutusyhtiölain (521/2008) 13 §:n nojalla osittaisena takaisinostona ennen mainittua määräaikaa siinäkin tapauksessa, että säästölle on kertynyt merkittävästikin tuottoa. Mahdollisuus realisoida varoja veroseuraamuksitta ja tehdä uusiakin sijoituksia on antanut säästöhenkivakuutuksille ja kapitalisaatiosopimuksille veroedun verrattuna suoriin sijoitukseen tai sijoitusrahastosijoituksiin. Tälle veroedulle ei hallituksen mielestä ole kestäviä perusteita.

Hallitus yhtyy myös työryhmän näkemykseen siitä, että verosäännöksin olisi perusteltua puuttua keinotekoisiin järjestelyihin, joihin voi liittyä esimerkiksi se, että sijoittajalla on erityisin järjestelyin oikeus käyttää sijoituskohteiden omistuksiin liittyviä oikeuksia tai mahdollisuus vaikuttaa niihin, vaikka omistusoikeus kuuluu vakuutusyhtiölle. Nykyisin tällaisia tuotteita tarjoavat lähinnä ulkomaiset vakuutusyhtiöt.

Myös kertamaksullisten eläkevakuutusten verotuksen uudistaminen on perusteltua. Nykysääntely, joka käytännössä merkitsee, että myös osa vakuutusmaksuista kertyneen pääoman palautuksesta vakuutussuoritusten kautta tulee verotetuksi, mikä ei ole pääomatuloverotuksen periaatteiden mukaista, ei ole perusteltua. Verosääntelyn liberalisointi loisi mahdollisuuden tuoda markkinoille nykyisen verotuetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen rinnalle eiverotuettu eläkesäästämisen muoto, millä voidaan edistää vapaaehtoista varautumista eläkeiän varalle.

Hallitus pitää tärkeänä myös uuden välillisen sijoittamisen piirteitä omaavan sijoitusmuodon, osakesäästötilin, käyttöönottoa. Työryhmä ei tehnyt asiassa varsinaista omaa ehdotustaan, mutta työryhmän näkemykset mahdollisen osakesäästötilin verotuksen periaatteista, jotka pitkälti noudattivat työryhmän muiden välillisten sijoitusmuotojen verotuksen periaatteita, ovat tarjonneet hyvän lähtökohdan jatkovalmisteluun. Suorien osakesijoitusten tulisi hallituksen arvion mukaan olla tuoton verotuksen osalta vastaavassa asemassa kuin muut sijoitusmuodot, kuten sijoitusrahastot ja edellä kuvatut vakuutustuotteet. Osinkojen verokohtelulla on tässä tarkastelussa suuri merkitys.

4 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1 Esityksen tavoitteet

Osakesäästötiliä koskevilla ehdotuksilla pyritään kannustamaan kotitalouksien osakesäästämistä.

Säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten osalta tavoitteena on rajoittaa niihin liittyvää verotuksen lykkääntymisvaikutusta verotuloja turvaten sekä yhdenmukaistaa eri välillisten sijoitusmuotojen verokohtelua ja näin edistää sekä sijoitusmuotoneutraalisuutta että toimialaneutraalisuutta. Vapaaehtoisten eläkevakuutusten osalta tavoitteena on mahdollistaa eiverotuettujen eläkevakuutusten markkinoille tulo.

Osakesäästötiliä koskevien tavoitteiden osalta on merkittävää, että vertailtaessa suoran osakesijoittamisen ja sijoitusrahastojen kautta tapahtuvan osakesijoittamisen verokohtelua, on osinkoverotuksella suuri merkitys, jos kyseiset sijoitusmuodot pyritään saattamaan verotuksellisesti neutraaliin asemaan. Jos osinkoja verotettaisiin osakesäästötilillä työryhmän ehdotuksen mukaisesti erikseen nykysäännösten mukaisesti, eivät suora osakesijoittaminen ja sijoitusrahastojen kautta tapahtuva sijoittaminen edelleenkään olisi tasaveroisessa asemassa, vaan sijoitusrahastojen verokohtelu olisi osakesäästötilimallia edullisempi. Vaikka osakesäästötilin valinnut sijoittaja periaatteessa voisi välttyä osinkoverotukselta myymällä osakkeet ennen osingon irtoamista, ja ostamalla ne välittömästi takaisin, ei tällainen verotuksellisista syistä johtuva kannustin ylimääräiseen kaupankäyntiin ole toivottava elementti osakesäästötilillä, jonka

tarkoitus on nimenomaisesti kannustaa ihmisiä pitkäaikaiseen säästämiseen ja pitkäjänteisen sijoitustoiminnan harjoittamiseen.

Osakesäästötilin sijoituskohteiden osalta voidaan myös todeta, että kun tarkoituksena on saattaa eri sijoitusmuodot keskenään neutraaliin asemaan, on pörssiosakesijoitusten verokohtelulla tässä suhteessa selvästi suurin merkitys. Sijoitusrahastosijoitukset ovat jo nykyisellään suoria osakesijoituksia edullisemmassa asemassa, eikä niiden tukemista verotuksen kautta ottamalla ne mukaan sallittuihin osakesäästötilin sijoituskohteisiin ole siten pidettävä neutraalisuuden näkökulmasta tärkeänä. Yksityishenkilöiden joukkovelkakirjalainasijoitukset ovat harvinaisempia kuin osake- ja rahastosijoitukset, ja valtaosa yksityishenkilöiden tämän tyyppisistä sijoituksista on kanavoitu korkotuotteisiin sijoittaviin sijoitusrahastoihin. Tästä syystä myöskään joukkovelkakirjoja ei ole pidettävä sijoitusmuotojen neutraalisuusarvioinnissa merkittävänä tekijänä.

Näin ollen hallitus pitää työryhmän ehdotuksesta poiketen olennaisena, että erityisesti suorien osakesijoitusten verokohtelu saatetaan tasaveroiseen asemaan sijoitusrahastojen kanssa, ja että myös osinkojen verokohtelun osalta molemmat sijoitusmuodot ovat tasavertaisia. Koska tällaisella uudella osakesäästötilillä saattaa olla huomattavia ja vaikeasti ennustettavia vaikutuksia valtiontalouteen, katsoo hallitus aiheelliseksi asettaa uudelle sijoitusmuodolle tiettyjä rajoituksia. Näistä syistä ehdotetaan uudessa sijoitusmuodossa sallitut sijoitustuotteet rajattavaksi ainoastaan pörssilistattuihin osakkeisiin, sekä asetettavaksi tehtäville sijoituksille euromääräinen enimmäismäärä.

Suorien osakesijoitusten osalta esityksen tavoitteena on tuoda verolainsäädäntöön tarvittavat säännökset uuden osakesäästötilin verotuksesta. Osakesäästötilin verosäännökset on pyritty laatimaan siten, että kyseessä olisi sijoittajan näkökulmasta mahdollisimman selkeä ja helposti ymmärrettävä tuote. Tyypillisesti suorissa osakesijoituksissa yksi hankalimmin ymmärrettäviä ja selvitettäviä asioita on osakkeiden hankintamenon määrittäminen tilanteissa, joissa kyseinen yhtiö on ollut osallisena yritysjärjestelyissä, kuten sulautumisissa tai jakautumisissa, tai se on järjestänyt esimerkiksi osakeanteja. Näissä tilanteissa sijoittaja usein joutuu laskemaan osakkeiden hankintamenot itse manuaalisesti, vaikka osakkeiden luovutusvoitot ja -tappiot muutoin nykyisin siirtyvät palveluntarjoajalta Verohallinnon tietojärjestelmään verotuksen perusteeksi ilman että sijoittajan itse tarvitsee niitä ilmoittaa.

Koska osakesäästötililtä tehtäviin nostoihin sisältyvän tuoton verotus on kytköksissä ainoastaan tilille tehtyjen sijoitusten jäljellä olevaan määrään ja tilin nostohetken markkina-arvoon, ei palveluntarjoajankaan tarvitse seurata osakkeiden hankintamenoja, vaan sen Verohallinnolle tuottamat tiedot on selvitettävissä automaatiossa kohtuullisen vaivattomasti. Osakesäästötilin verotusmalli on omiaan myös helpottamaan tilin siirtämistä palveluntarjoajalta toiselle, koska siirrettäviin tietoihin ei tarvitse liittää mukaan osakkeiden hankintamenojen laskentaan liittyviä historiatietoja, joita voi olla kertynyt huomattava määrä, jos osake on omistettu pitkään. Esityksen tavoitteena on myös, että Verohallinnon virkailijatyön määrä ei lisäänny osakesäästötilin myötä, vaan että Verohallinto voi toimittaa verotuksen kaikissa tapauksissa automaatiossa suoraan palveluntarjoajilta saatujen tietojen perusteella.

4.2 Keskeiset ehdotukset

4.2.1 Yleistä

Ehdotukset vastaavat pääosin eri sijoitusmuotojen verotusta arvioineen työryhmän ehdotuksia. Ehdotettu tuoton verotustapa vastaa työryhmän ehdottamaa suhteellista verotustapaan. Sama koskee tappioiden käsittelytapaa.

Erityisesti osakesäästötilin osalta ehdotukset poikkeavat kuitenkin osin työryhmän ehdotuksista. Tilin sijoituskohteet on rajattu vain pörssiosakkeisiin, ja tilille voisi sijoittaa enintään 50 000 euroa. Tilillä olevien osakkeiden perusteella saadut osingot laskettaisiin osaksi tilin tuottoa, eikä niistä maksettaisi veroa vielä saantihetkellä.

4.2.2 Säästöhenkivakuutukset ja kapitalisaatiosopimukset

Tuoton verotus

Säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten verotusta ehdotetaan uudistettavaksi eri sijoitusmuotojen verotusta arvioineen työryhmän ehdotusten mukaisesti. Sopimuksen perusteella maksetusta suorituksesta katsotaan verovuoden pääomatuloksi se suhteellinen osuus, joka vastaa säästömäärään nostohetkellä sisältyvän tuoton osuutta säästömäärästä.

Hallitus yhtyy työryhmän arvioihin siitä, että työryhmän arvioimat muut verotustavat eivät ole perusteltuja säästövakuutusten verotuksen pääperiaatteeksi. Realisointiperiaatteen vastaista ja kansainvälisesti tarkastellen hyvin poikkeuksellista olisi ottaa sijoitussidonnaisen vakuutuksen tai kapitalisaatiosopimuksen verotuksen pääperiaatteeksi vakuutuksen sisällä kertyneiden arvonnousujen, laskennallisten luovutusvoittojen tai henkivakuutusyhtiön asiakkaalle hyvittämien määrien verottaminen sellaisenaan, ilman kytkentää varojen nostoon. Koska sijoituskohteet ovat vakuutusyhtiön omistuksessa, erityisesti sijoituskohteiden juoksevan tuoton lukeminen vakuutuksenottajan veronalaiseksi tuloksi olisi monella tapaa pulmallista. Vakuutussäästöä kasvattavilla asiakashyvityksillä ei esimerkiksi tyypillisesti liene suoraa yhteyttä vakuutusyhtiön omistamistaan sijoituskohteista saamaan tuottoon, joten niiden lukeminen säästäjän tuloon voi myös johtaa perusteettoman ankaraan verotukseen sen lisäksi, että se ei ole realisointiperiaatteen mukaista.

Viimeksi mainittua menettely on kuitenkin työryhmän arvioiden mukaisesti perusteltu vaihtoehto puuttua keinotekoisluonteisiin vakuutusmuotoisiin järjestelyihin jäljempänä esitetyn mukaisesti.

Tappion vähentäminen

Säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tappio, joka muodostuisi, jos maksettujen vakuutusmaksujen ja muiden säästäjän tekemien maksusuoritusten määrä, vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä, olisi säästäjälle vakuutussuorituksina tai muina suorituksina sopimusaikana maksettuja määriä suurempi, olisi ehdotuksen mukaan verotuksessa vähennyskelpoinen. Tappio vähennettäisiin sopimuksen päättymisvuonna, jolloin tappio myös käy lopulliseksi.

Vähennysoikeuden salliminen ennen sopimuksen päättymistä tarjoaisi mahdollisuuden tappioiden hyödyntämistarkoituksessa tehtyihin keinotekoisiin järjestelyihin, mikä ei ole perusteltua. Tuollainen mahdollisuus loisi vahvan kannusteen hyödyntää aina tappiot sopimuksen ollessa väliaikaisestikin tappiollinen, kun taas tuottojen realisoinnin voidaan siitä aiheutuvien veroseuraamusten johdosta olettaa tapahtuvan aina tarpeeseen ja harkiten. Tappioiden ja tuottojen symmetrinen kohtelu johtaisi siten veronsaajan näkökulmasta perin epätasapainoiseen asetelmaan. Tuloverotuksessa tappioiden käsittelyssä on yleisesti se lähtökohta, että tappion tulee olla lopullinen.

Maksujen vähennysoikeuden huomioon ottaminen

Nyt puheena oleviin säästötuotteisiin ei liity oikeutta vähentää maksuja Suomen tuloverotuksessa. Eri maiden verolainsäädännöt eroavat kuitenkin toisistaan merkittävästi, myös erilaisten vakuutusmuotoisten säästötuotteiden osalta. Jos Suomeen muuttanut vakuutuksenottaja on aiemmassa asuinvaltiossaan asuessaan saanut asuinvaltionsa verolainsäädännön mukaisesti vähentää siellä ottamansa vakuutuksen maksuja tuloverotuksessa, on hänen Suomessa asuessaan vakuutuksesta nostamiensa varojen lukeminen veronalaiseksi tuloksi perusteltua. Vakuutusmaksun vähennysoikeuteen voidaan kansainvälisesti tarkastellen kutakuinkin poikkeuksetta olettaa liittyvän vakuutussuorituksen veronalaisuus.

Ehdotuksen mukaan edellytyksenä edellä kuvatun tuoton verotustavan soveltamiselle olisi se, että sopimuksen perusteella maksettuja maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Jos edellytys ei täyty, vaan vakuutetun tekemät maksut ovat olleet kokonaan tai osittain vähennyskelpoisia, vakuutussuoritukset olisivat koko määrältään veronalaista pääomatuloa.

Kapitalisaatiosopimuksen luovutuksen verotus

Kapitalisaatiosopimusten luovutuksen tuloverotuksesta otettaisiin tuloverolakiin nimenomaiset säännökset. Nykyisestä verotuskäytännöstä poiketen kapitalisaatiosopimuksen luovutukseen sovellettaisiin luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä, kuitenkin siten, että luovutukseen ei sovellettaisi tuloverolain 46 §:n 1 momentin mukaista hankintameno-olettamaa.

Hankintameno-olettaman taustalla ovat tarpeet yksinkertaistaa hallinnollista menettelyä esimerkiksi verovelvollisen vaikeuksissa selvittää pitkään omistetun omaisuuserän hankintamenoa sekä huomioida inflaation vaikutus. Nämä näkökohdat eivät vastaavasti sovellu kapitalisaatiosopimuksiin. Kapitalisaatiosopimuksessa on kyse yksilöllisestä sijoitustuotteesta, jonka kautta voidaan tehdä monimuotoisia sijoituksia erilaisiin omaisuuseriin. Lisäksi kapitalisaatiosopimukseen liittyy lykkääntymisetuja suhteessa omaisuuden suoraan omistamiseen, kun vero maksetaan vasta nostettaessa varoja sopimuksesta.

Välillisen sijoittamisen muodoista kapitalisaatiosopimus on lähinnä rinnastettavissa osakesäästötiliin, jonka varojen realisointi voi tapahtua vain nostamalla varat tililtä. Luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten soveltaminen ehdotetulla tavalla kapitalisaatiosopimuksen luovutukseen, kun realisointi tapahtuu varojen noston sijasta sopimuksen luovutuksena, johtaa samaan lopputulokseen ja on siten neutraalisuusnäkökulmasta perustelluin vaihtoehto. Jos kapitalisaatiosopimuksen luovutusta kohdeltaisiin verotuksessa edullisemmin kuin takaisinostoa tai erääntymistä, tämä saattaisi myös johtaa keinotekoisiin väliluovutuksiin ennen sopimuksen erääntymistä erityisesti tilanteissa, joissa kapitalisaatiosopimuksen tuotto on huomattava.

Ehdotus ei säästäjän osalta verotukselliselta vaikutukseltaan merkitse muutosta nykytilaan siinä suhteessa, että verotettavan tulon määrä luovutuksesta olisi sama kuin Verohallinnon ohjeen mukaan nykytilassakin, jossa luovutus katsotaan saamisoikeuden luovutukseksi. Verotettavaa tuloa on luovutushinnan ja säästäjän maksamien maksujen erotus. Luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten soveltaminen merkitsee kuitenkin sitä, että luovutuksesta aiheutuva tappio olisi luovutustappiona vähennyskelpoinen tuloverolain 50 §:n mukaisesti. Myös tämä on neutraalisuusnäkökulmasta perusteltua, koska myös osakesäästötilin tappio olisi sopimuksen päättyessä vähennyskelpoinen samoin kuin kapitalisaatiosopimuksen tappio.

Luovutuksensaajan verotuksessa hänen nostaessaan sopimuksen perusteella varoja hänen maksamansa vastike olisi rinnastettava kapitalisaatiosopimuksen maksuihin vastaavasti kuin nykyisin.

Kapitalisaatiosopimuksen luovutusvoittoverotuksen heijastusvaikutuksista perintöverotukseen

Luovutusvoittoverotusta koskeva ehdotus ei myöskään merkitse muutosta vainajan kapitalisaatiosopimuksen kohteluun perintöverotuksessa.

Muutoksella on kuitenkin merkitystä lesken kapitalisaatiosopimuksen käsittelyyn perintöverotuksen toimittamiseen liittyvässä laskennallisessa osituksessa ja perinnönjaossa. Tällä erää kyse on näiltä osin sääntelemättömästä tilanteesta, eikä asiaan liittyviä kysymyksiä ole käsitelty enempää Verohallinnon ohjeissa kuin oikeuskirjallisuudessakaan. Oikeustila on siten perin epäselvä. Myös osituksessa tai perinnönjaossa tapahtuvan kapitalisaatiosopimuksen omistajanvaihdoksen veroseuraamukset ovat epäselviä esimerkiksi siltä osin, kuin vastikkeena suoritetaan pesän ulkopuolisia varoja.

Merkittävänä etuna luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten soveltamisessa on se, että näin samalla poistettaisiin suurin osa mainituista avoimista tulkintakysymyksistä, jotka olivat työryhmämuistiossa viitattujen kapitalisaatiosopimuksiin liittyvien perintö- ja lahjaverotusta koskevien tulkintakysymysten ja soveltamisongelmien taustalla.

Verokohtelu on ollut epäselvä, kun kapitalisaatiosopimus siirretään jäämistöosituksessa leskelle tai leskeltä kuolinpesälle. Luovutusvoittoverotuksen alaisesta omaisuuden käsittelystä on sitävastoin ollut selvät ja vakiintuneet käytännöt omistusajan ja hankintamenon siirtymisestä tuloverolain 46 §:n 2 momentin mukaisesti. Lainkohdan mukaan, jos luovutettu omaisuus on saatu osituksessa, omistusaika ja hankintameno lasketaan ositussaantoa edeltäneestä saannosta. Jos kapitalisaatiosopimuksen luovutukseen sovelletaan luovutusverotusta koskevaa sääntelyä, tämä lainkohta tulee vastaavasti sovellettavaksi ja ratkaisee myös jäämistöosituksessa tapahtuvien kapitalisaatiospimusten siirtojen yhteydessä hankintamenon.

Jos kuolinpesän kapitalisaatiosopimus siirretään leskelle, hänelle siirtyy 46 § 2 momentin mukaisesti vainajan hankintameno. Päinvastaisessa tapauksessa kuolinpesä saa hankintamenoksi perintöverotuksessa käytetyn käyvän arvon.

Perintöverotuksessa ehdotus merkitsee, ettei myöskään lesken kapitalisaatiosopimuksen osalta vähennetä laskennallista tuloverovelkaa. Myös muihin lesken sijoituksiin kuten pörssiosakkeet voi sisältyä laskennallista verovelkaa, mutta niidenkään osalta perintöverotuksessa ei tehdä laskennallista vähennystä.

Ehdotuksilla on vaikutuksia varakkaiden pesien jäämistösuunnitteluun, jossa valittaessa leskelle ja kuolinpesälle jaettavaa omaisuutta pyritään monesti huomioimaan se, minkä omaisuuden verokohtelu on edullista kummallekin osapuolelle. Leskelle pyritään siirtämään varoja, joiden luovutus on leskelle verovapaa, kuten vakituinen asunto, tai jossa vainajan hankintameno on mahdollisimman lähellä käypää arvoa. Vastaavasti kuolinpesälle pyritään siirtämään varoja, joissa hankintamenon ja käyvän arvon ero on mahdollisimman suuri, koska jatkoluovutuksissa tulee sovellettavaksi perintöverotuksessa käytetty käypä arvo.

Ehdotukset poistavat oikeudellista epävarmuutta vähentäen vastaisia oikeusriitoja ja samalla selkeyttävät jäämistösuunnittelun reunaehtoja. Esimerkiksi pesän ulkopuolisten varojen käytössä laskettaisiin luovutusvoitto samalla tavoin kuin muunkin luovutusvoittoverotuksen piiriin kuuluvien varojen siirroista. Jäämistöosituksessa tulee ottaa huomioon monia asioita niin

verotuksesta kuin muustakin lainsäädännöstä, sen vuoksi epävarmuus valintojen verokohtelusta vaikeuttaa ositukseen liittyviä valintoja. Tämän vuoksi on perusteltua pyrkiä mahdollisimman selvään ja ennustettavaan toimintaympäristöön.

Koska nykyinen oikeustila on epäselvä, ja jäämistöositukseen liittyy niin monia yksilöllisiä pesään kuuluvista omaisuuseristä ja perheoikeudellisista asetelmista johtuvia muuttujia, ei ole mahdollista arvioida sitä, ovatko muutokset yleisellä tasolla kiristäviä vai lieventäviä.

4.2.3 Eläkevakuutukset

Työryhmä teki toimeksiantonsa mukaisesti ehdotuksen vain kertamaksullisista eläkevakuutuksista, joille se ehdotti samaa verotustapaa kuin säästöhenkivakuutuksille ja kapitalisaatiosopimuksille. Työryhmä ehdotti mainittua verotustapaa sovellettavaksi sekä määräaikaisiin että elinikäisiin vakuutuksiin.

Hallituksen käsityksen mukaan on kuitenkin perusteltua joustavoittaa sääntelyä siten, että ehdotetun verokohtelun piiriin voisivat kuulua paitsi kertamaksuiset vakuutukset, myös vakuutukset, joihin maksuja on tehty useammassa erässä.

Toisaalta on myös painavia perusteita sille, että elinikäisille eläkevakuutuksille, jotka eivät rinnastu muihin säästötuotteisiin, tuoton verotukseen säädetään säästötuotteista eroava verokohtelu. Tämä on tarpeen, jotta voidaan ottaa huomioon elinikäisen eläkkeen luonne. Tähän liittyy se, että vakuutussäästöä ja vakuutussuorituksesta verotettavaksi tuotoksi katsottavaa määrää ei ole määritettävissä muihin säästötuotteisiin rinnastettavalla ja samalla verotukseen soveltuvalla tavalla. Työryhmä ei raportissaan esittänyt esimerkkejä tuoton suhteellisen verotustavan soveltamisesta elinikäisten eläkkeiden verotuksessa tai muutonkaan käsitellyt siihen liittyviä kysymyksiä.[10]

Sääntelyn joustavoittamisen vastapainona myös eläkevakuutuksiin kytkettäisiin vaatimus siitä, että vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty tuloverotuksessa, jotta vain tuotto olisi veronalaista. Vaatimus turvaa kansallista veropohjaa rajat ylittävissä tilanteissa ja on tärkeä etenkin eläkevakuutuksissa, jollaisiin toisten valtioiden verolainsäädännössä verrattain usein liittyy oikeus vähentää vakuutuksen maksuja ja jotka näin myönnetyn verotuen johdosta samalla ovat verrattain yleisiä. Ehdotuksen mukaan näissä tilanteissa eläke ja muut eläkevakuutuksen perusteella maksetut suoritukset verotettaisiin ansiotulona. Tämä on perusteltua, koska pääomatulojen ja ansiotulojen eriytetty verokohtelu on leimallista lähinnä pohjoismaissa. Rajat ylittävissä tilanteissa maksut on tyypillisesti vähennetty ansiotulosta.

Määräaikaiset ja elinikäiset eläkevakuutukset

Ehdotuksen mukaan vakuutetun ottaman määräaikaisen eläkevakuutuksen tuoton verotukseen sovellettaisiin samaa verotustapaa kuin säästöhenkivakuutuksiin ja kapitalisaatiosopimuksiin. Sama koskisi tappioiden vähentämistä.

[10] Asiaa ei nähtävästi pidetty kovin merkityksellisenä, koska työryhmän arvion mukaan on hyvin kyseenalaista, muodostuisiko elinikäisille eläkevakuutuksille Suomessa markkinaa, jos verotus on yleisten periaatteiden mukaista. Jos vakuutuksenottaja ei saa elinikäisen sitoutumisen vastapainona muita, likvidejä säästämistapoja parempia etuja, tuotteen kysyntä ja markkinoitavuus jäisivät raportin mukaan todennäköisesti hyvin heikoiksi. Tätä päätelmää tuki työryhmän mielestä myös vapaaehtoisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissäästämissopimusten suosion romahdus, joka tapahtui verotuen säilymisestä huolimatta.

Myös elinikäisten eläkevakuutusten verotusta koskevissa ehdotuksissa olisi se lähtökohta, että vain vakuutuksen tuotto olisi veronalaista. Tuotolla tarkoitettaisiin vakuutussuoritusten eli eläkkeen ja muiden vakuutussuoritusten yhteismäärää vähennettynä vakuutusmaksuilla.

Edellä kuvattu tuoton suhteellinen verotustapa soveltuu elinikäisissä eläkevakuutuksissa tilanteisiin, joissa vakuutettu on käyttänyt oikeuttaan saada vakuutuksen takaisinostoarvo täysimääräisesti. Tuoton osuus on tällöin yksiselitteistesti selvitettävissä.

Sen sijaan silloin, kun vakuutussuorituksia eläkevakuutuksen tarkoituksen mukaisesti maksetaan eläkkeenä vakuutetun eliniän, jonka pituutta ei voida etukäteen tietää, on myös sen määrittely, miten vakuutusmaksujen vähentäminen vakuutussuorituksista olisi jaksotettava, varsin pulmallista. Se ajateltavissa oleva menettely, että maksetut eläkkeet katsottaisiin ensisijaisesti pääoman palautukseksi ja vasta viimesijaisesti verotettavaksi tuotoksi, johtaisi sinänsä oikeaan lopputulokseen, mutta säilyttäisi elinikäisten eläkevakuutusten osalta lykkääntymisedun, joka muiden varsinaisten säästötuotteiden verotuksessa nykyisin on keskeinen ongelma.

Valmistelun yhteydessä on ollut esillä myös mahdollisuus määritellä elinikäisen vakuutuksen säästö kytkennällä vakuutusyhtiölaissa tarkoitettuun vakuutuksesta johtuvaan vastuuvelkaan. Tässä vaihtoehdossa sopimuksen tuottona pidettäisiin vakuutusmaksujen määrän ylittävää osaa vastuuvelasta. Verotettavan vuotuisen tuoton osuudeksi maksetusta eläkkeestä katsottaisiin tällöin se osa, joka vastaa maksuhetkellä jäljellä olevan tuoton suhteellista osuutta vastuuvelasta maksuhetkellä ja siten noudattaa vastaavaa verotustapaa kuin edellä käsitellyissä vakuutustuotteissa ja kapitalisaatiosopimuksissa. Sanottu kytkentä vastuuvelkaan olisi kuitenkin siinä suhteessa ongelmallinen, että kyse olisi kansalliseen vakuutusalan lainsäädäntöön kytkeytyvästä menettelystä, jonka soveltuvuus kansainvälisissä asetelmissa olisi kyseenalainen, koska kirjanpidollisen vastuuvelan käsite riippuu sovellettavasta lainsäädännöstä. Asiassa ei voitaisi tukeutua esimerkiksi Euroopan Unionin lainsäädäntöön, koska vastuuvelan käsitettä ei puheena olevalta osin ole yhtenäistetty. Tarvetta rajat ylittäviin tilanteisiin soveltuvalle menettelylle korostaa se, että on epävarmaa, tuleeko elinikäisille verotuettomille eläkkeille Suomessa lainkaan muodostumaan markkinaa. Sääntelyn ainoaksi soveltamiskohteeksi saattaisivat jäädä ulkomailta otetut vakuutukset, joiden verotukseen malli ei lähtökohtaisesti aina soveltuisi. Ehdotettu sääntely on myös hallinnollisesti selkeämpi ja yksinkertaisempi.

Nykyisin elinikäisiä eläkevakuutuksia, pitkälti verosääntelyn johdosta, ei ole Suomen markkinoilla, eikä voida ennakoida, minkälaisia elinikäisiä eläketuotteita verotuksesta johtuvien rajoitteiden poistuminen voisi tuoda Suomen markkinoille. Vakuutuslainsäädäntö ei aseta esteitä sille, että myös elinikäiseen eläkevakuutukseen voi liittyä säästömäärä, jonka vakuutettu voi lisäksi olla oikeutettu saamaan takaisinostona esimerkiksi ennen kuin vakuutettu täyttää vakuutussopimuksen mukaisen eläkeiän. Esteitä ei toisaalta ole myöskään sille, että takaisinostomahdollisuus on ajallisesti pidempi. Oikeus saada takaisinostoarvo voidaan myös vakuutussopimuslain 13 §:n 3 momentin nojalla kokonaan sulkea pois. Asiaa mutkistaa edelleen myös osittaisten takaisinostojen mahdollisuus, jollaiselle ei liene lainsäädännöstä johtuvia esteitä myöskään eläkkeen maksamisen jo alettua.

Elinikäisiä eläkevakuutuksia koskeva ehdotus perustuu muun muassa Yhdysvalloissa eräisiin elinikäisiin eläkejärjestelmiin sovellettavaan periaatteeseen, jossa elinikäisyydestä johtuva epävarmuus on otettu huomioon soveltamalla sääntelyssä säästäjän oletettua elinikää eli elinajanodotetta eläkkeen maksun alkaessa. Elinajanodote kuvaa kuolevuustilaston perusteella tilastomatemaattisin keinoin laskettua tietyn ikäisen henkilön keskimääräistä jäljellä olevaa elinaikaa.

Ehdotuksen mukaan verovuoden eläkkeestä tuotoksi katsottavaa osuutta laskettaessa vakuutusmaksujen yhteismäärä vähennettäisiin jaksotettuna eläkkeen maksuajalle siten, että vakuutusmaksujen yhteismäärä jaettaisiin vakuutetun ikäisen henkilön Tilastokeskuksen kuolevuustilaston perusteella laskeman elinajanodotteen mukaiselle vuosimäärälle. Tämä osuus vakuutusmaksuista vähennettäisiin vuosittain maksettavasta eläkkeestä ja yli menevä osa katsottaisiin verotettavaksi tuotoksi.

Esimerkki

> Jos vakuutusmaksuja on maksettu esimerkiksi 50 000 euroa ja eläkettä aletaan maksaa vakuutetun täytettyä 65 vuotta, jolloin naisten ja miesten elinajanodote Tilastokeskuksen tuoreimman vuotta 2016 koskevan tilaston mukaan on 19,94 vuotta, vähennettävä määrä olisi 50 000 euroa /20 vuotta eli 4 000 euroa vuodessa. Vuotuisesta eläkkeestä mainitun määrän ylittävä osa olisi verotettavaa tuottoa.[11]

Valmistelun yhteydessä on ollut vaihtoehtona esillä myös säätää sovellettavasta elinajanodotteesta ikäluokittain suoraan tuloverolaissa. Kytkentä Tilastokeskuksen laskemiin elinajanodotteisiin on kuitenkin joustavampi, koska näin ajan myötä tapahtuvat muutokset elinajanodotteessa tulevat huomioiduksi ilman lainmuutoksia.

Ehdotus merkitsee sitä, että vakuutetun eläessä juuri elinajanodotteensa mukaisen ajan eläkkeen maksamisen alkamisen jälkeen, vakuutusmaksut tulevat vähennetyksi tasaisesti koko maksuajalta. Jos vakuutettu elää pidempään, vakuutusmaksut tulevat esimerkkitapauksessa edellä vähennetyksi 20 ensimmäiseltä vuodelta, jolloin myöhempinä vuosina maksettava eläke olisi koko määrältään veronalaista tuloa. Keskimääräistä selvästi pidempään elävälle tuoton osuus elinikäisessä eläkkeessä muodostuu suureksi hänen osakseen tulevien kuolevuushyvitysten seurauksena. Kummassakin tapauksessa tuotto tulee verotetuksi oikean määräisenä, mutta jälkimmäisessä tapauksessa säästäjä hyötyy etupainotteisesta maksujen vähentämisestä saamastaan korkoedusta.

Jos taas vakuutettu elää keskimääräistä lyhyemmän ajan, osa vakuutusmaksuista jää vähentämättä hänen saamastaan eläkkeestä.

Vaatimus kertamaksullisuudesta

Eläkevakuutuksia koskevat ehdotukset eivät työryhmän ehdotuksista poiketen rajoitu vain kertamaksullisiin eläkevakuutuksiin, vaan koskevat yleisesti vakuutetun ottamia vapaaehtoisia eläkevakuutuksia, lukuun ottamatta tuloverolain 34 a §:ssä tarkoitettuja verotuettuja vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia.

Vakuutetun ottaman muun kuin tuloverolain 34 a §:ssä tarkoitetun eläkevakuutuksen perusteella maksetusta eläkkeestä katsottaisiin verovuoden veronalaiseksi tuotoksi edellisessä jaksossa todetun mukainen osuus edellyttäen, että vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa.

---

[11] Tilastokeskuksen laskemat elinajan odotteet 0—100 vuotiaille vuonna 2016 on nähtävissä tilastokeskuksen verkkosivuilta tietokantataulukosta ”Kuolleisuus- ja eloonjäämislukuja 1986—2016” osoitteesta:
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__kuol/statfin_kuol_pxt_007.px/?rxid=2a822193-dd72-4a66-8083-beb4b795e088

Työryhmä oli perustellut sääntelyn rajoittamista koskemaan kertamaksullisia eläkevakuutuksia edellä jaksossa 3.1.5 kuvatusti Suomen verotusoikeuteen rajat ylittävissä tilanteissa liittyvillä näkökohdilla.

Puhtaasti kansallisesti tarkastellen sillä, onko vakuutusmaksut maksettu kerralla vai ei, ei voida katsoa olevan mainittavaa merkitystä, jos kysymys on pääomatuloverotuksen piiriin kuuluvasta säästötuotteesta, joiden verotuksen pääperiaatteisiin tulisi kuulua se, että vain tuotto verotetaan. Merkityksellistä on kuitenkin se, että säännösten joustavoittaminen samalla heijastuu myös Suomen verotusoikeuteen kansainvälisissä tilanteissa. Kansallisia säännöksiä on sovellettava yhtä lailla rajat ylittävissä tilanteissa maksettaviin eläkkeisiin tai muihin vakuutussuorituksiin kuin puhtaasti kotimaisissa asetelmissa maksettuihin suorituksiin.

Tuloverolaki tunnistaa kolme eri verotustapaa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksetuille eläkkeille tai muille suorituksille. Lain 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen tai sellaiseen rinnastettavan ulkomaisen eläkevakuutuksen perusteella maksettu suoritus on veronalaista pääomatuloa, koska kyse on verotuetusta säästämisestä, jonka maksut ovat vähennyskelpoisia verotuksessa. Kertamaksullisen eläkevakuutuksen perusteella maksettu suoritus on 81 §:n mukaisen taulukon mukaisesti osaksi veronalaista ansiotuloa. Muiden vapaaehtoisten eläkevakuutusten perusteella maksetut vakuutussuoritukset ovat 34 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan koko määrältään veronalaista ansiotuloa.

Luopuminen kertamaksullisuutta koskevasta vaatimuksesta ehdotuksen mukaisesti merkitsee sitä, että nykyisen 34 §:n 1 momentin nojalla veronalaisena ansiotulona verotettavat ulkomailta maksettavat eläke- ja muut vakuutussuoritukset siirtyisivät täysimääräisen ansiotuloverotuksen piiristä ehdotetun uuden verotustavan piiriin, jolloin vain tuotto verotettaisiin edellyttäen, että vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Tällaisen muutoksen fiskaalista vaikutusta ei valmistelun yhteydessä ole voitu arvioida, mutta asian ei ole syytä olettaa olevan täysin vähämerkityksinen, ottaen huomioon olennaisesti kasvanut henkilöiden kansainvälinen liikkuvuus ja myös muualla kasvanut tarve täydentää eläketurvaa vapaaehtoisin järjestelyin.

Asian arviointiin työryhmän ehdotuksesta poikkeavasti on kuitenkin antanut aihetta myös korkeimman hallinto-oikeuden työryhmän työskentelyn lopussa 23 päivänä huhtikuuta 2018 antama vuosikirjaratkaisu KHO 2018:55.

Tapauksessa A oli vuosina 2000—2004 Yhdysvalloissa lähetettynä työntekijänä työskennellessään ja siellä asuessaan sijoittanut Yhdysvalloissa toimitettujen verotusten jälkeen hänelle jääneestä nettopalkasta niin sanotun after-tax -menetelmän mukaisesti varoja 401(k)-tilille. A:n tarkoitus oli Suomeen palattuaan nostaa 401(k)-tilillä olevat varat kertasuorituksena. Tililtä nostettavat after-tax -menetelmään liittyvät varat olivat Yhdysvalloissa verovapaata tuloa. Osa varoista oli sijoitettu niin Pre-tax –menetelmällä, eli palkka oli siirretty tilille bruttomääräisenä ennen veroja.

Verohallinto oli 10 päivänä heinäkuuta 2015 lausunut ennakkoratkaisuna, että A:n nostaessa 401(k)-tilille kertyneitä varoja kaikki tililtä nostettavat varat verotetaan eläketuloon rinnastettavana ansiotulona. Hallinto-oikeus hylkäsi ennakkotiedon hakijan valituksen katsoen muun muassa, että kyse on vapaaehtoisesta eläkesäästöohjelmasta ja A:n 401(k)-tilillä olevat rahavarat ovat näin ollen eläketuloon verrattavia tuloja.

Korkein hallinto-oikeus katsoi antamassaan ratkaisussa, että kun A nostaa 401(k)-tilille after-tax -menetelmän mukaisesti sijoittamansa varat, kyse on varoista, jotka on jo otettu huomioon A:n veronalaisina tuloina Yhdysvalloissa toimitetuissa verotuksissa. A ei siten tältä osin saa uutta tuloverolain 29 §:n 1 momentissa tai muussakaan tuloverolain säännöksessä tarkoitettua

Suomessa veronalaista tuloa. Kyse ei ollut tuloverolaissa tarkoitetusta eläkkeestä vaan A:n sijoitusta oli after-tax -menetelmän osalta pidettävä muuna pitkäaikaisena säästämisenä.

Sovellettavina oikeusohjeina perusteluissa mainittiin tuloverolain 29 §:n 1 momentin, jonka mukaan veronalaista tuloa ovat tuloverolaissa jäljempänä säädetyin rajoituksin verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot, lisäksi lain 32 §, jonka mukaan veronalaista pääomatuloa on muun muassa omaisuuden tuotto, sekä 61 §, jonka mukaan muut tulot kuin pääomatulot ovat ansiotuloa.

Korkein hallinto-oikeus hylkäsi valituslupahakemuksen siltä osin kuin ennakkoratkaisussa oli kysymys pre-tax -menetelmän kautta sijoitettujen varojen ja niiden tuoton verotuksesta. Tältä osin tulot oli verotettava koko määrältään ansiotulona.

Tapauksesta ei toistaiseksi tiettävästi ole oikeustapauskommentaaria tai muita mainintoja oikeuskirjallisuudessa eikä sen merkitykseen ole otettu kantaa myöskään Verohallinnon ohjeissa.

Ennakkoratkaisusta voitaneen tiivistää se alustava oikeusohje, että jos ulkomainen sijoitustuote on luonteeltaan säästötuote eikä varsinainen eläkejärjestely, sen perusteella saatua tuloa on kansallisten säännösten nojalla verotettava pääomatuloverotuksen periaatteiden mukaisesti vain tuotosta pääomatulona. Jos tuotteeseen tehdyt sijoitukset ovat olleet vähennyskelpoisia tai sama vaikutus on saatu aikaan sillä, että tuotteeseen on muutoin voitu siirtää verottamattomia tuloja, sen perusteella saatu tulo on kuitenkin koko määrältään veronalaista ansiotuloa.

Ratkaisu jättää epäselväksi sen, milloin erilaisten säästämismuotojen, joihin ei liity vähennysoikeutta, on katsottava olevan sen laatuisia, että niistä saadun tulon on katsottava olevan luonteeltaan pääomatuloa ja verotettavaa vain tuoton osalta.

Kun otetaan huomioon se, että määräaikainen eläkevakuutus on haluttu saattaa verotuksellisesti samaan asemaan säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten kanssa niiden taloudellisen samankaltaisuuden vuoksi, voidaan pitää todennäköisenä, että määräaikaiset eläkevakuutukset, olivatpa ne kerralla tai useammassa erässä maksettuja, tultaisiin vastaisuudessa KHO:n päätöstä mukaellen katsoa säästämistuotteeksi, joista veronalaista olisi vain pääoman tuotto.

Määräaikaisille eläkevakuutuksille ehdotetun verokohtelun rajoittamisella vain kerralla maksettuihin eläkevakuutuksiin ei tällöin saavutettaisi sitä tavoiteltua lopputulosta, että näin voitaisiin turvata Suomen verotusoikeutta ulkomailta Suomeen muunlaisten maksettavien suoritusten osalta.

4.2.4 Eräiden vakuutussopimusten erityinen verotusmenettely

Eräisiin keinotekoisluonteisiin vakuutussopimuksin toteutettuihin järjestelyihin ehdotetaan sovellettavaksi erityistä verotusmenettelyä. Tämä koskisi säästöhenkivakuutusta, kapitalisaatiosopimusta ja eläkevakuutusta, jos vakuutuksenottajalla tai tämän määräämällä on oikeus tai mahdollisuus käyttää määriteltyjä kohde-etuutta koskevia, normaalisti omistajalle kuuluvien, määriteltyjen oikeuksien käyttämiseen. Tuollaisina omistajalle kuuluvina oikeuksina ei pidettäisi sitä, että verovelvollinen voi päättää, minkä sijoituskohteiden arvon kehitykseen vakuutukseen liittyvät edut on sidottu, tai sitä että verovelvollisella on välillinen oikeus sijoituskohteiden tuottoon

Tällöin sijoituskohteille kertyneet tuotot verotettaisiin verovelvollisen sen verovuoden tulona, jona tuotot ovat kertyneet vakuutusyhtiölle ja jona ne ovat olleet verovelvollisen nostettavissa.

4.2.5 Kapitalisaatiosopimukset ja säästöhenkivakuutukset elinkeinotoiminnan tulolähteessä

Myös elinkeinotoiminnan tulolähteeseen kuuluviin kapitalisaatiosopimuksiin ja säästöhenkivakuutuksiin on perusteltua soveltaa tuloverolain säännöksiä. Muussa tapauksessa erityisesti edellisessä jaksossa todetun verotustavan soveltaminen olisi kierrettävissä tekemällä säännöksessä tarkoitettu sopimus yrityksen nimissä. Asiasta otettaisiin selvyyden vuoksi tarvittavat säännökset elinkeinoverolakiin.

4.2.6 Osakesäästötili

Tämän esityksen kanssa samaan aikaan annetussa osakesäästötiliä koskevassa hallituksen esityksessä (hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakesäästötilistä ja laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n muuttamisesta) tarkoitettu osakesäästötili on tarkoitettu erityiseksi sijoitustiliksi, jolla sijoituskohdetta voisi vaihtaa ilman veroseuraamuksia, ja siten käyttää sijoitustoiminnasta saadut tuotot uusiin sijoituksiin täysimääräisesti. Sijoitustoiminnan tuottoja verotettaisiin vasta siinä vaiheessa, kun varoja nostetaan pois tililtä. Tilille voisi tallettaa ainoastaan rahaa, ja tililtä voisi myös nostaa ainoastaan rahaa, eli tilille ei voisi siirtää jo valmiiksi omistettuja osakkeita, eikä tilille hankittuja osakkeita voisi myöskään siirtää pois tililtä myymättä niitä ensin.

Tilille voisi siirtää enintään 50 000 euroa, ja yhdellä henkilöllä voisi olla ainoastaan yksi tili. Tilin voisi kuitenkin siirtää toiselle palveluntarjoajalle ilman veroseuraamuksia. Tilin varoja voisi sijoittaa kotimaisiin tai ulkomaisiin pörssilistattujen yhtiöiden osakkeisiin. Osakkeista saadut luovutusvoitot ja osakkeiden perusteella saadut osingot olisivat saantihetkellä verovapaita Suomessa.

Tuoton verotus

Osakesäästötilistä nostetuista varoista katsottaisiin tuotoksi se osa säästövarojen käyvästä arvosta, joka ylittää osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten määrän. Siten myös osakkeiden realisoitumaton arvonnousu olisi tuottoa.

Osakesäästötilillä olevan tuoton osuuden laskemiseksi selvitettäisiin ensin tilillä olevien varojen sen hetkinen käypä arvo. Käypä arvo muodostuisi tilillä olevien osakkeiden viimeisimpien päätöskurssien perusteella lasketusta markkina-arvosta lisättynä tiliin liitetyllä talletustilillä olevilla varoilla. Tämän jälkeen käyvästä arvosta vähennettäisiin tilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärä eli vähennettäisiin tilille tehdyt rahasuoritukset ja lisättäisiin aiemmin nostettujen määrien muuksi kuin tuotoksi laskettava osuus (pääoman nostot). Näin saataisiin selville osakesäästötilillä olevan tuoton määrä. Tuoton suhteellinen osuus tilillä olevien säästövarojen käyvästä arvosta saataisiin jakamalla tuoton määrä tilillä olevien varojen käyvällä arvolla.

Osakesäästötilin tuottoa verotettaisiin, kun varoja nostetaan tililtä. Nostettavaan määrään sisältyvä tuoton osuus luettaisiin veronalaiseksi pääomatuloksi. Nostettujen varojen kokonaismäärästä katsottaisiin tuotoksi sama suhteellinen osuus, kuin mikä osuus tilin käyvästä arvosta on tuottoa. Muu osa nostetuista varoista olisi verovapaata pääoman nostoa, joka pienentää tilille sijoitettua rahasuoritusten määrää.

Esimerkki

> Tilille on sijoitettu rahaa 10 000 euroa ja varoilla ostettujen osakkeiden arvo on noussut 5 000 euroa. Tilin varojen käypä arvo on 15 000 euroa. Jos tililtä nostetaan 1 500 euroa, on tästä määrästä veronalaista pääomatuloa 5 000 / 15 000 eli 500 euroa ja tilille tehtyjen rahasijoitusten määrä vastaavasti alenee 1 000 euroa.

Koska osakesäästötilin tuoton verottamisessa ei olisi kysymys luovutusvoittoverotuksesta, ei tilin tuoton verotuksessa tililtä tehtävien nostojen tai tilin lopettamisen yhteydessä sovellettaisi hankintameno-olettamia.

Osinkojen verotus

Osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saadut osingot luettaisiin osaksi osakesäästötilin tuottoa, eikä osinkoja verotettaisi niiden saantihetkellä. Varoja nostettaessa ei eroteltaisi, mistä tuotto on muodostunut. Nykyisin voimassa olevia listattujen yhtiöiden osinkoja koskevia osittaisia verovapauksia ei siten sovellettaisi miltään osin varojen nostoon.

Ulkomailta saaduista osingoista on maksajan kotivaltio saattanut pidättää lähdeveroa joko Suomen ja kyseisen valtion välillä solmitun verosopimuksen mukaisesti, tai oman kansallisen lainsäädäntönsä nojalla. Jos lähdeveroa on pidätetty, tilin tuotoksi katsottaisiin osingon nettomäärä, eli osingon bruttomäärä vähennettynä ulkomaisella lähdeverolla. Osingosta pidätettyä lähdeveroa ei voitaisi missään tilanteessa hyvittää verovelvollisen verotuksessa kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain (1552/1995) mukaisesti. Jos verovelvollinen osingon saantihetken jälkeen hakisi ja saisi osingosta pidätetyn lähdeveron osin tai kokonaan takaisin, katsottaisiin tämä verovelvolliselle palautettu lähdeveron määrä tililtä nostetuksi tuotoksi. Verovelvollisen tulisi ilmoittaa takaisin saamansa lähdeveron määrä sekä palveluntarjoajalle että Verohallinnolle. Palveluntarjoajan tulisi vastaavasti ilmoittaa verovelvollisen takaisin saaman lähdeveron määrä vuosi-ilmoituksella Verohallinnolle. Mikäli verovelvollinen ei ilmoittaisi takaisin saamaansa lähdeveron määrää Verohallinnolle, voitaisiin hänelle määrätä veronkorotus verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 32 §:n mukaisesti.

Tappion vähentäminen

Tilillä syntyvät luovutustappiot eivät olisi verotuksessa vähennyskelpoisia. Osakesäästötilin tappio olisi vähennyskelpoinen silloin, kun osakesäästötili lopetetaan. Osakkeiden myynneillä ja niistä saatavilla luovutusvoitoilla tai luovutustappioilla ei näin ollen olisi merkitystä laskettaessa osakesäästötilin tuottoa.

Jos osakesäästötilin säästövarojen käypä arvo on osakesäästötiliä lopetettaessa pienempi kuin osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärä, muodostuisi osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärän ja säästövarojen käyvän arvon erotuksesta osakesäästötilin tappio. Osakesäästötilin tappio olisi vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista sinä vuonna, jona osakesäästötili lopetetaan.

Siltä osin kuin tappiota ei verovuonna ole vähennetty veronalaisista pääomatuloista, otettaisiin se huomioon vahvistettaessa 60 §:ssä tarkoitettua pääomatulolajin tappiota. Osakesäästötilin

tappio vähennettäisiin puhtaasta pääomatulosta luovutustappioiden jälkeen ennen muita pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä. Osakesäästötilin tappiota ei otettaisi huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa.

Osakesäästötilin rinnastettavuus muiden valtioiden sijoitustileihin

Osakesäästötiliä koskevia verosäännöksiä sovellettaisiin vain nimenomaisesti osakesäästötiliä koskevassa lakiehdotuksessa tarkoitettuun osakesäästötiliin. Jos Suomessa yleisesti verovelvollisella henkilöllä olisi muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kyseisen valtion lain mukainen sijoitustili, sovellettaisiin osakesäästötiliä koskevia verosäännöksiä kyseisen ulkomaisen tilin kautta saadun tulon verotukseen vain, mikäli tili olisi olennaisilta osin rinnastettavissa kotimaiseen osakesäästötiliin. Tämä edellyttäisi muun muassa, että tilin soveltamisalaan kuuluvat sijoituskohteet vastaisivat osakesäästötiliä ja tililtä saatua tuottoa verotetaan kyseisessä valtiossa vastaavien periaatteiden mukaan kuin osakesäästötililtä saatua tuottoa. Rinnastaminen edellyttäisi myös sitä, että tilille sijoitettaville varoille olisi vastaava enimmäismäärä kuin osakesäästötilillä. Lisäksi edellytettäisiin esimerkiksi, että tilillä olevien osakkeiden perusteella saadut osingot luettaisiin osaksi tilin tuottoa ja verotettaisiin vasta varojen nostamisen yhteydessä. Muiden kuin EU- tai ETA-valtioiden sijoitustilejä ei rinnastettaisi osakesäästötiliin.

Vastaavasti Suomessa rajoitetusti verovelvollisen henkilön toisen EU- tai ETA-valtion lainsäädännön mukaiselle tilille maksetuista osingoista olisi pidätettävä lähdevero normaalisti. Jos toisen EU- tai ETA-valtion lainsäädännön mukainen tili voitaisiin edellä kuvattujen edellytysten täyttyessä rinnastaa osakesäästötiliin, ei tällaiselle tilille maksetuista osingoista olisi pidätettävä lähdeveroa.

Eri EU- tai ETA-valtioissa käytössä olevien sijoitustilien osalta ei tiettävästi ole syntynyt EU- tai EFTA-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä tilien rinnastettavuudesta. Jos tällaista oikeuskäytäntöä myöhemmin syntyisi, saattaisi sillä olla merkittäviäkin vaikutuksia muun muassa Suomen oikeuteen periä lähdeveroa rajoitetusti verovelvollisten Suomesta saamista osingoista.

Osakesäästötili perintöverotuksessa

Osakesäästötiliä koskevan lakiehdotuksen 15 §:n mukaan sopimus lakkaa säästäjän kuollessa. Tämä perusratkaisu samalla poistaa osakesäästötilin perintöverotukseen liittyvät työryhmän muistiossaan esiin nostamat perintöverotukseen liittyvät tarkastelutarpeet. Oikeus varoihin siirtyy säästäjän oikeudenomistajille.

Sopimuksen lakkaamisesta huolimatta osakesäästötiliin liitetyt arvo-osuustili ja talletustili säilyisivät sellaisenaan olemassa, ja näillä tileillä olevat varat kuuluisivat kuolinpesälle. Arvo-osuustilillä ja talletustilillä olevat varat otettaisiin perintöverotuksessa huomioon kuten millä tahansa muullakin vastaavalla tilillä olevat varat. Varat arvostettaisiin perintöverotuksessa näin ollen kuolinhetken käyvän arvon mukaan. Säästäjän kuoleman johdosta tapahtuvasta osakesäästötilin lakkaamisesta ei aiheutuisi tuloveroseuraamuksia. Osakkeita edelleen luovutettaessa osakkeiden hankintamenoksi katsottaisiin tuloverolain 47 §:n mukaisesti perintöverotuksessa käytetty verotusarvo.

Lesken osakesäästötilin käyvästä arvosta puolison kuolinhetkellä vähennettäisiin puolison perillisten perintöverotuksessa osakesäästötiliin kohdistuva laskennallinen verovelka. Menettely

vastaa lesken säästöhenkivakuutuksen verokohtelua Verohallinnon ohjeessa Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa, A73/200/2018.

Osakesäästötilin veronkorotus

Osakesäästötiliä koskevan lain mukaan osakesäästötilille saadaan vastaanottaa rahavaroja enintään 50 000 euron määrään asti. Ei olisi hyväksyttävää, että varoja voitaisiin tallettaa mainittua määrää enemmän avaamalla useita osakesäästötilejä. Osakesäästötiliä tarjoavan palveluntarjoajan ei olisi mahdollista sopimuksen tekemisen yhteydessä varmistua siitä, että henkilöllä ei jo entuudestaan olisi osakesäästötiliä tai paljonko sinne on talletettu varoja. Jos henkilöllä voisi olla useampi kuin yksi tili, talletuksille säädettyä 50 000 euron ylärajaa ei tällöin pystyttäisi käytännössä tehokkaasti valvomaan. Näin ollen tuloverolaissa ehdotetaan säädettäväksi, että henkilöllä saisi olla vain yksi osakesäästötili. Jos henkilöllä kuitenkin olisi kaksi tai useampia tilejä, määräisi Verohallinto tältä osin päiväkohtaisen veronkorotuksen kaikilta niiltä päiviltä, joiden aikana henkilöllä olisi useampi kuin yksi tili

Palveluntarjoajien tulisi ilmoittaa Verohallinnolle tilin voimaantulon alku- ja loppupäivämäärät, ja Verohallinto pystyisi näiden tietojen avulla määräämään veronkorotuksen automaatiossa ilman virkailijatyötä.

5 Esityksen vaikutukset

5.1 Vaikutukset säästäjille ja sijoittajille

5.1.1 Säästöhenkivakuutukset, kapitalisaatiosopimukset ja eläkevakuutukset

Tuoton verotuksen ajankohdan aikaistuminen heijastuu sijoitusvälineen valintaa koskeviin säästäjien päätöksiin. Uudistus vähentää säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten verotuksellista edullisuutta muihin säästämismuotoihin verrattuna, minkä johdosta niiden osuus yksityishenkilöiden sijoitus- ja säästämismuotoina etenkin uuden säästämisen osalta todennäköisesti vähenee. Voidaan olettaa, että välillisen sijoittamisen muotoja suosivien säästäjien keskuudessa merkittävä osa uudesta säästämisestä tulee vastaisuudessa tapahtumaan osakesäästötilin kautta.

Tuoton verotuksen aikaistumisen voidaan olettaa lykkäävän varojen realisointeja.

On todennäköistä, että siirtymävaiheessa ennen uusien säännösten soveltamisen alkamista vuoden 2020 alusta varoja nostetaan nykyistä verotuskäytäntöä hyödyntäen verovapaasti ainakin tilanteissa, joissa säästäjällä on lähiaikoina odotettavissa olevaa rahoitustarvetta. Tämä lisää verotettavan tuoton osuutta myöhemmin varoja nostettaessa, jolloin veromuutosten varojen nostoa lykkäävä vaikutus korostuu. Vakuutuksenottajien käyttäytymiseen voidaan arvioida vaikuttavan erityisesti se, onko vakuutus ennen lain voimaantuloa tuottanut voittoa tai tappiota.

Eläkevakuutuksia koskevat ehdotukset poistavat henkivakuutusyhtiöiltä verotuksellisia rajoitteita tarjota vapaaehtoisia eläkevakuutuksia, joihin ei liity maksujen vähennysoikeutta. Tuotteiden markkinoille tulo lisää vakuutussäästämisen tuotevalikoimaa ja tarjoaa eläkevakuutuksista kiinnostuneille mahdollisuuden turvata eläkeaikansa kulutusmahdollisuuksia tuotteilla, joiden perusteella maksetaan eläkettä tasaisena tulovirtana. Vaikka säästöhenkivakuutuksissa ja kapitalisaatiosopimuksissa osittaiset takaisinostot ovat olleet mahdollisia, ja niitä on voitu käyttää myös pitkäaikaiseen säästämiseen eläkeaikaa varten, varsinaiseen eläkevakuutukseen liittynee kuitenkin etuja, joiden voidaan olettaa edistävän eläkevakuutusten kysyntää.

5.1.2 Osakesäästötili

Voimassa olevien verosäännösten mukaan suorissa osakesijoituksissa sijoituskohteen vaihtaminen ei ole mahdollista ilman veroseuraamuksia. Vastaavasti myös osingoista maksetaan veroa niiden saantihetkellä, vaikka koko osinkona saadun määrän sijoittaisi uudelleen osakemarkkinoille. Esityksen johdosta sijoitustoiminnan tuotot voisi käyttää täysimääräisesti uusiin sijoituksiin, ja siten saada etua verotuksen lykkääntymisen muodossa. Edun suuruus riippuu siitä, kuinka kauan varoja pidetään tilillä nostamatta niitä pois.

Sijoitusten veroaste lasketaan luovutusvoittoveron ja osinkoveron perusteella. Luovutusvoittovero on nykyisin 30 prosenttia, jos pääomatulot ovat alle 30 000 euroa, ja 34 prosenttia siltä osin kuin pääomatulot ylittävät 30 000 euroa. Osakesäästötili ei sinänsä muuta luovutusvoittojen veroastetta, mutta sijoittajalle syntyy etua verotuksen lykkääntymisen johdosta.

Nykyisin suoraan omistettujen pörssiosakkeiden perusteella maksettavien osinkojen veroaste on 25,5 prosenttia, jos osingot verotetaan 30 prosentin pääomatuloverokannan mukaan (pörssiosingoista on veronalaista tuloa 85 prosenttia). Esityksen johdosta osingot olisivat maksuhetkellä verovapaita, mutta varoja nostettaessa ne verotetaan vähintään 30 prosentin pääomaverokannalla. Veroaste olisi siis korkeampi kuin jos ne olisivat tilin ulkopuolella.

5.2 Vaikutukset verotuloihin

5.2.1 Säästöhenkivakuutukset, kapitalisaatiosopimukset ja eläkevakuutukset

Uudistuksen vaikutukset verotuloihin riippuvat ratkaisevasti vaikeasti ennakoitavasta säästäjien käyttäytymisestä. Tuoton verotuksen ajankohdan aikaistaminen aikaistaa samalla verotulojen kertymistä ainakin keskipitkällä aikavälillä. Siltä osin kuin vakuutustuotteista tehdään nostoja ennen sopimuksen päättymistä, sääntely myös vähentää verotulojen menetystä, joka aiheutuu siitä, että verottamattomia tuottoja siirtyy säästäjän kuoleman yhteydessä verotettavaksi pääomaverokantaa olennaisesti alemmalla perintöverokannalla.

Etenkin muutaman lähivuoden aikana verotulojen lisäyksen voidaan olettaa jäävän melko pieneksi, suuruusluokaltaan muutamaan miljoonaan euroon, koska on oletettavaa, että monet säästäjät, joilla on näköpiirissä rahoitustarvetta lähitulevaisuudessa, nostavat ennen muutosten voimaantuloa varoja nykysäännöksin, jolloin nostetut varat katsotaan ensisijaisesti pääoman palautukseksi, jota ei veroteta.

Pidemmällä aikavälillä verotettavaa tuottoja purkautuisi sopimuksista enemmän. Koska tiedossa ei ole sopimusten säästöön sisältyvän tuoton osuutta, sopimusten maturiteettia, joka on lisäksi osapuolten sopimuksin myös muutettavissa, eikä tulevien nostojen ajoittumista myöskään voida ennakoida, edellytykset euromääräisten vaikutusten arvioimiseen ovat varsin heikot.

Edellä jaksossa 1.2. tehdyillä oletuksilla säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten perusteella arvioitiin vuonna 2016 maksetun veronalaista tuottoa vajaat 90 miljoonaa euroa, mikä 30 prosentin pääomaverokannalla vastaa runsaan 25 miljoonan euron verokertymää. Koska tuotteiden säästömäärät viimeisten vajaan 10 vuoden aikana ovat merkittävästi nousseet, myös sopimusten perusteella maksettavien suoritusten määrän voidaan olettaa merkittävästi nousevan. Tuoton verotustavan muutos saattaa keskipitkällä aikavälillä lisätä vuotuista verokertymää esimerkiksi 10—20 miljoonalla eurolla.

Eläkevakuutuksia koskevien ehdotusten vaikutusta verotuloihin ei voida tällä erää arvioida. Kokonaisarviointiin liittyy myös se, millä varoilla vakuutusmaksujen rahoitus tapahtuu, mihin liittyy myös se, realisoituuko kyseisten varojen realisoinnin yhteydessä myös luovutusvoittoja. Eläkevakuutukset ovat tyypillisesti pitkäaikaisia ja eläkevakuutuksiin vakuutusmaksuina muista sijoituskohteista siirtyvien varojen tuotto jää pois veropohjasta pidemmäksi aikaa. Maksettavista eläkkeistä kertyvä tuoton voidaan arvioida ajoittuvan keskipitkää aikaväliä pidemmälle ajalle, kun otetaan huomioon, että esimerkiksi uusien vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten ottajien keski-ikä on ollut alle 40 vuotta.

5.2.2 Osakesäästötili

Esitystä laadittaessa ei ole ollut käytettävissä täsmällisiä tietoja luonnollisten henkilöiden omistamien pörssilistattujen osakkeiden määristä. Verohallinto kerää kuitenkin vuosittain luonnollisten henkilöiden julkisesti noteeratuista yhtiöistä saamien osinkojen määristä yksityiskohtaiset tiedot verotuksen toimittamista varten, ja näitä tietoja hyödyntämällä on pyritty laskemaan henkilöiden pörssiosakeomistusten määriä. Osinkotietojen kautta tapahtuvasta tarkastelusta jäävät ulkopuolelle ne yhtiöt, jotka eivät maksa osinkoa, ja näin ollen myös omistukset tällaisissa yhtiöissä jäävät puuttumaan pörssiosakeomistusten laskentapohjasta. Tästä huolimatta osinkotietojen kautta tapahtuvan tarkastelun arvioidaan tuottavan riittävän tarkan laskentapohjan esityksen taloudellisten vaikutusten arvioimista varten.

Julkisesti noteeratuista yhtiöistä osinkoa saaneita yleisesti verovelvollisia henkilöitä on vuonna 2016 ollut yhteensä noin 583 000 kappaletta. Keskimääräinen osinkojen määrä on ollut noin 2 000 euroa henkilöä kohden ja mediaaniosinkojen määrä noin 240 euroa henkilöä kohden. Kun käytetään oletuksena, että pörssiosakkeet tuottavat noin 4 prosentin vuotuisen tuoton osakkeiden markkina-arvosta laskettuna, voidaan olettamaa hyödyntäen laskea arvioita henkilöiden osakeomistusten euromääräisistä arvoista. Keskimääräinen yhden henkilön pörssiosakeomistusten arvo on siten ollut noin 50 000 euroa ja mediaani vastaavasti noin 6 000 euroa.

Noin 500 000 henkilöllä osakeomistusten arvo jää alle 50 000 euron, ja omistusten yhteenlaskettu arvo on noin 4,5 miljardia euroa. Vastaavasti noin 83 000 henkilöllä on osakevarallisuutta enemmän kuin 50 000 euroa, ja heidän omistustensa yhteenlaskettu arvo on noin 25,5 miljardia euroa. Alle 100 000 euron omistuksia on noin 536 000 henkilöllä, ja omistusten yhteenlaskettu arvo on noin 7 miljardia euroa. Noin 47 000 henkilön omistukset ylittävät 100 000 euroa ja omistusten yhteenlaskettu arvo on noin 23 miljardia euroa. Alle 1 000 000 euron omistuksia on noin 580 000 henkilöllä, ja näiden omistusten yhteenlaskettu arvo on noin 18,5 miljardia euroa. Yli 1 000 000 euron omistuksia on noin 3 000 henkilöllä, ja näiden henkilöiden omistusten yhteenlaskettu arvo on noin 11,5 miljardia euroa. Luvuista voidaan havaita, että huomattavan suurella joukolla omistukset ovat selvästi keskimääräistä pienempiä, ja vastaavasti pienellä joukolla henkilöitä omistukset puolestaan ovat huomattavasti keskimääräistä suurempia.

Laskelmien perusteella voidaan todeta, että kun osakesäästötilille tehtävien talletusten enimmäismäärä asetetaan 50 000 euroon, noin 85 prosenttia henkilöistä voisi pitää kaikki pörssiosakeomistuksensa tilillä talletusten enimmäismäärän täyttymättä. Kaikkien henkilöiden yhteenlasketusta pörssivarallisuudesta tilillä olisi tällöin kuitenkin ainoastaan noin 15 prosenttia. Osakkeiden siirtäminen tilille ei kuitenkaan olisi mahdollista suoraan, koska osakesäästötilille voi siirtää vain rahaa.

Eri sijoitusmuotojen verotusta selvittänyt työryhmä oletti laskelmissaan, että noin puolet yksityishenkilöiden sijoituksista siirtyisi sijoitussäästötilille ja että siirtymä tapahtuisi viiden vuo-

den siirtymävaiheen aikana. Työryhmän arvio luovutusvoittoverotuottojen menetyksestä oli ensimmäisenä vuonna noin 26—28 miljoonaa euroa, ja se kasvaisi pitkällä aikavälillä 260—280 miljoonaan euroon vuodessa. Vastaavasti arvio osinkoverotuottojen menetyksestä oli pitkällä aikavälillä noin 110—130 miljoonaa euroa vuodessa.

Työryhmän arvioissa ei kuitenkaan ollut otettu huomioon luovutustappioita, 50 000 euron enimmäismäärää tilille tehtäville talletuksille eikä tililtä varoja nostettaessa maksettavia veroja. Tarkastelussa olivat mukana pörssiosakkeiden lisäksi myös muut sijoitustuotteet, mutta työryhmä ei huomioinut sitä, että jo olemassa olevat sijoitukset on ensin realisoitava ennen varojen siirtämistä tilille. Tästä realisoinnista syntyy veronalaisia luovutusvoittoja ja sitä kautta myös pääomatuloverotuloja valtiolle.

Kun työryhmän arvioita täydennetään näiden olennaisten muuttujien osalta, voidaan osakesäästötilin ensimmäisen soveltamisvuoden (vuosi 2020) kokonaisverotuottovaikutuksen arvioida olevan lievästi (alle miljoona euroa) verotuottoja lisäävä. Arviossa on huomioitu vaikutukset luovutusvoitoista ja osingoista perittäviin veroihin, ja otettu lisäksi huomioon olemassa olevien sijoitusten realisoinnista syntyvät verotulot. Varojen nostoista ei arvioida kertyvän ensimmäisenä vuonna vielä lainkaan verotuottoja.

Vuonna 2021 verotuottojen arvioidaan vähenevän noin 16 miljoonaa euroa, vuonna 2022 noin 34 miljoonaa euroa, vuonna 2023 noin 54 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin 76 miljoonaa euroa. Niin sanottu pitkän aikavälin verotuottovaikutus realisoituisi ensimmäisen kerran vuonna 2025 työryhmän oletusten mukaisen viiden vuoden siirtymäajan jälkeen. Kyseisenä vuonna verotuottojen arvioidaan vähenevän noin 100 miljoonalla eurolla. Laskelmassa on otettu huomioon myös varojen nostot tililtä, ja vuosittain nostettavaksi määräksi on arvioitu noin 5 prosenttia kaikkien tilien yhteenlasketusta käyvästä arvosta. Laskelmat on laadittu olettaen, että yleinen taloustilanne, sijoittajien käyttäytyminen ja pörssiosakkeiden arvonkehitys jatkuvat viime vuosien tapaan.

Suomalaisilla on vuoden 2017 lopussa talletustileillä varoja yhteensä noin 86 miljardia euroa. Jos henkilöt, joilla ei tällä hetkellä ole suoria osakesijoituksia, kiinnostuisivat sijoittamisesta osakesäästötilin käyttöönoton myötä, olisi tällä vaikutusta sekä korkotulon lähdeveron tuottoihin että pääomatuloverotuottoon. Talletustilillä olevista varoista peritään korkotulon lähdeveroa, ja jos varoja siirretään talletustileiltä osakesäästötilille, pienenevät korkotulon lähdeverotuotot. Vastaavasti pääomatuloverotuotot lisääntyvät tämän johdosta, kun osakesäästötileille kertyneitä tuottoja nostetaan.

Alla tarkastellaan talletustileiltä siirtyvien varojen mahdollisia verovaikutuksia edellisissä laskelmissa oletetun viiden vuoden siirtymäajan jälkeen. Korkotulon lähdeverojen vuotuiseen kertymään vaikuttaa ratkaisevalla tavalla kulloinenkin korkotaso. Jos oletetaan, että talletustileiltä siirtyisi varoja osakesäästötilille yhteensä miljardi euroa, pienenisi vuotuinen korkotulon lähdeverotuotto yhden prosentin korkotasolla noin kolme miljoonaa euroa. Vastaavasti, jos siirtyvä talletusten määrä olisi kaksi miljardia, pienenisi vuotuinen korkotulon lähdeverotuotto noin kuusi miljoonaa euroa. Vaikutus korkotulon lähdeveroon olisi noin kuusi miljoonaa euroa myös, jos siirtyvien talletusten määrä olisi miljardi euroa, ja keskimääräinen korkotaso kaksi prosenttia.

Pääomatuloveroja kertyisi talletusten nostoista. Käytettäessä samaa vuotuista viiden prosentin nosto-olettamaa kuten yllä olevissa laskelmissa, kertyisi nostoista pääomatuloveroa vuodessa noin kolme miljoonaa euroa, jos osakesäästötilille siirtyvien talletusten määrä olisi miljardi euroa. Vastaavasti pääomatuloverojen määrä kaksinkertaistuisi, jos siirtyvä talletusten määrä olisi kaksi miljardia euroa. Esimerkiksi jos tilille siirtyisi kaksi miljardia euroa keskimääräisen

korkotason ollessa kaksi prosenttia, olisi kokonaisvaikutus verotuottoihin yhteensä noin kuusi miljoonaa euroa. Vastaavasti jos siirtyvä määrä olisi yksi miljardi, ja keskimääräinen korkotaso yksi prosentti, olisi kokonaisvaikutus yhteensä noin nolla euroa.

Eri sijoitusmuotojen verotusta selvittänyt työryhmä arvioi, että jos osingoista ei maksettaisi veroa osingonmaksun yhteydessä, vaan ne olisivat saantihetkellä verovapaita, voisivat lähdeverotuotot pienentyä merkittävästi, sillä rajoitetusti verovelvolliset sijoittajat voisivat vedota siihen, että lähdeverojen periminen on EU-oikeuden vastaista. Työryhmä arvioi lisäksi, että osinkojen lähdeverotusoikeus voisi kadota kokonaan, sillä myöskään varojen nostovaiheessa Suomella ei todennäköisesti olisi lähdeverotusoikeutta. Tämä poikkeaisi yleisesti verovelvollisten sijoittajien tilanteesta, jossa osinkotulot tulisivat käytännössä verotetuiksi varojen nostovaiheessa.

Rajoitetusti verovelvollisten luonnollisten henkilöiden Suomesta saatujen osinkojen perusteella maksamista lähdeveroista ei ole saatavilla tarkkoja kokonaismäärätietoja. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että lähdeverotuksessa verointressin määrä voi vaihdella paljon vuosittain riippuen yksittäisten yhtiöiden jakamien osinkojen määrästä.

Verohallinnosta on vuosi-ilmoitustietojen perusteella pystytty yksilöimään ainoastaan osa näistä tilanteista; vuonna 2017 rajoitetusti verovelvollisten luonnollisten henkilöiden saamien osinkojen määrä oli näiden tietojen mukaan noin 40,1 miljoonaa euroa, josta perityn lähdeveron määrä oli vajaa viisi miljoonaa euroa. Luvut perustuvat osingonmaksajien antamiin vuosi-ilmoituksiin eikä niissä ole otettu huomioon tehtyjä oikaisuja ja korjauksia. Oletettavasti relevanttien valtioiden, kuten eri Pohjoismaiden, luonnollisia henkilöitä on merkittävissä määrin niin sanotun yksinkertaistetun menettelyn piirissä. Verohallinto ei saa näiltä osin tietoja osingonsaajista, eivätkä luonnollisille henkilöille maksettujen osinkojen tarkat lähdeverojen määrät näy edellä mainituissa Verohallinnon tilastoissa. Esimerkiksi vuonna 2016 yksinkertaistetun menettelyn piirissä oli brutto-osinkoja noin 1,5 miljardia euroa, joista lähdeveron määrä (15 prosenttia) oli reilut 300 miljoonaa euroa. Mikäli tästä määrästä esimerkiksi 25 prosenttia olisi rajoitetusti verovelvollisten luonnollisten henkilöiden saamia osinkoja, lähdeveron määrä olisi lähes 56 miljoonaa euroa.

On siten mahdollista, että mikäli myöhemmin syntyy Euroopan unionin tuomioistuimen tai Euroopan vapaakauppajärjestön tuomioistuimen oikeuskäytäntöä muissa EU- tai ETA-valtioissa käytössä olevien sijoitustilien osalta tilien rinnastettavuudesta osakesäästötiliin, voi tällä olla merkittäviä vaikutuksia muun muassa Suomen oikeuteen periä lähdeveroa rajoitetusti verovelvollisten Suomesta saamista osingoista.

5.3 Vaikutukset palveluntarjoajille

Muutoksista aiheutuvien kysyntävaikutusten voidaan olettaa johtavan siihen, että henkivakuutusyhtiöiltä siirtyy markkinaosuuksia muille palveluntarjoajille. Jos vakuutusten takaisinostot kohdistuvat vain sijoitussidonnaisiin tuotteisiin, yhtiöiden vakavaraisuus saattaa heiketä. Toisaalta verotuksellisten rajoitteiden poistaminen vapaaehtoisilta eläkevakuutuksilta mahdollistaa uusien tuotteiden markkinoille saattamisen edistäen siten, tuotteiden kysynnästä riippuen, myös henkivakuutusyhtiöiden liiketoimintamahdollisuuksia.

Uuden osakesäästötilin voidaan olettaa saavuttavan merkittävää suosiota sekä suoria että välillisiä osakesijoituksia suosivien säästäjien keskuudessa ja tarjoavan uusia liiketoimintamahdollisuuksia sijoituspalveluyrityksille.

Säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten verotustavan muutos aiheuttaa henkivakuutusyhtiöille suurelta osin kertaluonteisia tietojärjestelmäkustannuksia sekä kustannuksia muun muassa asiakasneuvonnasta, markkinoinnista ja sisäisestä koulutuksesta. Sama koskee vapaaehtoisia uusia eläkevakuutuksia, mutta verotustavan ollessa sama kuin säästöhenkivakuutuksilla ja kapitalisaatiosopimuksilla, voitaneen järjestelmäkehityksessä tältä osin saavuttaa synergiahyötyjä.

Ehdotettu tuloverolain 35 b § tulee johtamaan sopimusehtojen muuttamiseen, jolloin sopimusneuvottelut aiheuttavat kertaluonteisia lisäkustannuksia lähinnä ulkomaisille palveluntarjoajille ja heidän kotimaisille asiakkailleen.

5.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Verohallinnossa muutokset tulevat lisäämään erityisesti ulkomaisten sijoitusten verovalvonnan tarvetta verotuksen oikeellisuuden varmistamiseksi siltä osin kuin Verohallinto ei saa verotuksen toimittamiseksi tarpeellisia tietoja sivullisilta tiedonantovelvollisilta. Eri sijoitusmuotojen verotussäännösten muutokset edellyttävät lisäksi Verohallinnolta varsin mittavaa ulkoista ja sisäistä ohjausta.

Verohallinto on arvioinut osakesäästötilin, henkivakuutusten, kapitalisaatiosopimusten ja eläkevakuutusten verotusta koskevien muutosten aiheuttavan Verohallinnolle enintään noin 520 000 euron kertakustannukset verotuksen tietojärjestelmien muuttamisesta.

Henkivakuutuksiin, kapitalisaatiosopimuksiin ja eläkevakuutuksiin liittyviä suorituksia ja tietoja koskevien ilmoitusten toteuttamisesta tulotietojärjestelmään arvioidaan tämän lisäksi aiheutuvan enintään noin 36 000 euron kertaluonteiset kustannukset.

5.5 Vaikutukset kansantalouteen

Osakesäästötilin oletetaan lisäävän kotitalouksien osakesäästämistä kotimaisten pörssiyhtiöiden osakkeisiin. Tutkimukset osoittavat niin sanottua home bias -ilmiötä eli sitä, että sijoittajat ylipainottavat kotimaisia sijoituskohteita. Tutkimuksissa ei ole päästy yksimielisyyteen sen syistä, ja ilmiötä on selitetty muun muassa kielisyillä tai ulkomaisiin arvopapereihin sijoittamisen vaikeudella. Julkisuudessa on esitetty, että yleisimmät syyt suomalaisten osakkeiden valintaan ovat kotimaisten yhtiöiden parempi tuntemus ja se, että suomalaiset osakkeet tuntuvat turvallisemmilta. Kotimaisella omistajalla on tyypillisesti paremmat tiedot Suomessa toimivan yrityksen toimintaympäristöstä ja -edellytyksistä. Käytännössä osakesäästötilin kautta voi kuitenkin tehdä sijoituksia sekä kotimaisiin että ulkomaisiin arvopapereihin, sillä tili mahdollistaa myös globaalin hajautuksen. Oletettavasti osakesäästötili voi jonkin verran lisätä kotimaisten yhtiöiden osuutta kotitalouksien osakesäästämisessä.

Sen sijaan osakesäästötilin vaikutuksen yritysten pääomanhuoltoon oletetaan pysyvän maltillisena. Tämä johtuu siitä, että valtaosa pörssilistalle ja First North –markkinalle tapahtuvista listautumisista on osakemyyntejä, joissa vanhat omistajat luopuvat osakeomistuksestaan. Osakeantien osuus listautumisten volyymista on noin neljännes. Toisaalta osakemyynnit parantavat arvopaperimarkkinoiden likviditeettiä ja voivat siten johtaa uusiin listautumisiin.

Lisäksi tili poistaa verotuksesta johtuvan lukkiutumisvaikutuksen, joka johtuu siitä, että sijoituskohdetta ei myydä myynnistä aiheutuvien veroseuraamuksien johdosta. Lukkiutumisvaikutuksen poistumisella on lievä positiivinen vaikutus rahoitusmarkkinoiden likviditeettiin.

6 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä Verohallinnon kanssa.

Esityksestä ovat antaneet lausuntonsa seuraavat viranomaiset, yhteisöt ja henkilöt: Oikeusministeriö, Bâloise Vie Luxembourg S.A., Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA, Finanssiala ry, Finanssivalvonta, Keskuskauppakamari, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Lombard International Assurance S.A., Nasdaq Helsinki Oy, Osakesäästäjien Keskusliitto ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Asianajajaliitto ry, Suomen Pörssisäätiö, Suomen Veroasiantuntijat ry, Suomen Yrittäjät ry, Swiss Life (Luxembourg) S.A. The OneLife Company S.A., The Association des Compagnies d'Assurances (ACA), The Association of International Life Offices (AILO), Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINE, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), Verohallinto, Veronmaksajain Keskusliitto ry, professori Reijo Knuutinen, professori Erkki Kontkanen, professori Juha Lindgren, professori Pekka Nykänen, ja apulaisprofessori Tomi Viitala.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö sekä Suomen Pankki ovat ilmoittaneet, että niillä ei ole lausuttavaa.

Lausunnoissa ehdotettuja muutoksia pidettiin yleisesti ottaen kannatettavina. Professori Kontkanen ja SAK suhtautuivat kuitenkin torjuvasti osakesäästötilin käyttöönottoon.

Osakesäästötilin osalta lausunnonantajat katsoivat, että osakesäästötilin tappioiden vähentämisen edellytyksenä ei tulisi olla tilin lopettaminen, vaan tappiot tulisi voida vähentää joko nostojen yhteydessä vastaavalla tavalla kuin tuottoa verotetaan tai vähintäänkin nostamalla tili kokonaan tyhjäksi. Lisäksi kritisoitiin muun muassa sitä, että hankintameno-olettamaa ei sovelleta tililtä tehtäviin nostoihin, sekä esitettiin osakesäästötilin määrittelemistä tuloverolaissa pitäen silmällä tilanteita, joissa ulkomainen sijoitustili voidaan joutua rinnastamaan kotimaiseen osakesäästötiliin. Finanssiala ry huomautti myös, että esityksessä ei mainita, miten tilin käypä arvo käytännössä määritetään varojen nostohetkellä. Taloudellisten vaikutusten osalta ETLA piti arvioitua osakesäästötilin käyttöönotosta aiheutuvaa verotuottomenetystä suhteellisen pienenä kansalaisten siitä saamaan hyötyyn suhteutettuna. Valtiontalouden tutkimuslaitoksen näkemyksen mukaan arvioitu verotuottomenetys vaikuttaa suurehkolta, kun otetaan huomioon, että esitys kiristää osakesijoittamisen verotusta eräiltä osin. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry puolestaan piti osakesäästötiliä vääränä keinona kannustaa kotitalouksia vaurastumaan ja katsoi sen olevan merkittävä veronkevennys varakkaille kotitalouksille sekä lisäksi arvioi sen vähentävän valtion verotuloja huomattavasti. Lisäksi useissa lausunnoissa ehdotettiin esityksen teknisluontoista selventämistä niin pykälien kuin perusteluidenkin osalta.

Vakuutustuotteita koskeva keskeinen kritiikki liittyi eräiden sijoitussidonnaisten vakuutustuotteiden erityistä verotusmenettelyä koskevaan tuloverolain 35 b §:ään. Usea lausunnonantaja katsoi, että säännöksen soveltamisala on liian väljästi muotoiltu eikä siitä käy ilmi keinotekoisuutta ilmentävät tekijät. Sääntely voisi tulla sovellettavaksi sen tavoitteiden vastaisesti tavanomaisesti markkinoilla tarjottaviin sijoitussidonnaisiin tuotteisiin. Muutama lausunnonantaja katsoi, että sääntelytarve voitaisiin riittävästi saavuttaa verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) yleisellä veronkiertämistä koskevalla säännöksellä. Finanssiala ry katsoi, että soveltamista ei tulisi rajata vain sijoitussidonnaisiin tuotteisiin. Neljä ulkomaista palveluntarjoajaa ja kaksi palveluntarjoajien yhteisöä katsoi muun muassa, että säännöksen soveltaminen olemassa oleviin sopimuksiin on vastoin perustuslain omaisuudensuojaa, sääntely ei ole yhteensopiva EU-oikeuden perusvapauksien kanssa eikä ota huomioon kahdenkertaisen verotuksen riskiä rajat ylittävissä tilanteissa.

Lisäksi lausunnoissa ehdotettiin muun muassa tappion vähentämisoikeuden sallimista jo varoja nostettaessa ja tuloverolain 35 §:n täydentämistä vastiketta vastaan tai vastikkeetta saadut kapitalisaatiosopimukset huomioon ottamiseksi. Samoin ehdotettiin, että kapitalisaatiosopimuksen verotuksesta otettaisiin elinkeinoverolakiin nimenomaiset säännökset sen sijasta, että tuloverolain säännösten soveltuvuus vastaavasti elinkeinoverotuksessa jätettäisiin perustelujen varaan.

Oikeusministeriö on katsonut, että kokonaisuutena arvioiden muutosten ei voida katsoa olevan ongelmallisia perustuslain omaisuudensuojaa koskevasta 15 §:stä johdetun sopimussuhteiden pysyvyyden suojan kannalta.

Jatkovalmistelussa osakesäästötilin osalta ehdotettuja uusia lainkohtia on selvennetty niin pykälätekstin kuin perusteluidenkin osalta. Lisäksi perusteluissa on täsmennetty, että osakesäästötilin markkina-arvo tililtä tuottoa nostettaessa tulee määrittää käyttäen osakkeiden viimeisimpiä saatavissa olevia päätöskursseja.

Vakuutustuotteiden osalta on jatkovalmistelussa muun muassa tarkennettu tuloverolain 35 b §:ää yksilöimällä, millaisten normaalisti omistajalle kuuluvien oikeuksien käyttäminen sopimuksen kohde-etuuksien suhteen johtaisi säännöksen soveltamiseen, sekä poistamalla säännöksen soveltamisen rajaus vain sijoitussidonnaisiin tuotteisiin. Tuloverolain 35 §:ään on lisätty säännökset vastiketta vastaan ja vastikkeetta saaduista kapitalisaatiosopimuksista sekä perintökaaren (40/1965) 12 luvun mukaisen testamenttiin perustuvan käyttöoikeuden nojalla maksettujen suoritusten katsomisesta koko määrältään tuotoksi. Tuloverolain 35 ja 35 b §:n soveltamisesta elinkeinoverotuksesta säädettäisiin elinkeinoverolaissa.

Lisäksi esityksen perusteluja on monelta osin tarkistettu, selvennetty ja täydennetty.

7 Riippuvuus muista esityksistä

7.1 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi osakesäästötilistä ja laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n muuttamisesta

Osakesäästötilin verosäännöksiä koskevilta osin esitys liittyy välittömästi samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annettuun hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi osakesäästötilistä ja laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain 40 §:n muuttamisesta. Kyseisessä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki osakesäästötilistä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Finanssivalvonnasta annettua lakia.

Osakesäästötilistä annetussa laissa säädettäisiin oikeudesta tarjota osakesäästötilisopimusta, palveluntarjonnan aloittamisesta, säästösuoritusten tekemisestä sekä tuottojen maksusta ja säästövarojen nostosta. Lisäksi laissa säädettäisiin säästövarojen sijoittamisesta ja säilyttämisestä, palveluntarjoajan menettelytavoille asetettavista edellytyksistä, tiliin liittyvästä kirjanpidosta ja kuluista annettavista tiedoista. Osakesäästötilistä annetussa laissa säädettäisiin myös tilisopimuksen vähimmäissisällöstä ja palveluntarjoajan ja säästäjän oikeudesta irtisanoa sopimus. Laissa ei säädettäisi erikseen luovutuksesta, panttauksesta, ulosmittauksesta tai varojen takaisinsaannista konkurssipesään.

Osakesäästötiliä saisivat tarjota luottolaitokset ja sijoituspalveluyritykset sekä niihin rinnastettavat Suomessa toimivat ulkomaiset palveluntarjoajat, jotka ovat sijoittautuneet Euroopan talousalueelle. Palveluntarjoajan menettelytapoihin sovellettaisiin sijoituspalvelulain (747/2012) säännöksiä.

Osakesäästötilille olisi mahdollista siirtää ainoastaan rahavaroja. Tilille tehtäviin talletuksiin asetettaisiin 50 000 euron enimmäisraja. Sen sijaan nostoihin ei asetettaisi euromääräisiä tai aikarajoituksia. Sijoituskohteet merkittäisiin säästäjän nimiin ja ne olisivat talletussuojan ja sijoittajien korvausrahaston piirissä. Osakesäästötili olisi mahdollista avata myös alaikäisille henkilöille.

Palveluntarjoajan olisi pidettävä sopimuksen voimassaoloajan kirjanpitoa osakesäästötilin tapahtumista ja säästövaroilla hankituista varoista hankinta- ja myyntihintoineen. Palveluntarjoajan olisi annettava säästäjälle vähintään kerran vuodessa tiedot säästövaroista ja tilitapahtumista, perityistä kuluista sekä muista seikoista, joilla on säästäjälle ilmeistä merkitystä.

Esitykset on tarkoitettu käsiteltäviksi yhdessä.

7.2 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain, perintö- ja lahjaverolain 28 a §:n sekä tuloverolain 112 a §:n muuttamisesta

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain, perintö- ja lahjaverolain 28 a § sekä tuloverolain 112 a §:n muuttamisesta (HE 244/2018 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi tulotietojärjestelmästä annettua lakia (53/2018) siten, että siihen lisättäisiin säännökset, jotka ovat tarpeellisia tulotietojärjestelmän laajentamiseksi koskemaan eläke- ja etuustuloja. Tulorekisteriin talletettavia ja sieltä edelleen tiedon käyttäjille välitettäviä tietoja olisivat muun muassa vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella maksettavia suorituksia ja kapitalisaatiosopimuksia koskevat tiedot.

Tuloverolakiin nyt ehdotetut säästöhenkivakuutusten ja eläkevakuutusten verotusta koskevat muutokset antavat aiheen muuttaa myös tulotietojärjestelmästä annettua lakia siten, että verotusta varten tarvittavat tiedot voitaisiin myös näiltä osin välittää tulorekisterin kautta. Tarvittavat muutokset on tarkoituksenmukaista toteuttaa tulotietojärjestelmää koskevan lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Tuloverolaki

10 §. *Suomesta saatu tulo.* Pykälän uudessa 14 kohdassa säädettäisiin, että osakesäästötililtä nostettu tuotto on Suomesta saatua tuloa. Osakesäästötilillä tarkoitettaisiin osakesäästötilistä annetun lain mukaista osakesäästötiliä. Suomen solmimat verosopimukset voisivat kuitenkin rajoittaa Suomen verotusoikeutta rajoitetusti verovelvollisen osakesäästötililtä nostaman tuoton osalta.

32 §. *Pääomatulo.* Pykälässä olevaan veronalaisten pääomatulojen listaan lisättäisiin kapitalisaatiosopimuksen tuotto ja osakesäästötililtä nostettu tuotto.

33 a §. *Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko.* Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin, että osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saatu osinko on 1 momentista poiketen osakesäästötilin tuottoa, joka luetaan veronalaiseksi pääomatuloksi siten kuin 53 b §:ssä säädetään. Säännöksellä vapautettaisiin kotimaisesta julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko verosta osingon saantihetkellä.

33 c §. *Ulkomaiselta yhtiöltä saatu osinko.* Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin, että osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saatu osinko on 1-3 momentista poiketen osakesäästötilin tuottoa, joka luetaan veronalaiseksi pääomatuloksi siten kuin 53 b §:ssä säädetään. Säännös vastaisi ulkomaisten osinkojen osalta kotimaisia osinkoja koskevan 33 a §:n uuden 4 momentin säännöstä.

34 §. *Henkilövakuutukseen perustuvien vakuutuskorvausten veronalaisuus.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta kapitalisaatiosopimuksesta sekä 5 momentissa tarkoitetusta eläkevakuutuksesta, joista saatua vakuutussuorituksia pidettäisiin muiden henkivakuutusten ja vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen tapaan pääomatulona. Poikkeuksen muodostaisi elinikäinen eläkevakuutus, josta säädettäisiin ehdotetussa 35 a §:ssä.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jonka mukaan edellytyksenä sille, että vakuutussuorituksesta on veronalaista vain tuotto, olisi myös se, että vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Vaatimus on yleisperusteluissa kuvatun mukaisesti perusteltu rajat ylittävissä tilanteissa.

Pykälän 5 momenttiin otettaisiin säännös siitä, että kapitalisaatiosopimuksen ja vakuutetun ottaman muun määräaikaisen eläkevakuutuksen kuin 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen perusteella maksetusta suorituksesta on veronalaista vain tuotto. Edellytyksenä tälle olisi, rajat ylittäviä tilanteita silmällä pitäen, että vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Vaatimus turvaisi kansallista veropohjaa, eikä sillä olisi merkitystä puhtaasti kotimaisissa asetelmissa, koska mainitut maksut eivät ole tuloverolain mukaan vähennyskelpoisia.

Nykyinen 5 momentti siirtyisi 7 momentiksi.

Pykälän uudeksi 6 momentiksi otettaisiin säännös siitä, että maksujen vähentämiseen rinnastettaisiin se, että vakuutukseen on voitu siirtää tuloja verottamattomina, mikä taloudellisesti vastaa sitä, että maksut olisi vähennetty verotuksessa. Esimerkkinä tällaisesta ulkomaisesta sääntelystä voidaan mainita edellä jaksossa 4.2.3. selostetusta korkeimman hallinto-oikeuden

päätöksestä ilmenevä tilanne, siltä osin kuin siinä tehtiin sijoituksia verottamattomista (pre tax) tuloista.

Pykälän uudeksi 8 momentiksi otettaisiin 34 a §:n 4 momenttiin nykyisin sisältyvä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen määritelmä. Kyseessä on yleismääritelmä, jota vastaava säännös aiemmin sisältyi myös eläkevakuutusmaksuvähennystä koskevan 96 §:n 8 momenttiin. Lain 96 § koski ehdoiltaan erilaisia vapaaehtoisia eläkevakuutuksia. Säännös on lainsäädännön selkeyden vuoksi tarpeen siirtää 34 §:ään, jonka 5 momenttiin otettaisiin muita kuin 34 a §:ssä tarkoitettuja määräaikaisia vapaaehtoisia eläkevakuutuksia koskeva säännös. Samalla selkeytyisi rajanveto suhteessa henkivakuutuksiin, joihin liittyy se, että suoritukset maksetaan sopimuksen mukaan lyhyemmässä ajassa kuin kahden vuoden aikana henkilön täytettyä määräiän.

34 a §. *Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ja pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvat suoritukset.* Pykälän 4 ja 5 momentti kumottaisiin, koska kertamaksullisia eläkevakuutuksia koskeva 81 § kumottaisiin ja 5 momenttia vastaava säännös otettaisiin 34 §:n uudeksi 8 momentiksi.

35 §. *Säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutuksen tuotto ja tappio.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaamaan pykälään ehdotettuja muutoksia.

Pykälän 1 momentti sisältäisi tuoton verotusta koskevan pääsäännön, jonka sisältöä on selostettu jaksossa 4.2.2.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisin 35 §:ään sisältyvä säännös siitä, että vakuutusmaksuihin luetaan myös samaan vakuutussopimukseen sisältyvästä kuolemanvaravakuutuksesta maksetut maksut. Säännöstä sovellettaisiin vastaavasti myös eläkevakuutukseen. Koska eläkevakuutuksia koskevia säännöksiä sovellettaisiin vain vakuutetun itsensä ottamiin vakuutuksiin, nykyisen 35 §:n säännöksen viimeisen virkkeen säännös rajoitettaisiin koskemaan vain säästöhenkivakuutuksia.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin tappion vähentämisestä. Tappio vähennettäisiin sopimuksen päättymisvuoden pääomatuloista tai otettaisiin huomioon vahvistettaessa pääomatulolajin tappiota. Momentissa säädettäisiin myös tappion vähentämisjärjestyksestä ja siitä, että tappiota ei oteta huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa. Tappio ei siten voisi tulla vähennettäväksi ansiotulon verosta alijäämähyvityksen kautta tuloverolain 3 luvun säännösten mukaisesti. Menettely vastaa 50 §:n mukaista luovutustappioiden käsittelyä. Verovelvollisena olevan yhteisön säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tappio vähennettäisiin sen tulolähteen tulosta, jonka varoihin sopimus kuuluu.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin säännös tilanteista, joissa kapitalisaatiosopimus on saatu ostamalla tai vastikkeetta. Kapitalisaatiosopimuksen luovutuksensaajan verotuksessa hänen maksamansa vastike rinnastettaisiin pykälää sovellettaessa kapitalisaatiosopimuksen maksuihin. Perintönä tai lahjana saadun kapitalisaatiosopimuksen maksuihin rinnastettaisiin 47 §:n mukainen hankintameno eli perintö- tai lahjaverotuksessa käytetty arvo. Ennen saantoa tehdyt maksut korvautuisivat tällä uudella pääomaosuudella, joka muuttuisi myöhempien maksujen ja sopimuksen perusteella maksetuista suorituksista pääomaksi katsottavan osuuden määrällä.

Lahjaksi saatuun kapitalisaatiosopimukseen tulisi sovellettavaksi myös niin sanottuihin välilahjoituksiin sovellettava tuloverolain 47 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan hankintameno lasketaan lahjoittajan hankintamenosta, jos lahjansaaja luovuttaa saamansa omaisuuden ennen kuin lahjoituksesta on kulunut yksi vuosi. Ennen määräajan päättymistä tehtyjen nostojen tuotto-osuus määräytyisi lahjanantajan maksujen perusteella.

Erityisesti perintöverotuksessa on monia tilanteita, joissa hankintameno voi muodostua monesta eri perintöverotuksesta, esimerkiksi kun leski kuolee ennen kuin jäämistöositusta on toimitettu (KHO 2007:21) tai kun joku kuolinpesän osakkaista kuolee (KHO 2013:35). Tällöin myös tuotto-osuuden laskennassa käytettävä hankintameno muodostuu monen perintöverotuksen perusteella.

Jos kapitalisaatiosopimus on luovutettu alihintaan, sovellettavaksi tulisi perintö- ja lahjaverolain 18 §:n 3 momentin lahjanluonteisista kauppoja koskeva säännös. Jos luovutushinta on korkeintaan kolme neljäsosaa kapitalisaatiosopimuksen arvosta, luovutuksensaajan verotuksessa sopimuksen maksuihin rinnastettaisiin vastikkeen osuus ja lahjan osalta 47 §:n 1 momentin mukainen hankintameno. Jos luovutushinta ylittää kolme neljäsosaa sopimuksen arvosta, luovutuksensaajan verotuksessa sopimuksen maksuihin rinnastettaisiin vain vastikkeen osuus.

Osituksessa saadun kapitalisaatiosopimuksen hankintameno laskettaisiin 46 §:n 2 momentin nojalla ositussaantoa edeltäneestä hankintamenosta, joka yleensä muodostuu sopimuksen edellisen omistajan maksuista, myös laskettaessa osituksen jälkeisen noston tuotto-osuutta.

Tuoton laskennan perusteena oleva pääomaosuus olisi siten aina sama kuin sopimuksen hankintameno laskettaessa kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saadun voiton määrää 45 §:n mukaisesti. Kun edellä kuvatuissa saannoissa muodostuva tai siirtyvä hankintameno muuttuu saannon jälkeen sopimuksen perusteella maksettujen suoritusten ja uusien maksujen johdosta, myös pääomaosuus muuttuu vastaavasti.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tuoton verotuksesta silloin, kun suorituksen saajalla on perintökaaren 12 luvun mukainen testamenttiin perustuva käyttöoikeus kapitalisaatiosopimukseen. Luvun 3 §:n mukaan sillä, joka on testamentilla saanut käyttöoikeuden omaisuuteen, on oikeus hallita sitä ja saada sen tuotto. Koska siviilioikeudellisesti käyttöoikeuden haltijalla, joka tyypillisesti on leski, ei voi olla oikeutta sopimuksen pääomaan, on sopimuksen perusteella hänelle maksetut suoritukset myös verotuksessa katsottava koko määrältään tuotoksi.

35 a §. *Elinikäinen eläkevakuutus.* Lakiin lisättäväksi ehdotetun uuden pykälän 1 momentti sisältäisi elinikäisen eläkevakuutuksen perusteella maksetun eläkkeen verotusta koskevan pääsäännön. Sen sisältöä ja soveltamista on selostettu edellä jaksossa 4.2.3.

Pykälän 2 momentti sisältäisi säännöksen silmällä pitäen tilanteita, joissa 1 momentin mukaista osaa vakuutusmaksuista ei voida kokonaan ottaa huomioon sen vuoksi, että verovuonna maksettu eläke alittaa vakuutusmaksuina 1 momentin mukaan verovuonna huomioon otettavan määrän. Tämä voi johtua siitä, että eläkettä ei poikkeuksellisesti makseta tai sitä maksetaan normaalia vähemmän. Se osa verovuoteen kohdistettavista vakuutusmaksuista, joita ei ole voitu ottaa huomion, otettaisiin huomioon myöhempinä vuosina. Momentin jälkimmäinen virke sisältäisi selventävän säännöksen siitä, että koko sopimusaikana tulisi vähennettäväksi vakuutusmaksujen määrä. Jos vakuutettu on käyttänyt osittain takaisinosto-oikeuttaan, vakuutusmaksuista vähennettäisiin hänelle näin maksettu määrä vähennettynä siitä tuloksi luetulla määrällä.

Sitä, että eläkettä ei sopimuksen mukaisesti maksettaisi, voidaan pitää poikkeuksellisena. Jos menettelyllä tavoitellaan verotuksellisia etuja, tilanteessa voi tulla arvioitavaksi myös verotusmenettelystä annetun lain veronkiertämistä koskevan 28 §:n soveltuvuus.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännös silmällä pitäen takaisinostotilanteita ja tilanteita, joissa vakuutus muutetaan toiseksi, esimerkiksi säästöhenkivakuutukseksi. Takaisinostoarvo

tai muutosarvo olisi veronalaista tuloa 35 §:n 1 momentin mukaisesti. Jotta takaisinosto on mahdollinen, on kyettävä laskemaan myös vakuutuksen säästö, jolloin tuoton osuuden määrittämiseen 35 §:n 1 momentin mukaisesti on olemassa edellytykset. Muutosarvolla tarkoitetaan 34 §:n 2 momentissa arvoa, joka on luettu vakuutuksenottajan hyväksi muutettaessa vakuutusta muunlaiseksi vakuutukseksi. Jos elinikäinen eläkevakuutus muutetaan säästöhenkivakuutukseksi, vakuutetulle muodostuu tietty säästöhenkivakuutuksen säästö. Muutosarvosta verotettavan tuoton osuus laskettaisiin vähentämällä tästä säästöhenkivakuutuksen säästöstä se osa eläkevakuutuksen vakuutusmaksuista, jota ei ole voitu ottaa huomioon eläkkeestä veronalaiseksi tuotoksi 1 momentin mukaan katsottavaa osuutta laskettaessa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa vakuutuksen maksuja on vähennetty tuloverotuksessa, mikä voi olla mahdollista säästäjän ulkomailla asuessaan ottamien vakuutusten kohdalla. Tällöin vakuutuksen perusteella maksetut suoritukset olisivat koko määrältään veronalaista ansiotuloa. Vakuutusmaksun vähentämiseen rinnastettaisiin se, että tuloa on 34 §:n 6 momentin mukaisesti voitu siirtää vakuutukseen bruttomääräisenä.

35 b §. *Eräiden vakuutusten erityinen verotusmenettely.* Pykälässä säädettäisiin eräisiin vakuutusmuotoisiin tuotteisiin sovellettavasta verotusmenettelystä. Sääntelyn tavoitteena on reagoida ennen muuta Verohallinnon valvontamenetelmin havaittuun ulkomaisten palveluntarjoajien asiakkaiden erityistarpeisiin räätälöimien tuotteiden yleistymiseen. Ehdotettu säännös olisi luonteeltaan aineellinen, vaikka sillä olisi eräitä veronkiertämistä koskevan säännöksen piirteitä. Sääntelyllä ei ole tarkoitus rajoittaa veronkiertämistä koskevan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 28 §:n soveltamisalaa, vaan lainkohta voisi edelleen tulla sovellettavaksi sen soveltamisedellytysten muutoin täyttyessä. Verotusmenettelystä annetun lain 28 §:stä ehdotettu säännös poikkeaisi muun muassa siinä, ettei säännöksen soveltaminen edellyttäisi veronkiertotarkoitusta ja että säännöksen soveltumisen edellytyksiä arvioitaisiin siinä säädettyjen objektiivisten tunnusmerkkien perusteella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin verotusmenettelystä ja sen soveltamisedellytyksistä. Säännöstä sovellettaisiin momentin mukaiset edellytykset täyttäviin säästöhenkivakuutuksiin, eläkevakuutuksiin, ja kapitalisaatiosopimuksiin. Vakuutusluokista annetussa laissa kapitalisaatiosopimukset luokitellaan kuuluvaksi henkivakuutuksiin, mutta sääntely soveltuisi myös ulkomaisiin kapitalisaatiosopimuksiin (eng. *capital redemption policy*) rinnastettaviin sopimuksiin riippumatta niiden kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta luokittelusta. Sopimusta käsiteltäisiin yhtenä kokonaisuutena ja edellytysten täyttyessä sopimuksen kaikille sijoituskohteille kertyneet tuotot verotettaisiin verovelvollisen sen verovuoden tulona, jona tuotot ovat kertyneet vakuutusyhtiölle ja jona ne ovat olleet verovelvollisen nostettavissa. Verovelvollisella tarkoitettaisiin sitä, joka on oikeutettu nostamaan vakuutuksesta varoja.

Tuottojen olisi katsottava olevan momentissa tarkoitetulla tavalla verovelvollisen nostettavissa verovuonna, jos sopimuksessa ei ole tehokkaasti estetty nosto-oikeutta verovuonna, verovelvollinen on itse voinut sopia nosto-oikeuden rajoituksista, verovelvollisella on oikeus muuttaa nosto-oikeuden rajoituksia tai verovelvollisella on oikeus nostaa tuotot verovuonna vakuutussopimusta koskevan muun lainsäädännön perusteella, esimerkiksi vakuutussopimuslain 13 §:n nojalla, sopimukseen sisältyvistä nostorajoituksista riippumatta.

Viimeksi mainitun 13 §:n 1 momentin mukainen vakuutuksenottajan oikeus saada vakuutuksen takaisinostoarvo voidaan saman pykälän 3 momentin nojalla sulkea vakuutuksen ehdoilla pois vain eläkevakuutuksen osalta. Eräisiin kansainvälisluonteisiin vakuutussopimuksiin sovellettavasta laista annetun lain (91/1993) 9 §:n lainvalintasäännöksestä puolestaan seuraa, että henkivakuutussopimukseen, jollaisena vakuutusluokista annetun lain säännökset huomioon ottaen pidetään myös eläkevakuutusta, sovelletaan sen valtion lakia, jossa vakuutuksenottajal-

la on vakinainen asuinpaikka. Eläkevakuutusten tuotekehittelystä ja veronkiertämistä koskevan verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n soveltuvuudesta keinotekoisluonteisiin eläkevakuutussopimuksiin, joissa takaisinostomahdollisuus on suljettu pois, riippuu se, tuleeko eläkevakuutusten osalta vastaisuudessa tarve ehdotetun sääntelyn uudelleenarviointiin pykälän tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta.

Edellytyksenä pykälän mukaisen verotustavan soveltamiselle olisi, että vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö voi käyttää vakuutussopimuksen kohde-etuuteen liittyviä normaalisti omistajalle kuuluvia oikeuksia tai hänellä on mahdollisuus vaikuttaa tällaisten oikeuksien käyttämiseen. Tällaisina oikeuksina pidettäisiin momentin 1—4 kohtien mukaista oikeutta päättää kohde-etuuteen liittyvän määräys- tai äänivallan käyttämisestä, oikeutta päättää kenelle tai millä ehdoilla kohde-etuutena oleva varallisuus luovutetaan, oikeutta päättää kohde-etuutta koskevasta käyttö- tai hallintaoikeudesta ja oikeutta tehdä kohde-etuutena olevaan vakuutusyhtiön varallisuuteen liittyviä toimeksiantoja tai muita sopimuksia vakuutusyhtiön puolesta kolmannen osapuolen kanssa. Nämä oikeudet eivät tavanomaisessa välillisessä sijoittamisessa kuulu sijoittajalle.

Momentin 1 kohdassa tarkoitetusta äänivallan käyttämisestä olisi kysymys paitsi tilanteessa, jossa vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö saa käyttää kohde-etuutena olevaan osakkeeseen liittyvää äänivaltaa, myös esimerkiksi tilanteessa, jossa vakuutusyhtiön olisi käytettävä äänivaltaa vakuutuksenottajan määräysten mukaisesti. Kohdassa tarkoitettuna määräysvallan käyttämisenä pidettäisiin myös esimerkiksi sitä, että vakuutuksenottajalla on oikeus käyttää kohde-etuutena olevaan velkakirjaan liittyviä velkojalle kuuluvia oikeuksia, kuten sopia velan ehdoista, maksuaikatauluista tai niiden muuttamisesta.

Momentin 2 kohdassa tarkoitetusta oikeudesta päättää siitä, kenelle tai millä ehdoilla kohde-etuutena oleva varallisuus luovutetaan olisi kyse esimerkiksi silloin, kun vakuutuksenottajalla on oikeus päättää kohde-etuutena olevan osakkeen luovutuksesta vakuutuksenottajalle itselleen tai tämän intressipiiriin kuuluvalle taholle.

Erityisesti ulkomaisissa järjestelyissä kohde-etuutena voi olla myös rakennus tai muu kiinteistö. Tällöin säännöksen soveltamiseen johtavana normaalisti omistajalle kuuluvien oikeuksien käyttämisenä olisi momentin 3 kohdan nojalla pidettävä esimerkiksi kohde-etuutena olevan rakennuksen tai kiinteistön käyttöoikeudesta määräämistä.

Momentin 4 kohdassa tarkoitettuna oikeutena tehdä kohde-etuutena olevaan varallisuuteen liittyviä toimeksiantoja tai sopimuksia vakuutusyhtiön puolesta kolmannen kanssa olisi pidettävä esimerkiksi säilytys- tai omaisuudenhoitosopimuksen tekemistä tai osto-tai myyntimääräysten antamista vakuutusyhtiön puolesta kolmannen osapuolen kanssa.

Vakuutuksenottajan tai tämän määräämän henkilön oikeus valita vakuutusyhtiön tarjoamista vaihtoehdoista haluamansa kohde-etuudet, joihin sopimuksen arvo sidotaan, tai oikeus muuttaa kohde-etuuksien allokaatiota sopimuksen voimassaoloaikana eivät sen sijaan johtaisi 1 momentin mukaiseen verotusmenettelyyn. Näissä toimenpiteissä ei ole kyse vakuutusyhtiölle vaan vakuutuksenottajalle itselleen kuuluvan oikeuden käyttämisestä, siinäkin tapauksessa, että vakuutuksenottajan toimenpiteiden johdosta vakuutusyhtiö tekee kohde-etuutena olevia varoja koskevia liiketoimia lainsäädännöstä johtuvien velvoitteidensa täyttämiseksi[12] tai muusta

[12] Vakuutusyhtiölain (521/2008) 6 luvun 20 c §:n 2 momentin mukaan sijoitussidonnaisten vakuutusten 10 luvun mukainen vastuuvelka on katettava mahdollisimman tarkasti näiden vakuutusten arvonkehitystä määräämiin sijoituskohteisiin kuuluvin varoin. Vakuutusyhtiölain 9 luvun 8 §:n 3 momentin toisen lauseen mukaisesti sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelka määräytyy siihen liitettyjen sijoitus-

syystä. Momentin 1—4 kohdassa on sen sijaan kyse tilanteista, joissa vakuutuksenottaja välittömästi käyttää vakuutusyhtiölle varojen omistajana kuuluvia oikeuksia, mikä on epätavanomaista.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetun oikeuden käyttämistä koskevan edellytyksen katsottaisiin täyttyvän, jos vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö on käyttänyt oikeutta verovuonna tai 1 momentin mukaisessa sopimuksessa on tällaisen oikeuden käyttämisestä sovittu. Sama koskee tilannetta, jossa mainitulla taholla on tosiasiallinen mahdollisuus tällaisen oikeuden käyttämiseen, riippumatta siitä, onko vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö tällaista oikeutta verovuonna käyttänyt.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin verovelvollisen tulona 1 momentin nojalla verotettavan tulon laskemisesta. Tulot olisi verotettava luonnollisen henkilön pääomatulona tai verovelvollisena olevan yhteisön sen tulolähteen tulona, jonka varoihin sopimus kuuluu.

Tulon määrä laskettaisiin siten, että sopimuksen sijoituskohteille verovuoden aikana kertyneistä nettotuotoista vähennettäisiin verovelvollisen saman sopimuksen perusteella vakuutusyhtiölle saman verovuoden aikana maksamat palkkiot, jotka on vähennetty sopimuksen säästömäärästä. Nettotuottoa laskettaessa huomioon otettaisiin kaikki vakuutusyhtiön sopimuksen kohde-etuutena olevista sijoituskohteista verovuonna saamat bruttosuoritukset, kuten osinkotuotot, korkotuotot, jälkimarkkinahyvitykset ja arvopapereiden myyntihinnat. Bruttosuorituksiin luettaisiin vakuutusyhtiölle maksettujen ja hyvitettyjen tuottojen ja voitto-osuuksien lisäksi myös nostettavissa olevat tuotot ja voitto-osuudet sekä kaikki muut tuotonluonteiset erät. Siten esimerkiksi osinkotuotot ja yhtymäosuuksiin perustuvat voitto-osuudet huomioitaisiin sen verovuoden bruttosuoritusten määrässä, jolloin ne ovat olleet vakuutusyhtiön nostettavissa.

Momentin mukaan nettotuottoa laskettaessa edellä tarkoitetuista bruttosuorituksista vähennettäisiin verovuonna luovutetun omaisuuden hankkimisesta vakuutusyhtiölle aiheutuneet todelliset hankintamenot ja muut bruttosuorituksiin välittömästi liittyvät, verovuonna vakuutusyhtiölle realisoituneet tämän tulon hankkimisesta aiheutuneet menot mukaan lukien vakuutusyhtiön maksamat lähdeverot. Mainitut vakuutusyhtiölle aiheutuneet kulut olisi huomioitava siinä laajuudessa kuin kuluilla on ollut vaikutusta vakuutuksen säästömäärän laskentaan. On mahdollista, että etenkin ennen lain voimaantuloa tehtyjen sopimusten kohdalla kohde-etuutena olevan omaisuuden todelliset hankintamenot eivät välttämättä ole verovelvollisen selvitettävissä. Näitä tilanteita silmällä pitäen nettotuottoa laskettaessa sopimuksen kohde-etuutena olleen omaisuuden myyntihinnasta olisi momentin mukaan mahdollista vähentää 46 §:n 1 momentissa tarkoitettu niin sanottu hankintameno-olettama tilanteessa, jossa verovelvollinen ei yrityksistä huolimatta saa vakuutusyhtiöltä tietoa todellisesta hankintamenosta. Hankintameno-olettamaa käytettäessä omistusaika katsottaisiin alkaneeksi siitä hetkestä, jona omistus on siirtynyt vakuutusyhtiön nimiin. Lain voimaantulon jälkeen tapahtuneiden ostojen osalta verovelvollisen tulisi varmistaa, että todelliset hankintamenot pystytään selvittämään.

Momentissa täsmennettäisiin lisäksi, ettei vakuutusyhtiön kirjanpidossa ja sopimuksen arvonlaskennassa huomioimia laskennallisia arvonmuutoksia tai muita laskennallisia eriä otettaisi huomioon verovuoden nettotuottoa laskettaessa. Tällaisia laskennallisia arvonmuutoksia ja muita eriä ovat esimerkiksi sopimuksen kohde-etuutena olevien arvopapereiden markkina-arvon muutoksista johtuvat laskennalliset arvonmuutokset. Muita laskennallisia eriä, joita ei huomioitaisi nettotuottoa laskettaessa, ovat esimerkiksi vakuutusyhtiön tulon osuus sopimuk-

---

kohteiden arvonkehityksen mukaisesti. Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuussäännöksistä näyttäisi siten johtuvan, että vakuutusyhtiön on käytännössä sijoitettava vakuutuksenottajan vakuutusmaksut vakuutuksenottajan valitsemia kohde-etuuksia vastaavasti.

sen kohde-etuutena olevien yhtymien ja muiden laskentasubjektien verotettavan tulon määrästä. Tämä rajaus olisi tarpeen siksi, että nettotuoton laskennassa käytettäisiin realisoituneita luovutushintoja, tuottoja, todellisia hankintamenoja ja realisoituneita muita menoja.

Jos momentin mukaan laskettava nettotuotto on negatiivinen, muodostunut tappio ei olisi vähennyskelpoinen myöhempien verovuosien nettotuottoa laskettaessa. Tappio ei olisi myöskään vähennyskelpoinen verovelvollisen muista tuloista.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen perusteella verovelvolliselle maksettujen suoritusten verotuksesta. Suorituksiin sovellettaisiin 35 tai 35 a §:n säännöksiä. Veronalaiseksi tuotoksi luetusta määrästä vähennettäisiin siten tämän pykälän nojalla tuloksi verovuonna tai aiemmin luettu määrä. Momentilla myös estettäisiin kahdenkertainen verotus.

Esimerkki

> Verovelvollisella on ollut tämän pykälän soveltamisedellytykset täyttävä vakuutus vuodesta 2010 alkaen, johon on vuosittain realisoitunut nettotuottoa eikä verovelvollinen ole nostanut vakuutuksesta varoja. Näitä vakuutukseen realisoituneita nettotuottoja ei ole verotettu verovelvollisen tulona aiemmin. Vakuutuksesta lain soveltamisajankohdasta lukien verovelvollisen pääomatulona verotettaisiin verovuoden aikana 3 momentin mukaisesti lasketut nettotuotot. Verovelvollisen nostaessa vakuutuksesta varoja esimerkiksi 2022, ensin laskettaisiin 35 tai 35 a §:n mukaisesti veronalaisen pääomatulon määrä. Tästä määrästä vähennettäisiin vuosina 2020—2022 tämän pykälän mukaan samalla verovelvollisella verotetun pääomatulon määrä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin sopimuksen tappion vähentämisestä 35 §:n mukaisesti.

45 §. *Luovutusvoiton veronalaisuus.* Pykälään lisättäväksi ehdotettavassa uudessa 6 momentissa rajattaisiin osakesäästötilin sisällä tapahtuvat luovutukset pois luovutusvoittoverotuksen piiristä ja uuteen 7 momenttiin otettaisiin säännökset kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saadun voiton verotuksesta. Kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saatua voittoa pidettäisiin tuloverolain luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten mukaisena luovutusvoittona, kuitenkin siten, että luovutusvoiton määrää laskettaessa ei sovellettaisi 46 §:n 1 momentin mukaisia hankintameno-olettamia.

Kapitalisaatiosopimuksen luovutukseen soveltuisi myös 46 §:n 2 momentti, jonka mukaan osituksessa saadun omaisuuden omistusaika ja hankintameno lasketaan ositussaantoa edeltäneestä saannosta. Lesken sopimuksen siirtäminen osituksessa kuolinpesälle johtaisi kuolinpesän hankintamenon muodostumiseen perintöverotuksessa käytetystä arvosta.

Luovutuksensaajan myöhemmässä omassa luovutusvoittoverotuksessa hankintamenoon olisi luettava vastikkeen lisäksi hänen itsensä maksamat sopimuksen maksut. Perintönä tai lahjana saadun kapitalisaatiospimuksen hankintamenoon luettaisiin 47 §:n 1 momentin mukainen perintö- tai lahjaverotuksessa käytetty verotusarvo, lisättynä vastaavasti hänen maksamillaan maksuilla. Lahjanluonteisella kaupalla hankitun kapitalisaatiosopimuksen hankintamenoa muodostuisi vastaavasti vastikkeen, lahjan ja tehtyjen uusien maksujen osalta.

Luovutusvoiton määrää laskettaessa hankintamenoon luettavista määristä olisi luovutusvoittoverotuksen periaatteiden mukaisesti vähennettävä verovelvollisen nostamista suorituksista pääoman osuudeksi katsottavan määrä eli se osa, jota ei 35 §:n mukaan pidetä tuottona.

50 §. *Luovutustappio.* Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jolla säädettäisiin osakesäästötilillä syntynyt luovutustappio vähennyskelvottomaksi.

53 b §. *Osakesäästötili.* Uuden 53 b §:n 1 momentissa säädettäisiin osakesäästötilin tuoton verotuksesta. Tuottoa olisi se osuus tilin säästövarojen käyvästä arvosta, mikä ylittää tilille tehtyjen talletusten määrän. Käypään arvoon luettaisiin mukaan tiliin liitetyllä arvo-osuustilillä olevien osakkeiden viimeisimpien saatavissa olevien päätöskurssien mukainen markkina-arvo, sekä tiliin liitetyllä talletustilillä olevat varat.

Tuottoa verotettaisiin vain, jos se nostettaisiin tililtä. Jos käypä arvo olisi yhtä suuri tai alempi kuin tilille tehtyjen talletusten määrä, ei varojen nostosta aiheutuisi tuloveroseuraamuksia. Nostettaessa varoja tililtä nostetun tuoton osuudeksi katsottaisiin sama suhteellinen osuus kuin mikä osuus tilillä olevalla tuotolla on säästövarojen käyvästä arvosta. Varojen nosto pienentäisi tilille tehtyjen talletusten määrää siltä osin kuin nosto katsottaisiin talletusten nostoksi. Palveluntarjoajan osakesäästötilisopimuksen perusteella perimät kulut pienentäisivät tilin tuottoa. Kuluja ei voisi vähentää verotuksessa erikseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilillä olevien osakkeiden perusteella saadun osingon verotuksesta. Osingot luettaisiin koko määrältään osaksi tilin tuottoa. Jos osinko olisi saatu ulkomailta, ja osingon lähdevaltio on pidättänyt osingosta lähdeveroa, vähennettäisiin saadun osingon bruttomäärästä lähdeveron määrä, ja vain osingon nettomäärä luettaisiin osaksi tilin tuottoa. Jos lähdevaltio olisi pidättänyt osingosta lähdeveroa enemmän kuin Suomen ja kyseisen valtion välisen verosopimuksen mukaan olisi sallittua, luettaisiin tuottoon siltikin vain osingon nettomäärä. Verovelvollisen olisi kuitenkin mahdollista hakea verosopimuksen määräyksiin nähden liikaa perityn lähdeveron määrä takaisin lähdevaltiosta. Jos verovelvollinen näin menettelisi, tulisi hänen ilmoittaa hänelle palautetun veron määrä sekä palveluntarjoajalle että Verohallinnolle. Lähdevaltion verovelvolliselle palauttama määrä katsottaisiin tililtä nostetuksi tuotoksi sinä verovuonna, jona palautus on maksettu verovelvolliselle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin osakesäästötilin tappion vähentämisestä tilin lopettamisen yhteydessä. Jos tilin lopettamisen yhteydessä verovelvollinen saisi tililtä vähemmän varoja takaisin kuin mitä hänen tilille tallettamistaan määristä on tililtä tehtyjen nostojen jälkeen jäljellä, syntyisi tilille talletettujen määrien jäljellä olevan määrän ja tililtä takaisin saatavan määrän erotuksesta osakesäästötilin tappio, joka olisi vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista. Momentissa säädettäisiin myös, missä järjestyksessä tappio vähennetään. Tappiota ei otettaisi huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa.

Pykälän 4 momentissa olisi säännös koskien tilanteita, joissa osakesäästötili siirretään yhdeltä palveluntarjoajalta toiselle. Siirto olisi mahdollista tehdä ilman veroseuraamuksia, jos siirto tehdään osakesäästötililain 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että osakesäästötilin lakkaamisesta verovelvollisen kuoleman johdosta ei aiheudu tuloveroseuraamuksia. Tilillä olevat varat otettaisiin perintöverotuksessa huomioon kuten muullakin arvo-osuus- tai talletustilillä olevat varat.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin, että verovelvollisella saisi olla vain yksi osakesäästötili. Palveluntarjoaja ei kuitenkaan käytännössä pysty selvittämään, onko asiakkaalla jo olemassa oleva osakesäästötili, ja sopimuksen solmimisen yhteydessä asiakkaan olisi vakuutettava, ettei hänelle ole muita voimassa olevia osakesäästötilisopimuksia. Jos asiakkaalla olisi kerrallaan voimassa useampia kuin yksi sopimus, määräisi Verohallinto asiakkaalle veronkorotuksen siten kuin verotusmenettelystä annetun lain uudessa 33 b §:ssä säädettäisiin.

1.2 Laki verotusmenettelystä

15 §. *Tulotietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus.* Pykälän 6 momentin viittaus arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnata annetussa laissa (749/2012) tarkoitettuun selvitysyhteisöön korvattaisiin viittauksella mainitun lain kumonneessa saman nimisessä laissa (348/2017) tarkoitettuun arvopaperikeskukseen. Uudessa laissa selvitysyhteisöä koskenut sääntely on yhdistetty arvopaperikeskusta koskevaan sääntelyyn.

16 §. *Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) mukaisesta tapaturmavakuutusmaksusta suorituksena, jota koskevat verotusta varten tarpeelliset tiedot vakuutuslaitos olisi momentin nojalla velvollinen toimittamaan Verohallinnolle. Mainitulla 1 päivänä tammikuuta 2016 voimaan tulleella lailla on kumottu voimassa olevassa säännöksessä mainittu maatalousyrittäjän tapaturmavakuutuslaki (1026/1981), jota koskeva viittaus edelleen säilyisi momentissa, koska se voi edelleen tulla sovellettavaksi lain kumoamista edeltäneeseen aikaan kohdistuneisiin maksuvelvoitteisiin.

Pykälän 9 momentin viittaus luottolaitostoiminnasta annettuun lakiin (121/2007) korvattaisiin viittauksella mainitun lain kumonneeseen saman nimiseen lakiin 610/2014.

Edellä 15 §:n sekä tämän pykälän 2 ja 9 momenttien muutokset ovat teknisluonteisia, koska uusien lakien voimaantulosäännökset huomioon ottaen puheena olevat tiedonantovelvollisuudet eivät ole vanhojen lakien kumoutuessa poistuneet.

Pykälään lisättäisiin uusi 14 momentti vakuutuslaitoksen sekä ulkomaisen vakuutuslaitoksen edustajan tai välittäjän velvollisuudesta antaa Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tuloverolain 35 ja 35 b §:ssä tarkoitetusta säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutuksen tappiosta.

Velvollisuus ilmoittaa säästöhenkivakuutuksesta, kapitalisaatiosopimuksesta ja eläkevakuutuksesta saadut tuotot ja muut suoritukset maksajana tai välittäjänä perustuisi jo voimassaolevaan lain 15 §:n 1 momenttiin. Tarkoituksena on, että saadut suoritukset ja tappiot ilmoitettaisiin tulorekisteriin tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisesti. Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö päättäisi tulorekisteriin talletettavista suorituksia ja tappioita koskevista yksittäisistä tiedoista.

Nykyinen 14 momentti siirtyisi 15 momentiksi.

17 §. *Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus.* Pykälän uudessa 15 momentissa säädettäisiin osakesäästötilisopimusta tarjoavan palveluntarjoajan ilmoittamisvelvollisuudesta. Palveluntarjoajan olisi toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvollisen osakesäästötilin voimaantulon alku- ja loppupäivämääristä, osakesäästötilille tekemistä rahasuorituksista, osakesäästötililtä nostetuista säästövaroista, nostettuihin säästövaroihin sisältyvästä osakesäästötilin tuoton osuudesta, osakesäästötilin tappiosta sekä osakesäästötilin säästövarojen käyvästä arvosta ja rahasuoritusten nettomäärästä vuoden lopussa.

32 c §. *Osakesäästötilin veronkorotus.* Uudessa pykälässä säädettäisiin veronkorotuksesta, joka määrättäisiin, jos verovelvollisella on samanaikaisesti voimassa kaksi tai useampia osakesäästötilisopimuksia, Verohallinto määräisi verovelvolliselle 10 euron suuruisen veronkorotuksen. Veronkorotus määrättäisiin kaikilta niiltä päiviltä, joiden aikana verovelvollisella on ollut voimassa enemmän kuin yksi osakesäästötilisopimus. Veronkorotuksen määrä olisi so-

pimuskohtainen, ja se määrättäisiin kaikkien samaan aikaan voimassa olevien osakesäästötilisopimusten perusteella. Veronkorotusta määrättäisiin siten aina vähintään 20 euroa päivässä.

1.3 Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta

3 §. Pykälän uudessa 10 momentissa säädettäisiin, että lähdeveroa ei olisi suoritettava osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saadusta osingosta.

1.4 Laki korkotulon lähdeverosta

4 §. Pykälän uudessa 4 kohdassa säädettäisiin, että korkotulon lähdeveroa ei olisi suoritettava korosta, joka on saatu osakesäästötiliin liitetyn talletustilin varojen perusteella.

1.5 Laki elinkeinotulon verottamisesta

5 §. Veronalaisten tulojen luetteloon lisättäisiin säännökset säästöhenkivakuutusten, kapitalisaatiosopimusten ja eläkevakuutusten tuottamista tuloista.

Pykälään lisättäisiin 14 kohta, jonka mukaan elinkeinotulolähteeseen kuuluvasta muusta kuin laskuperustekorkoisesta kapitalisaatiosopimuksesta ja säästöhenkivakuutuksesta saatavat suoritukset olisivat veronalaista tuloa siten kuin tuloverolain 35 §:n 1 momentissa säädetään.

On huomattava, että säästöhenkivakuutusta koskeva 34 §:n 3 momentti, johon 35 §:ssä viitataan, ei voi tulla sovellettavaksi yrityksen omaksi sijoitusvälineeksi tarkoittamaan vakuutukseen. Kyse on kylläkin henkilövakuutuksesta, jolloin vakuutetun tulee olla henkilö, mutta kun yritys itse on vakuutuksen edunsaaja, kuten tapauksessa KVL:1994/135, tai on vakuutuksenottajana oikeutettu takaisinostoarvoon, henkilöä tulonsaajana koskevat 34 §:n 3 momentin säännökset eivät vastaavasti sovellu yrityksen saamaan vakuutussuoritukseen. Henkivakuutuksen määritelmä varsinaisesti sisältyy 34 §:n 2 momentin viittaukseen vakuutusluokista annetun lain henkivakuutusluokkiin, joiden taustalla on henkivakuutusdirektiivi. Jos kyse on mainittujen vakuutusluokkien mukaisesta vakuutuksesta, johon on vakuutusmaksuista kertynyt säästöä, kyseessä on säästöhenkivakuutus, jonka perusteella yritykselle maksettuun vakuutussuoritukseen olisi 14 kohdan nojalla sovellettava 35 §:n mukaista tuoton suhteellista verotustapaa.

Pykälän 14 kohta muuttaisi tulon realisoitumisajankohtaa tilanteissa, joissa säästöhenkivakuutuksesta tai kapitalisaatiosopimuksesta nostettaisiin varoja. Verokohtelu eroaisi tyypillisesti myös yritysten kirjanpidon kirjauksista. Kirjanpitolautakunnan lausunnossa 1836/28.4.2009 on sijoitussidonnaisen kapitalisaatiosopimuksen osalta katsottu, että tilanteessa, jossa voidaan perustellusti katsoa, että maksettu erä on tulkittavissa yhtä hyvin tuotoksi tai pääoman palautukseksi, hyvään kirjanpitotapaan sisältyvän varovaisuuden periaatteen mukaista olisi käsitellä maksua pääoman palautuksena.

Säännöstä ei sovellettaisi laskuperustekorkoisiin sopimuksiin. Luonteensa mukaisesti laskuperustekorko ja mahdollinen asiakashyvitys ovat elinkeinoverolain 19 §:ssä tarkoitetulla tavalla suoriteperusteisesti verotettavaa tuloa, joten niihin ei liity lykkääntymisetua. Laskuperustekorkoisten kapitalisaatiosopimusten verokohtelu perustuu vakiintuneeseen verotuskäytäntöön.

Pykälän luetteloon lisättäisiin 15 kohta, joka muuttaisi tulon realisoitumisajankohtaa tuloverolain 35 b §:n perusteluissa kuvatulla tavalla säännöksessä tarkoitettujen sopimusten osalta. Viimeksi mainitun säännöksen mukaista verotusmenettelyä on tarkoituksenmukaista soveltaa myös elinkeinoverotuksessa sen torjumiseksi, että 35 b §:n tavoitteita kierrettäisiin tekemällä sopimus yrityksen nimissä. Säännöksen tavoitteiden näkökulmasta sitä on perusteltua soveltaa

myös laskuperustekorkoisiin kapitalisaatiosopimuksiin ja säästöhenkivakuutuksiin. Sama koskee eläkevakuutuksia, joita ainakin periaatteessa on mahdollista käyttää yrityksen omina sijoitusvälineinä säästöhenkivakuutuksen tapaan silloin, kun yrityksellä on takaisinosto-oikeus.

8 §. Pykälän 1 momentin vähennyskelpoisten menojen luettelon 21 ja 22 kohdiksi lisättäisiin 5 §:n 14 ja 15 kohdissa tarkoitettujen sopimusten tappiot. Tappioiden olisi oltava lopullisia siten kuin tuloverolain 35 §:n 3 momentissa ja 35 b §:n 3 momentissa edellytetään.

27 g §. Uudessa 27 g §:ssä säädettäisiin 5 ja 8 §:ään lisättäväksi ehdotetuissa säännöksissä tarkoitettujen sopimusten tuottamien tulojen ja sopimuksiin liittyvien tappioiden jaksottamisesta tuloverolain 35 ja 35 b §:ssä säädetyn mukaisesti.

2 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2019. Tuloverolain 81 § olisi kuitenkin voimassa 31 päivään joulukuuta 2019.

Lakeja sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa. Elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2020 tai sen jälkeen.

Kapitalisaatiosopimusten ja säästöhenkivakuutusten tuoton verottamista koskevia tuloverolain 35 §:n säännöksiä sovellettaisiin siten nostettaessa varoja 1 päivänä tammikuuta 2020 tai sen jälkeen. Jos varoja nostetaan aiemmin, sovellettaisiin ennen lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Lain 35 b §:ää sovellettaisiin, jos säännöksen soveltamisedellytykset täyttyvät 1 päivänä tammikuuta 2020 tai sen jälkeen.

Ennen 1 päivää tammikuuta 2020 tehdyn eläkevakuutusta koskevan sopimuksen perusteella maksettuihin suorituksiin sovellettaisiin ennen lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä, kuitenkin siten, että 34 §:n 5 ja 6 momenttia sovellettaisiin myös aiemmin tehdyn sopimusten perusteella maksettuihin suorituksiin. Tämä koskisi käytännössä ulkomailta otettuja vakuutuksia, joiden maksuja on vähennetty toisen valtion verotuksessa tai joihin on voitu siirtää verotettavaa tuloa bruttomääräisenä.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Tuloverolakiin ehdotettuja säästöhenkivakuutuksia ja kapitalisaatiosopimuksia koskevia muutoksia sovellettaisiin voimaantulosäännöksen mukaisesti myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin. Lain 35 §:n pääsääntö merkitsee tuoton verotuksen ajankohdan muuttumista ja voi, vakuutuksenottajien käyttäytymisestä ja sopimuksen kohde-etuuksien arvonmuutoksista riippuen, merkitä veronmaksun aikaistumista. Lain 35 b §:n mukainen verotustapa voi johtaa nykyistä merkittävästi ankarampaan verotukseen.

Voimassa oleviin sopimuksiin kohdistuvien veroseuraamusten kiristymisen vuoksi lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta.

Omaisuuden perustuslainsuoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi (PeVL 28/1994 vp, PeVL 37/1998 vp, s. 2/I, PeVL 63/2002 vp, s. 2/II). Varallisuusoikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (PeVL 48/1998 vp, s. 2/II, PeVL 33/2002 vp, s. 3/I). Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan

käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa. Perusteltujen odotusten ja luottamuksen suojan merkityksen on katsottu korostuvan, kun kysymyksessä on lailla alun alkaen luotu erityisjärjestely (PeVL 45/2002 vp, s. 2—3). Valiokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 1/2003 vp, s. 3—4, PeVL 63/2002 vp, s. 2—3, PeVL 45/2002 vp, s. 3).

Ehdotetusta 34 a §:stä johtuvat muutokset merkitsevät vain tuoton verotuksen toteutumisen ajankohdan aikaistumista. Edelleen vain tuotto, joka määräytyisi vastaavien periaatteiden mukaan kuin nykyisinkin, verotettaisiin. Muutoksilla ei ole vaikutusta tilanteissa, joissa säästöt realisoidaan vasta sopimuksen päättyessä ja säästömäärä ylittää vakuutusmaksujen määrän.

Arvioitaessa lakiehdotusta omaisuuden suojan kannalta on ensinnäkin todettava, että kysymys ei ole puuttumisesta lailla alun alkaen luotuun eritysjärjestelyyn, jollaisissa tilanteissa perusteltujen odotusten ja luottamuksen suojan merkityksen on valiokunnan lausuntokäytännössä katsottu korostuvan. Tuoton verotustavan osalta kysymys on nyt sääntelemättömän, Verohallinnon ohjeeseen perustuvan mutta toimialalla vakiintuneeksi muodostuneen käytännön muuttamisesta. Muutos ei myöskään merkitse poikkeamista edes jaksossa 1.1.3 selostetusta Verohallinnon ohjeesta 3124/31/99, johon puheena oleva vakiintunut käytäntö perustuu, koska ohjeessa on katsottu lain sanamuodon mukaiseksi sekä mainittu vakiintunut menettely, että nyt ehdotettu tuoton suhteellinen verotustapa, jollaista ohjeen mukaan jotkin vakuutusyhtiöt jossain laajuudessa lisäksi olivat soveltaneetkin. Ehdotuksiin sisältyvä oikeus vakuutuksen tai kapitalisaatiosopimuksen tappion vähentämisestä sopimuksen päättyessä puolestaan keventää verotusta tappiollisissa tilanteissa, mikä nykysääntelyyn verrattuna voi tappion määrästä riippuen tappiollisissa tilanteissa olla merkittävä etu.

On myös huomattava, että 34 §:n mukaisen pääsääntöisen verotustavan piiriin kuuluvien sopimusten osalta säästäjät voisivat välttyä kiristyvältä verotukselta nostamalla 1 päivään tammikuuta 2020 mennessä varoja sijoitettuun pääomaan asti. Tällöin jäljelle jäävä vakuutussäästö katsotaan koko määrältään tuoton osuudeksi, jonka nostaminen 1 päivästä tammikuuta 2020 lukien johtaa sekä nykyisen verokäytännön että ehdotettujen säännösten mukaan samaan lopputulokseen.

Hallituksen käsityksen mukaan muutos on kokonaisuutena arvioiden hyvin maltillinen eikä sen voida katsoa kohtuuttomasti heikentävän sopimusosapuolten oikeusasemaa omaisuudensuojan kannalta merkityksellisellä tavalla. Muutos ei myöskään edellytä sopimusosapuolilta sopimusten muuttamista.

Ehdotettu 35 b § sitä vastoin voi johtaa huomattavasti nykyistä kireämpään verotukseen. Olemassa olevien säännöksen soveltamisalaan kuuluvien keinotekoisluonteisten järjestelyjen ei kuitenkaan hallituksen käsityksen mukaan voida katsoa nauttivan samassa määrin perustuslain omaisuuden suojaa kuin ”aitoihin” sijoitus- ja säätötuotteisiin kohdistuvien verotusta kiristävien muutosten. Oikeuskäytäntöä ei tiettävästi ole verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n soveltuvuudesta nyt puheena olevan kaltaisiin järjestelyihin eikä siten myöskään siitä, missä laajuudessa näihin järjestelyihin olisi jo voimassa olevan lainsäädännön perusteella verotusta toimitettaessa puututtava.

Välttyäkseen 35 b §:n mukaisen verotustavan soveltamiselta osapuolten olisi muutettava sopimuksia ja purettava muut säännöksen soveltamiseen johtavat järjestelyt ennen säännösten soveltamisen alkamista 1 päivänä tammikuuta 2020. Tarvittaviin sopimus- ja muiden järjeste-

lyjen muuttamiseen olisi hallituksen käsityksen mukaan riittävä siirtymäaika ennen säännösten soveltamisen alkamista. Ehdotetuilla uusilla säännöksillä ei ole otettu kantaa siihen, missä tilanteissa vakuutusjärjestelyihin voidaan puuttua verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n ja muiden voimassaolevien säännösten perusteella, vaan tämä jää ratkaistavaksi oikeuskäytännössä.

Ehdotettu 35 b § myös saattaa vakuutuksenottajat sekä koti- ja ulkomaiset palveluntarjoajat keskenään nykyistä yhdenvertaisempaan asemaan, millä hallituksen käsityksen mukaan on osaltaan merkitystä arvioitaessa ehdotuksia perustuslailliselta kannalta.

Ehdotettuja tuloverolain 34 §:n säännöksiä siitä, että säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksetuista suorituksista on veronalaista vain tuotto edellyttäen, että maksuja ei ole vähennetty verotuksessa, sovellettaisiin niin ikään myös vanhoihin sopimuksiin. Säännökset tulevat kuitenkin käytännössä sovellettaviksi ainoastaan rajat ylittävissä tilanteissa, joissa sopimus on tehty säästäjän asuessa toisessa valtiossa, jolloin sopimuksia koskeva verosääntely ja muu sääntely on myös määräytynyt asuinvaltion lainsäädännön perusteella. Hallituksen käsityksen mukaan omaisuuden suojaan liittyvän perusteltujen odotusten ja luottamuksen suojan ei voida katsoa ulottuvan tällaisiin tilanteisiin, koska verokohtelun lopputulos riippuu kahden lainsäädäntövaltaansa itsenäisesti käyttävän valtion toimenpiteistä. On myös huomattava, että voimassa oleva säästöhenkivakuutuksia koskeva sääntely on rakentunut sille, että vakuutuksen maksut eivät ole vähennyskelpoisia ja muiden kuin 34 a §:n tai 81 §:n mukaisten vapaaehtoisten eläkevakuutusten perusteella maksetut suoritukset ovat 34 §:n 1 momentin nojalla nykyisinkin koko määrältään veronalaista ansiotuloa.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset eivät merkitse sellaista puuttumista olemassa oleviin sopimussuhteisiin, joka olisi vastoin omaisuuden suojaa koskevaa perustuslain 15 §:ää. Hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tuloverolain (1535/1992) 34 a §:n 4 ja 5 momentti ja 81 §, sellaisina kuin niistä ovat 34 a §:n 4 ja 5 momentti laissa 1741/2009,

muutetaan 10 §:n 13 kohta, 32 §, 34 §:n 1, 3 ja 5 momentti ja 35 §,

sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 13 kohta laissa 219/2012, 32 § laissa 716/2004 sekä 34 §:n 1, 3 ja 5 momentti laissa 530/2008, ja

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1549/1995, 1223/2006, 1741/2009, 219/2012 ja 1399/2014, uusi 14 kohta, 33 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 716/2004, 774/2012 ja 1237/2013, uusi 4 momentti, 33 c §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1237/2013 ja 530/2016, uusi 5 momentti, 34 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 530/2008, uusi 6—8 momentti, lakiin uusi 35 a ja 35 b §, 45 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1078/2008, 219/2012 ja 774/2012, uusi 6 ja 7 momentti, 50 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1128/2005, 774/2012 ja 1546/2015, uusi 4 momentti ja lakiin uusi 53 b § seuraavasti:

10 §

Suomesta saatu tulo

Suomesta saatua tuloa on muun ohessa:

— —

13) osakevaihdossa syntynyt luovutusvoitto, joka olisi ollut veronalaista tuloa, jos siihen ei olisi sovellettu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 52 f §:n 2 momenttia, mainitun pykälän 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa;

14) osakesäästötilistä annetussa laissa (/) tarkoitetulta osakesäästötililtä nostettu tuotto.

32 §

Pääomatulo

Veronalaista pääomatuloa on, siten kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään, omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Pääomatuloa on muun ohessa korkotulo, osinkotulo siten kuin 33 a—33 d §:ssä säädetään, vuokratulo, voitto-osuus, henkivakuutuksen tuotto, kapitalisaatiosopimuksen tuotto, metsätalouden pääomatulo, maa-aineksista saadut tulot, luovutusvoitto ja osakesäästötililtä nostettu tuotto. Pääomatuloa on myös jaettavan yritystulon, yhtymän osakkaan tulo-osuuden sekä porotalouden tulon pääomatulo-osuus.

33 a §

Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko

— —

Osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saatu osinko on 1 momentista poiketen osakesäästötilin tuottoa, joka luetaan veronalaiseksi pääomatuloksi siten kuin 53 b §:ssä säädetään.

33 c §

Ulkomaiselta yhtiöltä saatu osinko

— —

Osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saatu osinko on 1—3 momentista poiketen osakesäästötilin tuottoa, joka luetaan veronalaiseksi pääomatuloksi siten kuin 53 b §:ssä säädetään.

34 §

Henkilövakuutukseen perustuvien vakuutuskorvausten veronalaisuus

Henkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen, 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja 5 momentissa tarkoitetun eläkevakuutuksen nojalla saatu vakuutussuoritus on veronalaista pääomatuloa ja muun henkilövakuutuksen nojalla saatu vakuutussuoritus veronalaista ansiotuloa siten kuin jäljempänä säädetään.

— —

Henkivakuutukseen perustuvasta vakuutussuorituksesta on veronalaista vain vakuutuksen tuotto, jos:

1) vakuutussuoritus vakuutussopimuksen mukaan maksetaan säästösummana eli kertasuorituksena tai useampana eränä lyhyempänä kuin kahden vuoden aikana vakuutetun saavutettua määräiän;

2) vakuutussuoritus tulee vakuutussopimuksen mukaan vakuutuksenottajalle itselleen tämän ollessa vakuutettuna tai vakuutuksenottajan puolisolle, vakuutuksenottajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevalle perilliselle, ottolapselle tai tämän rintaperilliselle, kasvattilapselle taikka puolison lapselle;

3) vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa.

— —

Kapitalisaatiosopimuksen ja vakuutetun ottaman muun määräaikaisen eläkevakuutuksen kuin 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksetuista suorituksista on veronalaista pääomatuloa vain tuotto, jos kapitalisaatiosopimuksen tai vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Elinikäiseen eläkevakuutukseen sovelletaan, mitä 35 a §:ssä säädetään.

Maksujen vähentämiseen rinnastetaan se, että veronalainen tulo on voitu siirtää vakuutukseen bruttomääräisenä.

Jos vakuutussopimus sisältää useita vakuutuksia, verotuksessa vakuutusmaksu jaetaan eri vakuutuksille vakuutusmatemaattisin perustein.

Vapaaehtoisena eläkevakuutuksena pidetään sellaista vanhuuseläkevakuutusta ja perheeläkevakuutusta sekä tällaiseen vakuutukseen liittyvää työkyvyttömyyseläkevakuutusta ja työttömyyseläkevakuutusta, johon perustuva eläke on tarkoitettu maksettavaksi toistuvina erinä puolivuosittain tai lyhyemmin väliajoin vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan eliniän tai vähintään kahden vuoden ajan.

35 §

Säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutuksen tuotto ja tappio

Edellä 34 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitetun sopimuksen tuotoksi katsotaan se osa vakuutuksen tai kapitalisaatiosopimuksen säästöstä, joka ylittää vakuutusmaksujen tai kapitalisaatiosopimuksen maksujen määrän. Sopimuksen perusteella vakuutussuorituksena, takaisinostoarvona tai muulla nimellä maksetuista suorituksista luetaan maksuvuoden veronalaiseksi tuloksi se suhteellinen osuus, joka maksuhetkellä vastaa jäljellä olevan tuoton osuutta jäljellä olevasta säästömäärästä.

Säästöhenkivakuutuksen ja eläkevakuutuksen maksuihin luetaan myös samaan vakuutussopimukseen sisältyvästä kuolemanvaravakuutuksesta maksetut maksut. Jos säästöhenkivakuutuksen on ottanut vakuutetun työnantaja, vakuutusmaksuina vähennetään vakuutetun palkaksi katsottu määrä.

Jos sopimuksen perusteella sopimusaikana maksettujen suoritusten määrä vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä alittaa maksujen määrän, näin muodostunut tappio on sopimuksen päättymisvuonna luonnollisella henkilöllä ja kuolinpesällä vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista ja verovelvollisena olevalla yhteisöllä säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tappio sen tulolähteen tulosta, jonka varoihin sopimus kuuluu. Siltä osin kuin tappiota ei verovuonna ole vähennetty luonnollisen henkilön tai kuolinpesän veronalaisista pääomatuloista, se otetaan huomioon vahvistettaessa 60 §:ssä tarkoitettua pääomatulolajin tappiota. Tappio vähennetään puhtaasta pääomatulosta luovutustappioiden jälkeen ennen muita pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä. Tappiota ei oteta huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa.

Kapitalisaatiosopimuksen maksuihin rinnastetaan verovelvollisen kapitalisaatiosopimuksesta maksama vastike ja vastikkeetta saadun kapitalisaatiosopimuksen 46 ja 47 §:n mukainen hankintameno.

Kapitalisaatiosopimuksen perusteella perintökaaren (40/1965) 12 luvun mukaisen käyttöoikeuden nojalla maksetut suoritukset katsotaan 1 momentista poiketen koko määrältään tuotoksi.

35 a §

Elinikäinen eläkevakuutus

Verovelvollisen ottaman elinikäisen eläkevakuutuksen perusteella verovuonna maksetusta eläkkeestä katsotaan veronalaiseksi pääomatuloksi se osa, joka ylittää maksettujen vakuutusmaksujen määrän jaettuna Tilastokeskuksen kuolevuustilaston perusteella laskemalla vakuutetun ikäisen henkilön elinajanodotteella sen verovuoden alkaessa, jona eläkkeen maksamisen alkaa. Elinajanodote pyöristetään lähimpään täyteen ikävuoteen.

Jos 1 momentin mukainen osa vakuutusmaksuista ylittää verovuonna maksetun eläkkeen, yli menevä osa otetaan huomioon myöhempinä vuosina. Vakuutusmaksuina otetaan koko sopimusaikana huomioon vakuutusmaksujen määrä. Vakuutusmaksuista vähennetään mahdollinen osittaisen takaisinoston johdosta vakuutetulle maksettu määrä vähennettynä siitä tuloksi luetulla määrällä.

Verovelvollisen ottaman elinikäisen eläkevakuutuksen takaisinostoarvosta tai muutosarvosta on veronalaista tuloa vakuutuksen 35 §:n 1 momentin mukaisesti määräytyvä tuotto.

Poiketen siitä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, vakuutuksen perusteella maksetut suoritukset ovat koko määrältään veronalaista ansiotuloa, jos vakuutuksen maksuja on vähennetty tuloverotuksessa. Sama koskee 34 §:n 6 momentissa tarkoitettuja tilanteita.

35 b §

Eräiden vakuutusten erityinen verotusmenettely

Kaikki kapitalisaatiosopimusta, säästöhenkivakuutusta tai eläkevakuutusta koskevan sopimuksen kohde-etuutena oleville sijoituskohteille kertyneet tuotot verotetaan verovelvollisen sen verovuoden tulona, jona tuotot ovat kertyneet vakuutusyhtiölle ja jona ne ovat olleet tämän verovelvollisen nostettavissa, jos vakuutuksenottajalla tai tämän määräämällä henkilöllä on oikeus käyttää yhtä tai useampaa seuraavista sopimuksen kohde-etuutta koskevista oikeuksista:

1) oikeus päättää kohde-etuuteen liittyvän määräys- tai äänivallan käyttämisestä;
2) oikeus päättää siitä, kenelle tai millä ehdoilla kohde-etuutena oleva varallisuus luovutetaan; tai
3) oikeus päättää kohde-etuutta koskevasta käyttö- tai hallintaoikeudesta;
4) oikeus tehdä kohde-etuutena olevaan varallisuuteen liittyviä toimeksiantoja tai muita kohde-etuuteen liittyviä sopimuksia vakuutusyhtiön puolesta kolmannen osapuolen kanssa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun oikeuden käyttämistä koskevan edellytyksen katsotaan täyttyvän, jos vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö on käyttänyt oikeutta verovuonna tai jos 1 momentin mukaisessa sopimuksessa on tällaisen oikeuden käyttämisestä sovittu tai tosiasiallinen mahdollisuus tällaisen oikeuden käyttämiseen on muutoin olemassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut verovuonna sijoituskohteille kertyneet tuotot verotetaan verovelvollisen tulona siten, että sijoituskohteille verovuoden aikana kertyneistä nettotuotoista vähennetään verovelvollisen tästä vakuutuksesta tai sopimuksesta vakuutusyhtiölle saman verovuoden aikana maksamat palkkiot, jotka on vähennetty sopimuksen säästöstä. Nettotuotto lasketaan siten, että vakuutusyhtiön sijoituskohteista saamista bruttosuorituksista vähennetään vakuutusyhtiölle aiheutuneet todelliset hankintamenot ja muut suorituksiin välittömästi liittyvät realisoituneet tämän tulon hankkimisesta aiheutuneet menot mukaan lukien vakuutusyhtiön maksamat lähdeverot. Jos verovelvollinen ei voi selvittää todellista hankintamenoa, nettotuoton laskennassa omaisuuden luovutushinnasta voidaan vähentää 46 §:n 1 momentissa tarkoitettu määrä. Bruttosuorituksiin luetaan vakuutusyhtiölle maksettujen ja hyvitettyjen tuottojen ja voitto-osuuksien lisäksi nostettavissa olevat tuotot ja voitto-osuudet sekä muut tuotonluonteiset erät. Vakuutussopimuksen sijoituskohteiden realisoitumattomia, laskennallisia arvonmuutoksia ei huomioida nettotuottoa laskettaessa. Mikäli verovuoden nettotuotto on negatiivinen, nettotappio ei ole vähennyskelpoinen.

Vakuutusyhtiön verovelvolliselle 1 momentissa tarkoitetusta sopimuksesta vakuutussuorituksena, takaisinostoarvona tai muulla nimellä maksamista suorituksista on veronalaista tuloa 35 tai 35 a §:n mukaan määräytyvä osuus vähennettynä saman verovelvollisen tuloksi tämän pykälän nojalla verovuonna tai aikaisemmin luetulla määrällä.

Mitä 35 §:n 3 momentissa säädetään pykälässä tarkoitetun sopimuksen tappiosta, sovelletaan vastaavasti tässä pykälässä tarkoitetun sopimuksen tappioon.

45 §

Luovutusvoiton veronalaisuus

— —

Osakesäästötilillä olevien varojen luovutuksesta saatu voitto ei ole veronalaista tuloa. Osakesäästötilillä olevien varojen tuoton verotukseen sovelletaan mitä 53 b §:ssä säädetään.

Omaisuuden luovutuksesta saatuna voittona pidetään myös kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saatua voittoa. Luovutusvoiton määrää laskettaessa ei kuitenkaan vähennetä 46 §:n 1 momentissa tarkoitettua luovutushinnasta vähennettävää vähimmäismäärää.

50 §

Luovutustappio

— —

Osakesäästötilillä olevien varojen luovutuksesta syntynyt tappio ei ole vähennyskelpoinen. Osakesäästötilin lopettamisesta syntyvien tappioiden verotukseen sovelletaan mitä 53 b §:ssä säädetään.

53 b §

Osakesäästötili

Osakesäästötilin tuotoksi katsotaan se osa säästövarojen käyvästä arvosta, joka ylittää osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten määrän Osakesäästötilin tuotto luetaan veronlaiseksi pääomatuloksi silloin, kun tuotto nostetaan osakesäästötililtä. Säästövarojen nostosta tuotoksi katsotaan se suhteellinen osuus, joka nostohetkellä vastaa osakesäästötilillä jäljellä olevan tuoton osuutta jäljellä olevasta säästövarojen määrästä. Muu kuin tuotoksi katsottava osuus varojen nostosta pienentää sitä tilille tehtyjen rahasuoritusten määrää, joka jatkossa otetaan huomioon jaettaessa tililtä tapahtuvia nostoja tuotoksi ja pääoman palautukseksi. Tililtä nostettava muu kuin tuotoksi katsottava osuus vähentää myös osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten kokonaismäärää osakesäästötililain mukaista tilille sijoitettavaa enimmäismäärää laskettaessa.

Osakesäästötilin tuottoon luetaan tilillä olevien osakkeiden perusteella saadut osingot. Tuottoon ei kuitenkaan lueta lähdevaltion ulkomailta saadusta osingosta pidättämää lähdeveron määrää. Jos osingon lähdevaltio on myöhemmin palauttanut verovelvolliselle osingosta perittyä lähdeveroa, on verovelvollisen ilmoitettava muutoksesta palveluntarjoajalle ja Verohallinnolle. Lähdevaltion palauttama osingon lähdeveron määrä katsotaan osakesäästötililtä nostetuksi tuotoksi sinä verovuonna, jona palautus on maksettu.

Jos osakesäästötilin säästövarojen käypä arvo on osakesäästötili lopetettaessa alempi kuin osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärä, muodostuu osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärän ja säästövarojen käyvän arvon erotuksesta osakesäästötilin tappio. Osakesäästötilin tappio on vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista sinä vuonna, jona osakesäästötili lopetetaan. Siltä osin kuin tappiota ei verovuonna ole vähennetty veronalaisista pääomatuloista, se otetaan huomioon vahvistettaessa 60 §:ssä tarkoitettua pääomatulolajin tappiota. Osakesäästötilin tappio vähennetään puhtaasta pääomatulosta luovutustappioiden jälkeen ennen muita pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä. Osakesäästötilin tappiota ei oteta huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa.

Säästövaroja ei katsota nostetuksi tai osakesäästötiliä lopetetuksi, jos verovelvollinen irtisanoo sopimuksen ja tekee uuden osakesäästötiliä koskevan sopimuksen toisen palveluntarjoajan kanssa, jos tilillä olevat varat siirretään suoraan uuden sopimuksen osapuolena olevalle palveluntarjoajalle osakesäästötililain 13 §:ssä säädetyllä tavalla.

Osakesäästötilisopimuksen lakkaamisesta verovelvollisen kuoleman johdosta ei synny tuloverotuksessa veronalaista tuloa eikä vähennyskelpoista tappiota.

Verovelvollisella saa olla vain yksi osakesäästötili. Jos verovelvollisella on useampi kuin yksi osakesäästötili, määrätään verovelvolliselle osakesäästötilin veronkorotus siten kuin verotusmenettelystä annetun lain 33 b §:ssä säädetään.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 81 § on kuitenkin voimassa 31 päivään joulukuuta 2019.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

Ennen 1 päivää tammikuuta 2020 tehdyn eläkevakuutusta koskevan sopimuksen perusteella maksettuihin suorituksiin sovelletaan ennen lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Lain 34 §:n 5 ja 6 momentteja sovellettaisiin kuitenkin myös aiemmin tehdyn sopimuksen perusteella maksettuihin suorituksiin.

2.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 15 §:n 6 momentti sekä 16 §:n 2 ja 9 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 15 §:n 6 momentti laissa 773/2012, 16 §:n 2 momentti laissa 1745/2009 ja 9 momentti laissa 181/2014, ja

lisätään 16 §:ään uusi 14 momentti, jolloin nykyinen 14 momentti siirtyy 15 momentiksi, 17 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 1745/2009, 520/2010, 1498/2011, 773/2012, 452/2016 ja 1093/2017, uusi 15 momentti ja lakiin uusi 32 c § seuraavasti:

15 §

Tulotietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (348/2017) tarkoitetun arvopaperikeskuksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot selvittämistään oman pääoman ehtoisia arvopapereita koskevista takaisinosto- ja lainaussopimuksista, niihin perustuvista tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sijaisosingoista sekä sijaisosinkojen maksajista ja saajista. Sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sijoituspalvelun tarjoajan on annettava tässä momentissa tarkoitetut tiedot asiakkaansa lukuun tekemistään takaisinosto- ja lainaussopimuksista.

— —

16 §

Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Vakuutuslaitoksen, eläkesäätiön ja muun eläkelaitoksen, ulkomaisen vakuutus- tai eläkelaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän sekä talletuspankin, rahastoyhtiön ja sijoituspalveluyrityksen on toimitettava Verohallinnolle tiedot verovelvollisen maksamista eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuista sekä selvitys maksujen vähennyskelpoisuudesta. Lisäksi vakuutuslaitoksen ja ulkomaisen vakuutuslaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 1 a §:ssä tarkoitetun apurahansaajan maksamasta pakollisesta ryhmähenkivakuutusmaksusta sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) mukaisesta tapaturmavakuutusmaksusta. Vastaava selvitys on annettava myös verovelvolliselle.

— —

Sijoituspalvelulaissa tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen ja ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen sivuliikkeen, arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitetun arvopaperikeskuksen ja tilinhoitajan, luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitetun luottolaitoksen ja ulkomaisen luottolaitoksen sivuliikkeen, sijoitusrahastolaissa (48/1999) tarkoitetun rahastoyhtiön, ulkomaisen rahastoyhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ulkomaisen rahastoyhtiön, joka hallinnoi Suomeen perustettua sijoitusrahastoa, se-

kä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitetun vaihtoehtorahastojen hoitajan, ETA-vaihtoehtorahastojen hoitajan Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ETA-vaihtoehtorahastojen hoitajan, joka hoitaa Suomeen perustettua vaihtoehtorahastoa, on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot omaisuuden hoidosta tai säilyttämisestä perimistään maksuista.

— —

Vakuutuslaitoksen sekä ulkomaisen vakuutuslaitoksen edustajan tai välittäjän on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot tuloverolain 35 ja 35 b §:ssä tarkoitetusta säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutuksen tappiosta.

17 §

Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

— —

Osakesäästötilistä annetussa laissa (/) tarkoitettua osakesäästötilisopimusta tarjoavan palveluntarjoajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvollisen osakesäästötilin voimaantulon alku- ja loppupäivämääristä, osakesäästötilille tekemistä rahasuorituksista, osakesäästötililtä nostetuista säästövaroista, nostettuihin säästövaroihin sisältyvästä osakesäästötilin tuoton osuudesta, osakesäästötilin tappiosta sekä osakesäästötilin säästövarojen käyvästä arvosta ja rahasuoritusten nettomäärästä vuoden lopussa.

32 c §

Osakesäästötilin veronkorotus

Jos verovelvollisella on samanaikaisesti voimassa kaksi tai useampia osakesäästötilisopimuksia, Verohallinto määrää verovelvolliselle 10 euron suuruisen veronkorotuksen. Veronkorotus määrätään kaikilta niiltä päiviltä, joiden aikana verovelvollisella on ollut voimassa enemmän kuin yksi osakesäästötilisopimus. Veronkorotuksen määrä on osakesäästötilisopimuskohtainen, ja se määrätään kaikkien samaan aikaan voimassa olevien osakesäästötilisopimusten perusteella. Veronkorotus määrätään asianomaisen vuoden verotuspäätöksellä.

Veronkorotusta koskevaan menettelyyn, päätökseen ja muutoksenhakuun sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään veronkorotuksesta. Veronkorotuksen kantamiseen, perintään ja palauttamiseen sovelletaan, mitä veronkantolaissa säädetään tässä laissa säädetystä veronkorotuksesta.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

———

3.

Laki

rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain (627/1978) 3 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 814/2008, 975/2014, 1402/2014, 532/2016 ja 1490/2016, uusi 10 momentti seuraavasti:

3 §

— —

Lähdeveroa ei ole suoritettava osakesäästötilistä annetussa laissa tarkoitetulla osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saadusta osingosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

4.

Laki

korkotulon lähdeverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan korkotulon lähdeverosta annetun lain (1341/1990) 4 §:n 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 777/2016, ja

lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 777/2016, uusi 4 kohta seuraavasti:

4 §

Veronalaisuutta koskevat poikkeukset

Korkotulon lähdeveroa ei ole suoritettava:

— —

3) sellaiselle talletukselle ja joukkovelkakirjalainalle maksetusta korosta, johon säästäjän varat on tuloverolain 54 d §:ssä tarkoitetun pitkäaikaissäästämissopimuksen mukaisesti sijoitettu,

4) korosta, joka on saatu tuloverolain 53 b §:ssä tarkoitettuun osakesäästötiliin liitetyn talletustilin varojen perusteella.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

———————

5.

Laki

elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 5 §:n 13 kohta ja 8 §:n 1 momentin 20 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 13 kohta laissa 1077/2008 ja 8 §:n 20 kohta laissa 788/2016, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1077/2008 ja 645/2014, uusi 14 ja 15 kohta, 8 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1539/1992, 321/1997, 1001/1997, 511/1998, 717/2004, 1077/2008, 471/2009, 938/2010, 490/2012, 645/2014, 1087/2014, 1405/2014, 788/2016 ja 825/2017, uusi 21 ja 22 kohta sekä III osan 1 lukuun uusi 27 g § seuraavasti:

5 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja veronalaisia elinkeinotuloja ovat muun ohessa:

— —

13) vakuutusyhtiölain (521/2008) 8 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevien sijoitusten tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut;

14) muun kuin laskuperustekorkoisen säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tuottamat tuloverolain 35 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla lasketut tulot;

15) Tuloverolain 35 b §:ssä tarkoitetun säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja eläkevakuutuksen tuottamat tuloverolain 35 b §:ssä säädetyllä tavalla lasketut tulot.

8 §

Edellä 7 §:ssä tarkoitettuja vähennyskelpoisia menoja ovat muun ohessa:

— —

20) apteekkiverosta annetun lain (770/2016) nojalla suoritettava apteekkiveron sekä Landskapslagen (1947:6) om apoteksavgift i landskapet Åland nojalla suoritettava apteekkimaksu;

21) muun kuin laskuperustekorkoisen säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tuottamat tuloverolain 35 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla lasketut tappiot;

22) tuloverolain 35 b §:ssä tarkoitetun säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja eläkevakuutuksen tuottamat tuloverolain 35 b §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla lasketut tappiot.

— —

III OSA

Tulon ja menon jaksottaminen

1 luku

Yleiset jaksottamissäännökset

27 g §

Muun kuin laskuperustekorkoisen säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tuottamien tulojen ja sopimuksiin liittyvien tappioiden jaksottamiseen sovelletaan, mitä tuloverolain 35 §:ssä säädetään. Tuloverolain 35 b:ssä tarkoitetun säästöhenkivakuutuksen, kapitali-

saatiosopimuksen ja eläkevakuutuksen tuottamien tulojen ja sopimuksiin liittyvien tappioiden jaksottamiseen sovelletaan, mitä tuloverolain 35 b §:ssä säädetään.

———

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2020 tai sen jälkeen.

———

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

Liite
Rinnakkaistekstit

1.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tuloverolain (1535/1992) 34 a §:n 4 ja 5 momentti ja 81 §, sellaisina kuin niistä ovat 34 a §:n 4 ja 5 momentti laissa 1741/2009,

muutetaan 10 §:n 13 kohta, 32 §, 34 §:n 1, 3 ja 5 momentti ja 35 §,

sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 13 kohta laissa 219/2012, 32 § laissa 716/2004 sekä 34 §:n 1, 3 ja 5 momentti laissa 530/2008, ja

lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1549/1995, 1223/2006, 1741/2009, 219/2012 ja 1399/2014, uusi 14 kohta, 33 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 716/2004, 774/2012 ja 1237/2013, uusi 4 momentti, 33 c §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1237/2013 ja 530/2016, uusi 5 momentti, 34 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 530/2008, uusi 6—8 momentti, lakiin uusi 35 a ja 35 b §, 45 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1078/2008, 219/2012 ja 774/2012, uusi 6 ja 7 momentti, 50 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1128/2005, 774/2012 ja 1546/2015, uusi 4 momentti ja lakiin uusi 53 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
10 §	10 §
Suomesta saatu tulo	*Suomesta saatu tulo*
Suomesta saatua tuloa on muun ohessa:	Suomesta saatua tuloa on muun ohessa:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
13) osakevaihdossa syntynyt luovutusvoitto, joka olisi ollut veronalaista tuloa, jos siihen ei olisi sovellettu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 52 f §:n 2 momenttia, mainitun pykälän 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa.	13) osakevaihdossa syntynyt luovutusvoitto, joka olisi ollut veronalaista tuloa, jos siihen ei olisi sovellettu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 52 f §:n 2 momenttia, mainitun pykälän 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa*;*
	14) osakesäästötilistä annetussa laissa (/) tarkoitetulta osakesäästötililtä nostettu tuotto.
32 §	32 §
Pääomatulo	*Pääomatulo*
Veronalaista pääomatuloa on, siten kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään, omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Pää-	Veronalaista pääomatuloa on, siten kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään, omaisuuden tuotto, omaisuuden luovutuksesta saatu voitto ja muu sellainen tulo, jota varallisuuden voidaan katsoa kerryttäneen. Pää-

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
omatuloa on muun ohessa korkotulo, osinkotulo siten kuin 33 a—33 d §:ssä säädetään, vuokratulo, voitto-osuus, henkivakuutuksen tuotto, metsätalouden pääomatulo, maa-aineksista saadut tulot ja luovutusvoitto. Pääomatuloa on myös jaettavan yritystulon, yhtymän osakkaan tulo-osuuden sekä porotalouden tulon pääomatulo-osuus.	omatuloa on muun ohessa korkotulo, osinkotulo siten kuin 33 a—33d §:ssä säädetään, vuokratulo, voitto-osuus, henkivakuutuksen tuotto, *kapitalisaatiosopimuksen tuotto*, metsätalouden pääomatulo, maa-aineksista saadut tulot, luovutusvoitto ja *osakesäästötililtä nostettu tuotto*. Pääomatuloa on myös jaettavan yritystulon, yhtymän osakkaan tulo-osuuden sekä porotalouden tulon pääomatulo-osuus.
33 a §	33 a §
Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko	*Julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saatu osinko on 1 momentista poiketen osakesäästötilin tuottoa, joka luetaan veronalaiseksi pääomatuloksi siten kuin 53 b §:ssä säädetään.
33 c §	33 c §
Ulkomaiselta yhtiöltä saatu osinko	*Ulkomaiselta yhtiöltä saatu osinko*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Osakesäästötilillä olevien osakkeiden perusteella saatu osinko on 1—3 momentista poiketen osakesäästötilin tuottoa, joka luetaan veronalaiseksi pääomatuloksi siten kuin 53 b §:ssä säädetään.
34 §	34 §
Henkilövakuutukseen perustuvien vakuutuskorvausten veronalaisuus	*Henkilövakuutukseen perustuvien vakuutuskorvausten veronalaisuus*
Henkivakuutuksen sekä 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen nojalla saatu vakuutussuoritus on veronalaista pääomatuloa ja muun henkilövakuutuksen nojalla saatu vakuutussuoritus on veronalaista ansiotuloa siten kuin jäljempänä säädetään.	Henkivakuutuksen, *kapitalisaatiosopimuksen*, 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen *ja 5 momentissa tarkoitetun eläkevakuutuksen* nojalla saatu vakuutussuoritus on veronalaista pääomatuloa ja muun henkilövakuutuksen nojalla saatu vakuutussuoritus veronalaista ansiotuloa siten kuin jäljempänä säädetään.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Henkivakuutukseen perustuvasta vakuutussuorituksesta on veronalaista vain vakuu-	Henkivakuutukseen perustuvasta vakuutussuorituksesta on veronalaista vain vakuu-

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
tuksen tuotto, jos: 1) vakuutussuoritus vakuutussopimuksen mukaan maksetaan säästösummana eli kertasuorituksena tai useampana eränä lyhyempänä kuin kahden vuoden aikana vakuutetun saavutettua määräiän; *ja* 2) vakuutussuoritus tulee vakuutussopimuksen mukaan vakuutuksenottajalle itselleen tämän ollessa vakuutettuna tai vakuutuksenottajan puolisolle, vakuutuksenottajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevalle perilliselle, ottolapselle tai tämän rintaperilliselle, kasvattilapselle taikka puolison lapselle.	tuksen tuotto, jos: 1) vakuutussuoritus vakuutussopimuksen mukaan maksetaan säästösummana eli kertasuorituksena tai useampana eränä lyhyempänä kuin kahden vuoden aikana vakuutetun saavutettua määräiän; 2) vakuutussuoritus tulee vakuutussopimuksen mukaan vakuutuksenottajalle itselleen tämän ollessa vakuutettuna tai vakuutuksenottajan puolisolle, vakuutuksenottajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevalle perilliselle, ottolapselle tai tämän rintaperilliselle, kasvattilapselle taikka puolison lapselle*;* *3) vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa.*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Jos vakuutussopimus sisältää useita vakuutuksia, verotuksessa vakuutusmaksu jaetaan eri vakuutuksille vakuutusmatemaattisin perustein.	*Kapitalisaatiosopimuksen ja vakuutetun ottaman muun määräaikaisen eläkevakuutuksen kuin 34 a §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksetuista suorituksista on veronalaista pääomatuloa vain tuotto, jos kapitalisaatiosopimuksen tai vakuutuksen maksuja ei ole vähennetty verotuksessa. Elinikäiseen eläkevakuutukseen sovelletaan, mitä 35 a §:ssä säädetään.* *Maksujen vähentämiseen rinnastetaan se, että veronalainen tulo on voitu siirtää vakuutukseen bruttomääräisenä.* *Jos vakuutussopimus sisältää useita vakuutuksia, verotuksessa vakuutusmaksu jaetaan eri vakuutuksille vakuutusmatemaattisin perustein.* *Vapaaehtoisena eläkevakuutuksena pidetään sellaista vanhuuseläkevakuutusta ja perhe-eläkevakuutusta sekä tällaiseen vakuutukseen liittyvää työkyvyttömyyseläkevakuutusta ja työttömyyseläkevakuutusta, johon perustuva eläke on tarkoitettu maksettavaksi toistuvina erinä puolivuosittain tai lyhyemmin väliajoin vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan eliniän tai vähintään kahden vuoden ajan.*
34 a §	34 a §

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ja pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvat suoritukset	*Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ja pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvat suoritukset*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Kertamaksullinen eläke on veronalaista ansiotuloa siten kuin 81 §:ssä säädetään.	(4 mom. kumotaan)
Vapaaehtoisena eläkevakuutuksena pidetään sellaista vanhuuseläkevakuutusta ja perhe-eläkevakuutusta sekä tällaiseen vakuutukseen liittyvää työkyvyttömyyseläkevakuutusta ja työttömyyseläkevakuutusta, johon perustuva eläke on tarkoitettu maksettavaksi toistuvina erinä vuosittain tai lyhyemmin väliajoin vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan eliniän tai vähintään kahden vuoden ajan.	(5 mom. kumotaan)
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
35 §	35 §
Henkivakuutuksen tuoton laskeminen	***Säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutuksen tuotto ja tappio***
Henkivakuutuksen tuotto lasketaan siten, että vakuutussuorituksesta vähennetään maksettujen vakuutusmaksujen yhteismäärä. Vakuutuksen tuottoa laskettaessa tähän määrään luetaan vain samaan vakuutussopimukseen sisältyvästä säästöhenkivakuutuksesta ja siihen liittyvästä kuolemanvaravakuutuksesta maksetut maksut. Jos vakuutuksen on ottanut vakuutetun työnantaja, vakuutusmaksuina vähennetään vakuutetun palkaksi katsottu määrä.	*Edellä 34 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitetun sopimuksen tuotoksi katsotaan se osa vakuutuksen tai kapitalisaatiosopimuksen säästöstä, joka ylittää vakuutusmaksujen tai kapitalisaatiosopimuksen maksujen määrän. Sopimuksen perusteella vakuutussuorituksena, takaisinostoarvona tai muulla nimellä maksetuista suorituksista luetaan maksuvuoden veronalaiseksi tuloksi se suhteellinen osuus, joka maksuhetkellä vastaa jäljellä olevan tuoton osuutta jäljellä olevasta säästömäärästä.* *Säästöhenkivakuutuksen ja eläkevakuutuksen maksuihin luetaan myös samaan vakuutussopimukseen sisältyvästä kuolemanvaravakuutuksesta maksetut maksut. Jos säästöhenkivakuutuksen on ottanut vakuutetun työnantaja, vakuutusmaksuina vähennetään vakuutetun palkaksi katsottu määrä.* *Jos sopimuksen perusteella sopimusaikana maksettujen suoritusten määrä vähennettynä niistä tuloksi luetulla määrällä alittaa maksujen määrän, näin muodostunut tappio on sopimuksen päättymisvuonna luonnollisella henkilöllä ja kuolinpesällä vähennyskelpoi-*

Voimassa oleva laki *Ehdotus*

nen veronalaisista pääomatuloista ja verovelvollisena olevalla yhteisöllä säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tappio sen tulolähteen tulosta, jonka varoihin sopimus kuuluu. Siltä osin kuin tappiota ei verovuonna ole vähennetty luonnollisen henkilön tai kuolinpesän veronalaisista pääomatuloista, se otetaan huomioon vahvistettaessa 60 §:ssä tarkoitettua pääomatulolajin tappiota. Tappio vähennetään puhtaasta pääomatulosta luovutustappioiden jälkeen ennen muita pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä. Tappiota ei oteta huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa.

Kapitalisaatiosopimuksen maksuihin rinnastetaan verovelvollisen kapitalisaatiosopimuksesta maksama vastike ja vastikkeetta saadun kapitalisaatiosopimuksen 46 ja 47 §:n mukainen hankintameno.

Kapitalisaatiosopimuksen perusteella perintökaaren (40/1965) 12 luvun mukaisen käyttöoikeuden nojalla maksetut suoritukset katsotaan 1 momentista poiketen koko määrältään tuotoksi.

35 a §

Elinikäinen eläkevakuutus

Verovelvollisen ottaman elinikäisen eläkevakuutuksen perusteella verovuonna maksetusta eläkkeestä katsotaan veronalaiseksi pääomatuloksi se osa, joka ylittää maksettujen vakuutusmaksujen määrän jaettuna Tilastokeskuksen kuolevuustilaston perusteella laskemalla vakuutetun ikäisen henkilön elinajanodotteella sen verovuoden alkaessa, jona eläkkeen maksamisen alkaa. Elinajanodote pyöristetään lähimpään täyteen ikävuoteen.

Jos 1 momentin mukainen osa vakuutusmaksuista ylittää verovuonna maksetun eläkkeen, yli menevä osa otetaan huomioon myöhempinä vuosina. Vakuutusmaksuina otetaan koko sopimusaikana huomioon vakuutusmaksujen määrä. Vakuutusmaksuista vähennetään mahdollinen osittaisen takaisinoston johdosta vakuutetulle maksettu määrä vähennettynä siitä tuloksi luetulla määrällä.

Verovelvollisen ottaman elinikäisen eläkevakuutuksen takaisinostoarvosta tai muutos-

Voimassa oleva laki	Ehdotus
	arvosta on veronalaista tuloa vakuutuksen 35 §:n 1 momentin mukaisesti määräytyvä tuotto. *Poiketen siitä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, vakuutuksen perusteella maksetut suoritukset ovat koko määrältään veronalaista ansiotuloa, jos vakuutuksen maksuja on vähennetty tuloverotuksessa. Sama koskee 34 §:n 6 momentissa tarkoitettuja tilanteita.*
	35 b §
	Eräiden vakuutusten erityinen verotusmenettely
	Kaikki kapitalisaatiosopimusta, säästöhenkivakuutusta tai eläkevakuutusta koskevan sopimuksen kohde-etuutena oleville sijoituskohteille kertyneet tuotot verotetaan verovelvollisen sen verovuoden tulona, jona tuotot ovat kertyneet vakuutusyhtiölle ja jona ne ovat olleet tämän verovelvollisen nostettavissa, jos vakuutuksenottajalla tai tämän määräämällä henkilöllä on oikeus käyttää yhtä tai useampaa seuraavista sopimuksen kohde-etuutta koskevista oikeuksista: *1) oikeus päättää kohde-etuuteen liittyvän määräys- tai äänivallan käyttämisestä;* *2) oikeus päättää siitä, kenelle tai millä ehdoilla kohde-etuutena oleva varallisuus luovutetaan; tai* *3) oikeus päättää kohde-etuutta koskevasta käyttö- tai hallintaoikeudesta;* *4) oikeus tehdä kohde-etuutena olevaan varallisuuteen liittyviä toimeksiantoja tai muita kohde-etuuteen liittyviä sopimuksia vakuutusyhtiön puolesta kolmannen osapuolen kanssa.* *Edellä 1 momentissa tarkoitetun oikeuden käyttämistä koskevan edellytyksen katsotaan täyttyvän, jos vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö on käyttänyt oikeutta verovuonna tai jos 1 momentin mukaisessa sopimuksessa on tällaisen oikeuden käyttämisestä sovittu tai tosiasiallinen mahdollisuus tällaisen oikeuden käyttämiseen on muutoin olemassa.* *Edellä 1 momentissa tarkoitetut verovuonna sijoituskohteille kertyneet tuotot verotetaan verovelvollisen tulona siten, että sijoituskohteille verovuoden aikana kertyneistä nettotuotoista vähennetään verovelvollisen*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	tästä vakuutuksesta tai sopimuksesta vakuutusyhtiölle saman verovuoden aikana maksamat palkkiot, jotka on vähennetty sopimuksen säästöstä. Nettotuotto lasketaan siten, että vakuutusyhtiön sijoituskohteista saamista bruttosuorituksista vähennetään vakuutusyhtiölle aiheutuneet todelliset hankintamenot ja muut suorituksiin välittömästi liittyvät realisoituneet tämän tulon hankkimisesta aiheutuneet menot mukaan lukien vakuutusyhtiön maksamat lähdeverot. Jos verovelvollinen ei voi selvittää todellista hankintamenoa, nettotuoton laskennassa omaisuuden luovutushinnasta voidaan vähentää 46 §:n 1 momentissa tarkoitettu määrä. Bruttosuorituksiin luetaan vakuutusyhtiölle maksettujen ja hyvitettyjen tuottojen ja voitto-osuuksien lisäksi nostettavissa olevat tuotot ja voitto-osuudet sekä muut tuotonluonteiset erät. Vakuutussopimuksen sijoituskohteiden realisoitumattomia, laskennallisia arvonmuutoksia ei huomioida nettotuottoa laskettaessa. Mikäli verovuoden nettotuotto on negatiivinen, nettotappio ei ole vähennyskelpoinen. *Vakuutusyhtiön verovelvolliselle 1 momentissa tarkoitetusta sopimuksesta vakuutussuorituksena, takaisinostoarvona tai muulla nimellä maksamista suorituksista on veronalaista tuloa 35 tai 35 a §:n mukaan määräytyvä osuus vähennettynä saman verovelvollisen tuloksi tämän pykälän nojalla verovuonna tai aikaisemmin luetulla määrällä.* *Mitä 35 §:n 3 momentissa säädetään pykälässä tarkoitetun sopimuksen tappiosta, sovelletaan vastaavasti tässä pykälässä tarkoitetun sopimuksen tappioon.*
45 §	45 §
Luovutusvoiton veronalaisuus	*Luovutusvoiton veronalaisuus*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Osakesäästötilillä olevien varojen luovutuksesta saatu voitto ei ole veronalaista tuloa. Osakesäästötilillä olevien varojen tuoton verotukseen sovelletaan mitä 53 b §:ssä säädetään. *Omaisuuden luovutuksesta saatuna voittona pidetään myös kapitalisaatiosopimuksen luovutuksesta saatua voittoa. Luovutusvoiton määrää laskettaessa ei kuitenkaan vähennetä*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	46 §:n 1 momentissa tarkoitettua luovutushinnasta vähennettävää vähimmäismäärää.
50 §	50 §
Luovutustappio	*Luovutustappio*
— — — — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — — — —
	Osakesäästötilillä olevien varojen luovutuksesta syntynyt tappio ei ole vähennyskelpoinen. Osakesäästötilin lopettamisesta syntyvien tappioiden verotukseen sovelletaan mitä 53 b §:ssä säädetään.
	53 b §
	Osakesäästötili
	Osakesäästötilin tuotoksi katsotaan se osa säästövarojen käyvästä arvosta, joka ylittää osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten määrän Osakesäästötilin tuotto luetaan veronlaiseksi pääomatuloksi silloin, kun tuotto nostetaan osakesäästötililtä. Säästövarojen nostosta tuotoksi katsotaan se suhteellinen osuus, joka nostohetkellä vastaa osakesäästötilillä jäljellä olevan tuoton osuutta jäljellä olevasta säästövarojen määrästä. Muu kuin tuotoksi katsottava osuus varojen nostosta pienentää sitä tilille tehtyjen rahasuoritusten määrää, joka jatkossa otetaan huomioon jaettaessa tililtä tapahtuvia nostoja tuotoksi ja pääoman palautukseksi. Tililtä nostettava muu kuin tuotoksi katsottava osuus vähentää myös osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten kokonaismäärää osakesäästötililain mukaista tilille sijoitettavaa enimmäismäärää laskettaessa.
	Osakesäästötilin tuottoon luetaan tilillä olevien osakkeiden perusteella saadut osingot. Tuottoon ei kuitenkaan lueta lähdevaltion ulkomailta saadusta osingosta pidättämää lähdeveron määrää. Jos osingon lähdevaltio on myöhemmin palauttanut verovelvolliselle osingosta perittyä lähdeveroa, on verovelvollisen ilmoitettava muutoksesta palveluntarjoajalle ja Verohallinnolle. Lähdevaltion palauttama osingon lähdeveron määrä katsotaan osakesäästötililtä nostetuksi tuotoksi sinä verovuonna, jona palautus on maksettu.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	Jos osakesäästötilin säästövarojen käypä arvo on osakesäästötili lopetettaessa alempi kuin osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärä, muodostuu osakesäästötilille tehtyjen rahasuoritusten nettomäärän ja säästövarojen käyvän arvon erotuksesta osakesäästötilin tappio. Osakesäästötilin tappio on vähennyskelpoinen veronalaisista pääomatuloista sinä vuonna, jona osakesäästötili lopetetaan. Siltä osin kuin tappiota ei verovuonna ole vähennetty veronalaisista pääomatuloista, se otetaan huomioon vahvistettaessa 60 §:ssä tarkoitettua pääomatulolajin tappiota. Osakesäästötilin tappio vähennetään puhtaasta pääomatulosta luovutustappioiden jälkeen ennen muita pääomatulosta tehtäviä vähennyksiä. Osakesäästötilin tappiota ei oteta huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa. *Säästövaroja ei katsota nostetuksi tai osakesäästötiliä lopetetuksi, jos verovelvollinen irtisanoo sopimuksen ja tekee uuden osakesäästötiliä koskevan sopimuksen toisen palveluntarjoajan kanssa, jos tilillä olevat varat siirretään suoraan uuden sopimuksen osapuolena olevalle palveluntarjoajalle osakesäästötililain 13 §:ssä säädetyllä tavalla.* *Osakesäästötilisopimuksen lakkaamisesta verovelvollisen kuoleman johdosta ei synny tuloverotuksessa veronalaista tuloa eikä vähennyskelpoista tappiota.* *Verovelvollisella saa olla vain yksi osakesäästötili. Jos verovelvollisella on useampi kuin yksi osakesäästötili, määrätään verovelvolliselle osakesäästötilin veronkorotus siten kuin verotusmenettelystä annetun lain 33 b §:ssä säädetään.*
81 §	(kumotaan)
Kertamaksulliset eläkkeet	
Eläkkeestä, joka perustuu verovelvollisen kerralla maksamaan vakuutukseen taikka jonka hän on muutoin saanut ostamalla, vaihtamalla tai muuta vastiketta kuin kiinteistöä vastaan tai muulla näihin verrattavalla vastikkeellisella saannolla, on veronalaista ansiotuloa seuraava osuus:	

Voimassa oleva laki		*Ehdotus*
jos eläkkeensaajan ikä on vero-vuoden päättyessä vähemmän kuin 44 vuotta	*60 %*	
44–52 vuotta	*55 %*	
53–58 "	*50 %*	
59–63 "	*45 %*	
64–68 "	*40 %*	
69–72 "	*35 %*	
73–76 "	*30 %*	
77–81 "	*25 %*	
82–86 "	*20 %*	
87–91 "	*15 %*	
92 vuotta tai enemmän	*10 %*	

Verovelvollisen itsensä ottaman kertamaksullisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksujen palautuksesta, takaisinostoarvosta tai muutosarvosta on veronalaista tuloa vakuutuksen tuotto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 81 § on kuitenkin voimassa 31 päivään joulukuuta 2019.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

Ennen 1 päivää tammikuuta 2020 tehdyn eläkevakuutusta koskevan sopimuksen perusteella maksettuihin suorituksiin sovelletaan ennen lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Lain 34 §:n 5 ja 6 momentteja sovellettaisiin kuitenkin myös aiemmin tehdyn sopimuksen perusteella maksettuihin suorituksiin.

2.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 15 §:n 6 momentti sekä 16 §:n 2 ja 9 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 15 §:n 6 momentti laissa 773/2012, 16 §:n 2 momentti laissa 1745/2009 ja 9 momentti laissa 181/2014, ja

lisätään 16 §:ään uusi 14 momentti, jolloin nykyinen 14 momentti siirtyy 15 momentiksi, 17 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 565/2004, 1745/2009, 520/2010, 1498/2011, 773/2012, 452/2016 ja 1093/2017, uusi 15 momentti ja lakiin uusi 32 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 §	15 §
Tulotietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus	*Tulotietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (749/2012) tarkoitetun selvitysyhteisön on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot selvittämistään oman pääoman ehtoisia arvopapereita koskevista takaisinosto- ja lainaussopimuksista, niihin perustuvista tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sijaisosingoista sekä sijaisosinkojen maksajista ja saajista. Sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sijoituspalvelun tarjoajan on annettava tässä momentissa tarkoitetut tiedot asiakkaansa lukuun tekemistään takaisinosto- ja lainaussopimuksista.	Arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa *(348/2017)* tarkoitetun arvopaperikeskuksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot selvittämistään oman pääoman ehtoisia arvopapereita koskevista takaisinosto- ja lainaussopimuksista, niihin perustuvista tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sijaisosingoista sekä sijaisosinkojen maksajista ja saajista. Sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sijoituspalvelun tarjoajan on annettava tässä momentissa tarkoitetut tiedot asiakkaansa lukuun tekemistään takaisinosto- ja lainaussopimuksista.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
16 §	16 §
Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus	*Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Vakuutuslaitoksen, eläkesäätiön ja muun eläkelaitoksen, ulkomaisen vakuutus- tai eläkelaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän sekä talletuspankin, rahastoyhtiön	Vakuutuslaitoksen, eläkesäätiön ja muun eläkelaitoksen, ulkomaisen vakuutus- tai eläkelaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän sekä talletuspankin, rahastoyhtiön

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
ja sijoituspalveluyrityksen on toimitettava Verohallinnolle tiedot verovelvollisen maksamista eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuista sekä selvitys maksujen vähennyskelpoisuudesta. Lisäksi vakuutuslaitoksen ja ulkomaisen vakuutuslaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 1 a §:ssä tarkoitetun apurahansaajan maksamasta pakollisesta ryhmähenkivakuutusmaksusta sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaisesta tapaturmavakuutusmaksusta. Vastaava selvitys on annettava myös verovelvolliselle.	ja sijoituspalveluyrityksen on toimitettava Verohallinnolle tiedot verovelvollisen maksamista eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksuista sekä selvitys maksujen vähennyskelpoisuudesta. Lisäksi vakuutuslaitoksen ja ulkomaisen vakuutuslaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 1 a §:ssä tarkoitetun apurahansaajan maksamasta pakollisesta ryhmähenkivakuutusmaksusta sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) *ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015)* mukaisesta tapaturmavakuutusmaksusta. Vastaava selvitys on annettava myös verovelvolliselle.
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
Sijoituspalvelulaissa tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen ja ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen sivuliikkeen, arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitetun arvopaperikeskuksen ja tilinhoitajan, luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (121/2007) tarkoitetun luottolaitoksen ja ulkomaisen luottolaitoksen sivuliikkeen, sijoitusrahastolaissa (48/1999) tarkoitetun rahastoyhtiön, ulkomaisen rahastoyhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ulkomaisen rahastoyhtiön, joka hallinnoi Suomeen perustettua sijoitusrahastoa, sekä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitetun vaihtoehtorahastojen hoitajan, ETA-vaihtoehtorahastojen hoitajan Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ETA-vaihtoehtorahastojen hoitajan, joka hoitaa Suomeen perustettua vaihtoehtorahastoa, on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot omaisuuden hoidosta tai säilyttämisestä perimistään maksuista.	Sijoituspalvelulaissa tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen ja ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen sivuliikkeen, arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitetun arvopaperikeskuksen ja tilinhoitajan, luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (*610/2014*) tarkoitetun luottolaitoksen ja ulkomaisen luottolaitoksen sivuliikkeen, sijoitusrahastolaissa (48/1999) tarkoitetun rahastoyhtiön, ulkomaisen rahastoyhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ulkomaisen rahastoyhtiön, joka hallinnoi Suomeen perustettua sijoitusrahastoa, sekä vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa (162/2014) tarkoitetun vaihtoehtorahastojen hoitajan, ETA-vaihtoehtorahastojen hoitajan Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ETA-vaihtoehtorahastojen hoitajan, joka hoitaa Suomeen perustettua vaihtoehtorahastoa, on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot omaisuuden hoidosta tai säilyttämisestä perimistään maksuista.
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
	Vakuutuslaitoksen sekä ulkomaisen vakuutuslaitoksen edustajan tai välittäjän on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot tuloverolain 35 ja 35 b §:ssä tarkoitetusta säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja määräaikaisen eläkevakuutuksen tappiosta.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 §	17 §
Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus	*Muita tietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Osakesäästötilistä annetussa laissa (/) tarkoitettua osakesäästötilisopimusta tarjoavan palveluntarjoajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvollisen osakesäästötilin voimaantulon alku- ja loppupäivämääristä, osakesäästötilille tekemistä rahasuorituksista, osakesäästötililtä nostetuista säästövaroista, nostettuihin säästövaroihin sisältyvästä osakesäästötilin tuoton osuudesta, osakesäästötilin tappiosta sekä osakesäästötilin säästövarojen käyvästä arvosta ja rahasuoritusten nettomäärästä vuoden lopussa.
	32 c §
	Osakesäästötilin veronkorotus
	Jos verovelvollisella on samanaikaisesti voimassa kaksi tai useampia osakesäästötilisopimuksia, Verohallinto määrää verovelvolliselle 10 euron suuruisen veronkorotuksen. Veronkorotus määrätään kaikilta niiltä päiviltä, joiden aikana verovelvollisella on ollut voimassa enemmän kuin yksi osakesäästötilisopimus. Veronkorotuksen määrä on osakesäästötilisopimuskohtainen, ja se määrätään kaikkien samaan aikaan voimassa olevien osakesäästötilisopimusten perusteella. Veronkorotus määrätään asianomaisen vuoden verotuspäätöksellä.
	Veronkorotusta koskevaan menettelyyn, päätökseen ja muutoksenhakuun sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään veronkorotuksesta. Veronkorotuksen kantamiseen, perintään ja palauttamiseen sovelletaan, mitä veronkantolaissa säädetään tässä laissa säädetystä veronkorotuksesta.
	———
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
	Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.
	———

Voimassa oleva laki *Ehdotus*

4.

Laki

korkotulon lähdeverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan korkotulon lähdeverosta annetun lain (1341/1990) 4 §:n 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 777/2016, ja
lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 777/2016, uusi 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Veronalaisuutta koskevat poikkeukset

Korkotulon lähdeveroa ei ole suoritettava:

— — — — — — — — — — — — — — —

3) sellaiselle talletukselle ja joukkovelkakirjalainalle maksetusta korosta, johon säästäjän varat on tuloverolain 54 d §:ssä tarkoitetun pitkäaikaissäästämissopimuksen mukaisesti sijoitettu.

Ehdotus

4 §

Veronalaisuutta koskevat poikkeukset

Korkotulon lähdeveroa ei ole suoritettava:

— — — — — — — — — — — — — — —

3) sellaiselle talletukselle ja joukkovelkakirjalainalle maksetusta korosta, johon säästäjän varat on tuloverolain 54 d §:ssä tarkoitetun pitkäaikaissäästämissopimuksen mukaisesti sijoitettu*,*

4) korosta, joka on saatu tuloverolain 53 b §:ssä tarkoitettuun osakesäästötiliin liitetyn talletustilin varojen perusteella.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa.

———

Voimassa oleva laki *Ehdotus*

5.

Laki

elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 5 §:n 13 kohta ja 8 §:n 1 momentin 20 kohta,

sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 13 kohta laissa 1077/2008 ja 8 §:n 20 kohta laissa 788/2016, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1077/2008 ja 645/2014, uusi 14 ja 15 kohta, 8 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1539/1992, 321/1997, 1001/1997, 511/1998, 717/2004, 1077/2008, 471/2009, 938/2010, 490/2012, 645/2014, 1087/2014, 1405/2014, 788/2016 ja 825/2017, uusi 21 ja 22 kohta sekä III osan 1 lukuun uusi 27 g § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja veronalaisia elinkeinotuloja ovat muun ohessa:

— — — — — — — — — — — — — — —

13) vakuutusyhtiölain (521/2008) 8 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevien sijoitusten tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut.

Ehdotus

5 §

Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja veronalaisia elinkeinotuloja ovat muun ohessa:

— — — — — — — — — — — — — — —

13) vakuutusyhtiölain (521/2008) 8 luvun 19 §:ssä tarkoitettujen sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevien sijoitusten tuloslaskelmaan tuotoksi merkityt arvonnousut*,*

14) muun kuin laskuperustekorkoisen säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tuottamat tuloverolain 35 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla lasketut tulot;

15) Tuloverolain 35 b §:ssä tarkoitetun säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja eläkevakuutuksen tuottamat tuloverolain 35 b §:ssä säädetyllä tavalla lasketut tulot.

8 §

Edellä 7 §:ssä tarkoitettuja vähennyskelpoisia menoja ovat muun ohessa:

— — — — — — — — — — — — — — —

20) apteekkiverosta annetun lain (770/2016) nojalla suoritettava apteekkivero sekä Landskapslagen (1947:6) om apoteksavgift i landskapet Åland nojalla suoritettava apteekkimaksu.

8 §

Edellä 7 §:ssä tarkoitettuja vähennyskelpoisia menoja ovat muun ohessa:

— — — — — — — — — — — — — — —

20) apteekkiverosta annetun lain (770/2016) nojalla suoritettava apteekkivero sekä Landskapslagen (1947:6) om apoteksavgift i landskapet Åland nojalla suoritettava apteekkimaksu*,*

21) muun kuin laskuperustekorkoisen säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tuottamat tuloverolain 35 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla lasketut tappiot;

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	22) tuloverolain 35 b §:ssä tarkoitetun säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja eläkevakuutuksen tuottamat tuloverolain 35 b §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla lasketut tappiot.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	III OSA
	Tulon ja menon jaksottaminen
	1 luku
	Yleiset jaksottamissäännökset
	27 g §
	Muun kuin laskuperustekorkoisen säästöhenkivakuutuksen ja kapitalisaatiosopimuksen tuottamien tulojen ja sopimuksiin liittyvien tappioiden jaksottamiseen sovelletaan, mitä tuloverolain 35 §:ssä säädetään. Tuloverolain 35 b:ssä tarkoitetun säästöhenkivakuutuksen, kapitalisaatiosopimuksen ja eläkevakuutuksen tuottamien tulojen ja sopimuksiin liittyvien tappioiden jaksottamiseen sovelletaan, mitä tuloverolain 35 b §:ssä säädetään.
	———
	Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran siltä tilikaudelta, joka alkaa 1 päivänä tammikuuta 2020 tai sen jälkeen.
	———